

213083

BENEDICTI
PERERI
VALENTINI

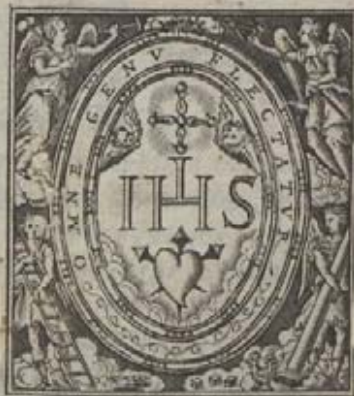
E Societate IESU.

ADVERSUS FALLACES
& superstitiosas artes,

ID EST, 03121

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE
Somniorum, & de Divinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII..

Apud Ioan. Baptistam Ciotti, Senensem.
Sub signo Minervæ.

CAMILLO CAETANO

PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

LRIA sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & observatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, sedis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magica. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Principes

A 2 cipes

cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & Re-
publicas inuasit, infecit, ac perdidit.
Ac licet has generis humani pestes om-
nibus ferè sæculis tum sapientes viri
firmis rationibus profligare, tum
prudentes Rerum publicarum rectores
ac principes seuerissimis damnatas edi-
ctis & atrocissimis pœnis addictas, è so-
cietate hominum exterminare flagran-
tissimè cupuerunt, obnixq; contende-
runt: perparum tamen adhuc profe-
ctum est. Adeo enim malum hoc in ani-
mis hominum hæret infixum, vi peni-
tus extrahi vix queat, nec eius sanandi
potens atque efficax ullum iam reme-
dium inueniri posse credatur. Itaque
hic usu venit quod de Mathematicis
scite quidam vereq; dixit: Genus homi-
num, inquit, potentibus insidum, spe-
rantibus fallax: quod in ciuitate nostra
& vetabitur semper, & retinebitur.
Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde utiliter ac salutariter fecisse vi-
si sunt, qui doctis aduersus eas artes edi-
tis

tis libris, vanam & fallacem ac perni-
ciosam esse hominum generi, nimis cu-
riosam & superstitiosam earum rerum
observationem, apertè demonstrarunt.
Quorum ego prudens consilium, piūq;
studium, atque vtilem conatum, emu-
latus, tres aduersus eas artes libros con-
feci, vnum de Magia; alterum de Ob-
seruatione somniorum; tertium de Di-
uinatione Astrologica. Ac primus qui-
dem liber planè nouus est factus, nunc
primum lucem aspiciens: quæ reliquis
autem duobus libris disputantur, ea fe-
rè sunt in Commentarijs nostris partim
in Danielelem, partim in Genesim expli-
cata. Sed quia non pauci eos Commen-
tarios non legent, aut quod eos propter
studiorum diuersitatem non inuat le-
gere, aut quia non vacat propter occu-
pationes, putavi me pergratum pluri-
mis faciendum, si, quo latius horum li-
brorum pateat utilitas, separatim eas
disputationes, atque vnum in volumen,
idq; modicum inclusas, typis excuden-
das

das curarem: ratus scilicet fore, ut eas
ipsas disputationes, tum propter exquisi-
sitam multisq; optatam eiusmodi rerum
cognitionem, tum etiam propter parui-
tatem commoditatemque voluminis,
& plures, & avidius atque utilius le-
gant. Has ego lucubratiunculas appa-
rere volui sub tuo nomine CAMIL-
LE Præsul ornatissime: quem omnes
qui norunt, non possunt non amare pro-
pter singularem ingenij ac morum sua-
ritatem; & quod vera animi bona cum
amplissimis naturæ ac fortune bonis
adequasti, admirari & observare co-
guntur. Video sanè perexiguum esse
munus, nec dignum tua nobilitatis ac
dignitatis amplitudine: sed est tamen
amoris & observantiæ plenissimum, &
quanti ego te faciam, quantumque
Cætanam familiam colat Societas no-
stra, certissimum testimonium.

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.

VPLICEM esse Magiam hic
liber ostendit alteram quidē Na-
turalem & veram, ex oculis re-
rum naturis & virtutibus profec-
tam, intimamq; ac præstantissi-
mam Philosophiæ partem; & ad-
mirandorum effectricem operum, ab omniq;
aliena superstitione, & à Dæmonij artificio ac
maleficio puram, sed paucissimis tamen morta-
liū exploratè perceptam. Alterā verò (quæ vul-
go iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veri-
tate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmo-
numq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob
idq; merito infamem & abominabilem, & è so-
cietate hominum exterminandam. Hinc præ-
terea cognoscet lector, quatenus utraq; Magia
progredi, & qualia quantavè opera possit face-
re, & an mirā quæ videtur facere posterior Ma-
gia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur
an verò præstricte oculorum acie, spectantium
fallant existimationem, nec veram habeant ea-
rum rerum quas repræsentant vim & naturam,

DE MAGIA

sed nudas tantum atque inanes earum rerum
similitudines & imagines ferant: Denique quæ
videntur & vulgo creduntur Magorum mira-
cula, quibus rebus differant à veris miraculis,
quibusque notis & signis facile diiudicari & in-
ternosci queant. Libuit autem ante ipsum ope-
ris vestibulum, velut in conspectu lectoris po-
nere generales sententias & capita disputa-
tionum quæ hic tractantur, quod scilicet cupidius
ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa le-
ctione eam capiat utilitatem, cuius ei asserenda
utilitatis flagrans desiderium, nec dubia spes ad
huius nos voluminis scriptiorem impulit.

INDEX CAPITVM
ET DISPUTATIONVM
LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

- I. **A** N omnia quæ feruntur à Magis facta, sint
vel ab illis, vel ab alijs conficta.
- II. **A** N omnes effectus Magia reuera tales sint qua-
les videntur.
- III. **A** N sit aliqua Magia naturalis, & quæ, aut qua-
lis ea sit, & unde eam homines discant.
- IV. **A** N sit aliqua Magia non naturalis, & Damo-
num magisterio atque artificio hominibus tra-
dita.
- V. **A** N spiritus illi, quorum magisterio & auxilio
mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI. **Q**UA opera admiranda possint Demones, aut per
seipsos, aut per Magos facere.

VII. **Q**UAS

LIBER PRIMVS.

- VII. **Q**UAS res Damon nec per se, nec per Magos pos-
sit efficere.
- VIII. **A** N opera Magorum sint vero miracula, & quæ
admodum à veris miraculis differant & inter
nosci queant.
- IX. **Q**UOTUPLEX sit Magia, & primo de Magia Asy-
riomica.
- X. **D**E Arte Cabalistica.
- XI. **D**E Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis
ad viuorum conspectum & colloquia euoca-
tione.
- XII. **A** N per artem magicam possit verum aurum fie-
ri ab Alchimistis.
- XIII. **D**E origine Magia, & his qui in ea clari ac na-
biles fuerint.
- XIV. **A** N Magia studium & usus sit licitus.
- XV. **D**E Magis Pharaonis, quorum mentio fit in li-
bro Exodus: & qui nominatim fuerunt illi qui
resisterunt Moysi.
- XVI. **A** N prodigia quæ Magi Pharaonis fecerunt,
reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec
ne.
- XVII. **Q**UA ratione & artificio, prodigia illa fuerint
à Magis facta.

V S CAPVT

DE MAGIA
CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA
esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à
scriptoribus mandata sunt litteris, omnia
sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua
fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

NON est dubium quin eorum quæ de
Magis aut dicuntur aut scribuntur,
quamplurima sint ficta & falsa: nam
plerique hominum nimis sunt credu-

*Arist. lib.
1. Meta-
phys.*

li & superstitioni, & rebus admirandis facile ca-
piuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt
inquit Aristoteles, quoniam fabula continet ali-
quid nouum & mirabile, fabulis oblectentur.

Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in li-
bris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poe-
tis, sicut illa de Circe & Medea; & de Iocys Dio-
medis in aues conuersis, quæ lógo post tēpore
circa templum Diomedis volitabant; de Iocys
Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arca-
dibus qui traiecto quodam stagno vertebantur
in lupos; de Iocero Medæ, quem illa à senectū-
te ad iuuentutē reuocauit, de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aera, & de
alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oble-
tationem legentium, tum ad mysicam homi-
num eruditionem adinuenerunt? Negari ta-
men non potest multa miratu dignissima verè à

Exod. 7.

Magis esse facta. Nam scriptura in Exodò com-
memorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg.
cap. 28. scribitur de Pichonissa quæ suscitauit
Samue-

LIBER PRIMVS.

Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantan-
te sapienter aspidem, ob id obturantem aures
suas: & Matth. 24. Surgent, inquit Dominus,
pseudoprophete, & dabunt signa & prodigia,
non utique alia arte quàm magica. Ex historijs
Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda
Simon Magus ediderit magicis incantationib.
quò obrem (vt fertur) à Romanis publicam sta-
tuam meruit hac inscriptione: Simoni Deo San-
cto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico,
Irenæus libro primo contra Valentium, Tertul-
lianus in Apologetico, Eusebius libro secundo
historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia
idem Simon tanta in admiratione fuit apud Sa-
maritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Ac-
tis Apostolorum capite octauo, de illo diceret-
ur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.*
Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum
quidam iuuenis virginem Deo sacram ad tur-
pes amores illicere nulla ratione potuisset, eū
ad magicas artes conuersum, quas apud Mem-
phin Aegypti didicerat, adeo illis profecisse,
vt virgo infano illius iuuenis amore fureret.
Porro quæ de Strigib. vulgo circumferuntur,
non sunt in totum falsa, sed multa illis admi-
randa accidere, qui ea compererunt, viri fide digni,
sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Al-
phonfus de Castro in eo quod scripsit de puni-
tione hereticorum, non illi quidem tanquam
dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima &
exploratissima tradiderunt.

*Iustinus
martyr.
Irenæus.
Tertul-
lianus.
Eusebius.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vi-
ta Apol-

*Mira ope-
ra Mago-
rum ex*

Philostrophus Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophilas Aethiopū, vel ipsum Appollonium gessisse. Tale est illud, quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrū, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India praebebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres ocellum cohibebat alterum ad apertum, efflabat ventos regionem perflantes, quo salubrius esset coelum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensa accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab arcis pincernis calices in gyrum circumlatos esse certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quae tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insufurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat Gymnosophilistarum apud Aethiopes, vnum quandam uoce quidē clara & distincta sed tenui admodum & quasi foeminea salutasse Apol-

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octauo, Apollonium cum esset in pratorio Domitiani Imperatoris, ut putabatur, ab eo eodem nandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarctuit Eusebius Caesariensis: Alexander aut Mameas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abraham & Apollonij habebat, quod hos tres maximē omnium miraretur & coleret.

Eusebius
in lib. con-
tra Hie-
roclm.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitionis nimiumque credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promississe dicitur.

*Hæc se carminibus promissit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras immittere curas,
Sistere aqua fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq. cieere manes, mugire videbis
Sub pedib. terræ, et descendere motib. ornos.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiā rejicit & damnat. Nam libro 30. capite 1. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

Plinio
nulla est
maga.

vel

vel diligentia, vel quælibet facultas, nec studiū cum eius discendæ avidissimus: effert, quin etiam ad eam docendam Tyrdates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, canis que magicis eum initiavit: sed is regnū quidem à Nerone accepit, Magiam aut quæ nulla est, docere eum nō potuit. Proinde ira per suatum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, ymbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Hisse autem pleraque Magorum promissā non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes de stagna sicari: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimende coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, acterga vertere: Latacem dari solitam à Persarum Rege Legatis, ut quocunque venissent, omnium rerū copia abundaret. Apud Democritum inuenitur compositio medicamentū, quo pulchri, bonique & fortunari gignantur liberi. Et lib. 2. c. 9. circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insanit: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 2. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito: magice artis princeps, qui, quo tēpore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum,

anno

anno post Romam conditam trecentesimo: ut auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales nempe tales reuera quales videntur.

NON NVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, cum ex sacris literis, cum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura c. 7. Exodi: itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Pitchonissa suscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 26. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudopphetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ s. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per se & sua natura sint futura falsa; sed quod fient ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quod putabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudopphetas prædicētes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, ut ab illis fuerat prædi-

Matth.

24.

2. Thess.

2.

prædictum : Deemones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; denique longissimi temporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inner se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium questionum, q. 79. & in questione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare, (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, naui aducheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, ut non hominum, non bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit usque ad Capitolium, anno urbis conditæ sexcentesimo nono, ut tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines foeminae inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquā duo illa quæ virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. Notabilis
Thomas in Questionib. de potentia, quæst. 6. *sententia*
art. 1. etiam ministerio bonorum Angelorum, B. Thom.
Deo sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

CETERVM plurima Magorū opera esse simulata, fallentia oculos spectantium, nudamque tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admiranda metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdā mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumque opera ad portanda onera aliquamdiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. ca. 5. tradidit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerēs pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdā Menippi iuuenis formosi, eiq. uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-
B Ionius

Ionius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamē esset: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare deberis: neque enim quæ apparet materia, ulla subest, sed materię duntaxat similitudinem est & imago. Hæc autem sponsa, una est e numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venerorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiã esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, ut eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 6. quæst. 1. cap. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas demones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando cōficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissime epulari & ludere: cum neque verē transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones uel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones uel lupos: cōstat autem

autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine, nec ad iustam magnitudinem, nisi statim reponum interualis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui a Magis reuocari ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alciste quodam ab Hercule ad vitam restituta. Plin. eni lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimū tempore Pompeij Magni medicū, quendam hominē mortuū ē funere retulisse & seruasse. Non posse autē Magos verē mortuos ad vitam reuocare, ita cōcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere: si autem est, uti uere est, immortalis, nō potest ullis hominum uel demonum artificijs, uel ullis naturalium agerium uiribus rursus ad corpus suum animandum uiuificandumq; reuocari: cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacer. Necessē est igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis factæ narrantur, uel esse fabulosas, uel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

Nulla vi
O arte
magica
posse mor-
tuos reuiu-
iscere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA
naturalis.

LICET iam usus obtrinnerit ut nomen Magi ferē in malā partem accipiat, pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo demonum res mirabiles uel facit, uel facere simulat

*Triplex
Magia
naturalis.*

*Essentia
naturalis
quod
dicitur
Magia.*

& Magi vulgo dicantur qui ex commercio quod habent cum demonibus, res stupendas efficiant. veluti sunt praeligatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines; attamen nec nomen Magi absolute & precise sumptum hoc significat, nec a principio sic fuit usurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæque latent serè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moluntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vrens viribus agentium naturalium, sed sola demonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursus triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem uel à Deo, uel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & foedere deuinxerunt.

ESSB autem Magia quandam naturalem, quæ est secretior quadam & abstrusior sapientiae pars, & quæ occulta quadam cognitione & vñ quarundam rerum naturalium mira perficit,

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus dumtaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vñ accomodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertè adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamè opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris multa, tum plurima secundo libro Naturali historię prodidit, & Proclus in lib. De sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 2. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Picinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpaga oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno la digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; itaque si sint elau in calciamēto, in altero auelli non possē, in altero sūti. Es

*Miracul.
la natu.*

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vnde cumq; visam protinus transiliat ignis.
Ita ferunt a Medea pellicem crematâ, postquâ
sacriticatura ad aras accesserat, corona igne rap-
ta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flam-
ma quæ pluuijs accenditur, & c. 103. In Dodone
Iouis fons eam sit gelidus, & immerfas faces
extinguat: si extinctæ admoueantur, accendit.
In Illyrijs sopra fontem frigidû expansæ vestes
accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
Adamas (sic Græcè dictus, quod nec ferro, nec
igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui-
ne: & cum magnete lapide in tantum dissidet,
vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi:
aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat
atq; auferat. Verum nihil esset mirabilius ma-
gnete, si vis eius nõ adeo nobis esset nota & ex-
plorata. Nam ratio è cur ferrum ad se trahat,
& acum nauticam sua vi tacta eatenus agitet,
quoad illa directo Septentriones spectet, quis
nobilium philosophorum non diligentissimè
inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
Remora satis explicauit? Sed omnia excedit miracula
Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
ria animalium c. 14. sed Plinius lib. 3. cap. 111.
non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam
sibi suisq; temporis hominibus planè cognita &
explorata tradens, ait eum semipedalè esse, li-
maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo seran-
tur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare
cogat,

Remora
piscis.

cogat, non labore vllò, nec renitendo, nec ali-
ter quàm adhaerendo. Fertur Aëtiaco bello te-
nuisse Prætoriam nauim Antonij properantis
circumire, & exhortari suos, donec iret in aliâ.
Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore proci-
nus venit. Tenuit etiâ eius memoria Caij prin-
cipis ab Astura Antium remigantis quinquire-
mem quadringentorum remigum viribus pro-
pulsam, eiq; adherens gubernaculo: feruntq;
Cæsarem peculiariter miratum quomodo ad-
hærens tenuisset, nec idem polleret in nauigijs
receptus. Hastenus ex Plinio. Nec modo quæ
ratione carent, sed etiam homines mira edere
& non cernentibus incredibilia cum alij testifi-
cati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augusti-
nus multis certisq; eius rei positis exëplis. No-
uimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. ho-
minum quorundam naturas multum ceteris
disparès, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt
volût de corpore suo facientium, quæ alij nul-
lo modo possunt, & audita vix credunt. Sunt
enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas
simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto
quantum capilli occupant, deponunt ad fron-
tem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum
quæ deuorauerût, incredibiliter plurima & va-
ria, paululum præcordijs cõreëctatis, quod pla-
cuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab
imò sine pædore vllò, ita numerosos pro arbi-
trio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte citare
videantur. Ipse sum expertus sudare hominem
solere cum vellet, notum est quosdâ flere cum
volunt, atque vb etiam lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Reslicutus in parœcia Calameasis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferbat a sensibus & iacebat simillimus mortuo, ut non solum vellantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sentu: nec in eo yllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis. I A M verò Sphæra illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primū, & deinde a Possidonio factam, omnes coelestium orbium conuersiones suis moribus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinū aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cōmemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tamen clausa essent: idemq; contigebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliō; quā in proprietatem oculi tam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à celo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarum. SI igitur tā mira sunt naturæ operā, cur nō sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsq; præditus similia facere posset? Atq; hæc est Magia naturalis. Tales erāt apud Persas Magi

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ij idem iniciant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, ut honestam expetendamq; non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, ut regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundū Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldeorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gētis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, cōfiter Philostratus Apollonium Tyaneum mirā quæ de eo narratur, effecisse, idemq; sensit de illo Iustinus martyr in Questionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribēs: Apollonius, ut vir naturalium potenciarum & dissensionū atque consensionū earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materiā, quæ cum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebat. Et Apollonij quidem opera, quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionē hominū, non euerit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes

Matth. 2.

Iustini
martyris
testimo-
nium de
Magia A
pollonij
Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponere.

QUANTVM LIBET onus quibuslibet viribus mouere nec posuit modo, sed & aperitissime demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculatione illam ad praxim traduxit, ingentem nauem oneraria quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quiescens impellens manus, vi quadam multitudine machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra marique Syraculas obsideret; Archimedes ad urbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnium generis machinas telasq; huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, ut Romani incredibili admiratione terroreque percussi, dicerent se non contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Archimædis Pythagorici commentode quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phaulorinus Philolopus pro certo confirmat, simulachrum columbæ à ligno ratione quadam mechanica factum, volasse ita erat scilicet libramenti suspensum, & aera spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium in epistola quadam siue a Cassiodoro, siue a Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, ut metalla mugirent, æneus anguis sibilaret, aues

Plutar-
chus in
Marcel-
lo.

Columbæ
ligna vo-
lans.

Caput æ-
neum lo-
quens.

Mira opa
væ Boetij.

aues simulatæ dulcissimè canerent, homines ærei in aere buccinarentur. Verum de his satis, illudque ratum & indubitatum sit, esse quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem bene tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio demonum fieri: tum quia opera illa sunt inuitata; tum quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum demonibus, & non nisi eorum ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus: & Boetius lib. 1. de consolatione, prosa quarta queritur se, propter reconditoris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectum, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse, accusatum, & damnatum.

MAGIÆ autem naturalis, non humano studio partæ, sed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerum omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere potuisset. Iosephus certe lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem instituisse occulta quædam remedia ad pellendos morbos, & fugandos demones. Incantationes, inquit, composuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quibus ira fugantur demones, ut deinceps nunquam reuerti audeant: atque id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudeos in usu esse; & se vidisse Eleazarum

Natura-
lis Magia
Salomo-
nis. 3. Reg.
2.

zarum Iudæum, præfente Vespasiano alijsque Principibus, multos à demonibus vexatos, hac ratione liberaffe. Modus curationis erat hic: admoto naribus demoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur demoniũ, & collapsio mox homine, adiurabatur demonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem demonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediens, vas plenum aqua ibi positũ, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profecto illa ratio eiiciendi demonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio, composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutã esse à Salomone, nisi forte postquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatricę prolapsus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam sic Tobie dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extrineat omne genus demoniorũ, siue à viro, siue à muliere, ita vt ultra nũ accedat ad eos: sel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabũtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cũ puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

NONVNQVAM etiã Magia naturalem didicũt homines à demonibus. Sic enim Magos Ph-

Pharaonis eam didicisse, certũ est. Immo fere, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minime probi, & Philosophiæ aliarumque liberarũ doctrinarũ rudes, & imperiti, non dubiũ est, quin uel ipsi eam artem à demonibus didicerint, uel ab his quibus eam demones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucis simis, nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione utilis, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQUA MAGIA

non naturalis, hoc est, qua non ad naturam, sed ad demones necessario referri debeat.

MULTA faciũt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debẽt ad aliquas substantias incorporeas, quæ occultè cum ipsi Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt statuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quin et loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradicta vero actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientẽ perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectiue in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carèt uita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine a sui similib; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima; & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant, ueluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quam est humana. Præterea Magi cū uolunt mira illa facere, certis quibusdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HAEC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est, illud quod nonnunquam faciunt Magi, ut ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repente patefiant, interdum etiam se uel alios repente ex hominū conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyanco memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pronuntiando certas quasdam uoces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt: uoces autem & uerba, cum ex se non habeant aliam uim quàm significandi, uel quodammodo efficiendi auditum, non possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectu ab audientibus, eos uariè efficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audientes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modulati & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; quæ ratione non solum homines, sed etiam animalia uocibus musicis uariè affici & permoeri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam uerb, cum Magi ad faciendum quod uolunt, adhibeant quasdam iuocationes, obsecrationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

Quomodo uoces possunt esse causa efficientes aliquarum rerum.

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipsos faciunt, sed quasi quardam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam usu venit quosdam plane ignorantes, an illa essent uel à demone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisq; uterè, mira etiam fecisse, quod aperte demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maxime uerò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis demonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre: sed frustra & infelicitè. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicijs fuisse probatam & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò autem hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

AN SPIRITVS ILLI QVORUM opera & auxilio Magi irasciunt, sint boni, uel an mali.

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauēt Magi, eosq; iuuant, ad illa opera faciēda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedūt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Demones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi pōt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri: hoc autē est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiā vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq;: *Vide ne feceris: cōseruus enim tuus sum, &c.* Deū adora. Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendū exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi celeribus abhorrent. Post hæc, Magi multa miscēt mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

Apor. 19.

*Quomo-
do Magi
Dæmoni-
bus impe-
rent.*

*Matth. 12.
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, uel simulant dæmones se cogi a Magis, cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quod facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster arguereatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum quia non potest Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset: intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quam ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euerrendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut bene, inquit Eusebius lib. 5. De preparatione Evangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & ceremonias quibus dæmones aduocant, eosque vel loco, uel annulo, vel vasi, uel statua uel alijs rebus adesse cogunt. Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugantur, uel oblectantur & alliciantur? & alij quidem dæmones alijs rebus, vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID quod non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosque uel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quæ Eusebius lib. 5. De preparatione Evangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea uero nonnulla quæ ad rem præsentem maxime pertinent, hic ascribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est,

*Dubita-
tiones no-
uem Por-
phyrij de
his quæ fa-
ciunt aut
dicunt Ma-
gi inuoca-
do Dæmo-
nes.*

Quomodo Magi inuocant & obsecrant, dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem a Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magos, qui non multis diebus ante se abstinerit a Venere, ipsi tamen iussu Magorum, illiciant & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab eji carnium abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine cælorum animalium maxime oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere non licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cælestibus, dicentes se concituros cælum & arcana Isis educturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis: absurdum tamē uidetur, Deos quasi

C 2

in.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Chermô sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridicula videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua: Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil plane significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, movebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sine supra ordinem rerum sensibilibus, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribueri aui sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam periciam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq; implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propostæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationibus, & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocentur? Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq; pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulatio per stellas multa maleficia, multaq; incommoda & detrimenta inferri hominibus infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subijciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiā & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia videntur tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Notanda
lic dubi-
tatio.

Porro demones, sicut dixit beatus Augustinus
2. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus, alijsq; ceremonijs, non tãquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANDA possint facere Demones vel per se ipsos, vel per Magos.

DVO sunt hic ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnũ est, Demones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, respondisse: *Circum terram & perambulauit eam*, & Dominus in Euangelio ait quendam spiritũ nequẽ egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterũ assumptis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad eundẽ illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrii sint & vigilent, quoniã aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quarens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est, demonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Demones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

Iob. 1. & 2.

Mat. 12. & 1. Pet. 5.

turalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbcs celestes, sic Demones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetã Habbacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa Babylonem vsq; transportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita posset demon idẽ facere; quinimod id eum fecisse certum est: legimus enim diabolũ, Dominũ nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montẽ excelsũ. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua demonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verũ eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc quata sit virtus motiua demonis, uel quot corpora aut quanta mouere queat, & nõ amplius, id enim incognitum mortalibus puto: existimo tamen in demonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores uel imperfectiores, ita quoq; eorum potentis sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse ubi que locorum, neq; potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse demonum actionem, quã à Philosophis uocatur transiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiscitur à demone, & hæc est motus localis quo mouet corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbcs coelestes, sic demones immediatè possunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex actio demonum transiens.

mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis facta consequitur: demones enim asserendo. ex varijs locis & inuicem applicando. causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producant effectus, qui effectus immediatè quidè existunt ex causis naturalibus, mediate verò à demonibus qui illas causas præsentis fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ sunt pati accommodantur. His positis, quæ nam opera miræ demones possint facere, demonstramus.

Opera q
posiūt De
mones fa
cere.

Iob. 1.

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt demones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aeris parte demittere, quo multa consumant & perdat: possunt et immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur demon aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de celo & tactas oues puerosq; consumpsit: et repete uetus irruit a regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, q̄ corruptis oppressit liberos, et mortui sūt.* Pōt demō grauissimas tēpestates & pcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cōmouēdo, uel per concitatissimos ventos. Potest terrā magnis motibus concutere, uel immittēdo uehementem aliquem spiritum in cavernas terrę, uel in illis inclusum uehementissime agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. dolijs, quæ uidit Apollonius apud Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebāt: clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quauis alia corpora. Sic Diabolus Chriftum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquā uisus esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluise: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tercio potest dæmon subito res præsentis è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniū excessit, & nisi uolumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere ocularios præsentium & spectantium, idq. fecisse, nō uero & potestate eius annuli quæ gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statux vel aliæ res inanimatæ ambulent & incedant more hominum, Dæmones ne illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchā præsentis Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuii suo loco & tēpore præbebāt. Quinto:

Matt. 4.

Plato in
2. de rep.
Cic. li. 3.
de offic.

Statua
se incedē
tes.

possunt facere, ut statuae, arbores, animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vi. de simulachro Iunonis Monetae, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cum enim quidam militum per locum interrogaret illud simulachrum an Romam migrare vellet, velle se respondit: qua voce audita, Iusas in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunae muliebris, à matronis Romanis cum aede sua consecratum, his locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Rite me matronae vidistis, rite me consecrastis. Et Caro Voluminio & Servio Sulpicio Cosis. dicitur, bos humano sermone locutus, bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethiopum, quorum princeps erat Trespecion, eius tacito iussu, arborem vltimum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Daemonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora. Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentas, fecit ut eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam qui per organa vel alia instrumeta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statim quo illa pulsantur & resonant, ut voces & cantus hominum emulari & redere videatur. Sexto: possunt facere ut animalia mirabili

Num. 22.

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quaedam agant, quae sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minime fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo Aesculapij, quae Romani quasi volentem & intelligentem, & quaedam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa darent, Epidaurum Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam multisimmo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat ut vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis Aegypti rex, quae simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, cum dentibus infrenatus, cum plorare videretur, vberim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, cenleo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Haec ille, quae omnia arte magica Apollonij & opera Daemonum facta sunt, quod facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

Fabula
Leonis,
Apollonij.

ratum, Claudiam mulierem Vestalem, quod sua pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisset: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi hauistam, ad Capitolium usque cribro tulisset: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, ut subito globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milite ad ultionem exhortanti, arfisse simili modo. Nono: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita ut flumina retro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra uidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita ut homo uel Angelus, uel leo, aut aliud quoduis animal uideatur, idque facit uel ad exterrendos, uel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio dæmones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanorum

Amnes
retro fluere.

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nuntiantes illo ipso die Persen regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Undecimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, uel auri, uel gemmarum, uel dapum, uel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, ut veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis uis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales uas reddentibus, ut eas ab auiibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex ære condensato uel alia quavis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamia cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollo nius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, uel spiritus qui sunt in corpore humano, disungere etiam atque diltrahere partium compages & connexiones, quæ re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt: sicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cerne-re licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui inferiorum sensuum functionibus peragendis inserviunt, ita mouere & conformare, ut res quasdam uel præteritas, uel præsentēs,

Plinius lib.
bro 35. ca.
10.

vel

vel futuras representant: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impres-
se, usq; ad ipsos sensus exteriores denotare, ita ut etiam qui vigilat, uideatur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id demonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad representandum aliqua futura quæ demones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere uelint: atq; hinc quidem ortū duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Demonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per uolatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium castrorum, uel per electionē fortis: cuiusmodi enim rebus Demon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uariis errorib; implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ optimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, uel principem aliam partem corporis nō esse reperiā, nō alia ratione quā Demonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto: possunt Demones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter. Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non uera, hoc est, non talia qualia uidentur, sed solas eorum imagines & simulachra; uel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorū commotione etiam sensus exteriores uariē afficiuntur & turbantur, ut non recte iudiceant de suis obiectis, id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris uehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, uel obijciendo species rerū, quæ ad tales passiones excitandas plurimū ualent; uel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, uel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionū materia, uimirum uel sanguinem, uel atrā aut flammam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Demones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentiam permisum est. habent enim potentiam a Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdū laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniēdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Demones, permissu Dei, ingressi in porcos, precipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quā poenæ genera decurrerent, si eis Deus quantam uellent potentie ac malitiæ suæ exercendæ potestatem faceret.

PER

Iob. 1. 9
2.
3. Reg. 22
sup. 18.

Per alteram porro actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum con-
sequitur, hoc est, per actiones causarum natu-
ralium, quas Dæmones inuicem applicari &
temperant, mira quoque Dæmones possunt
efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes
occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in
certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis,
lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso
hominis corpore mirabilium ac penè incredi-
bilibus operum effectrices: quarum rerum ex-
empla, supra tractando tertiam quæstionem,
nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur
apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de
Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes qui-
bus in rebus naturalibus insunt, ubi locorum la-
teant, quibus cum rebus componi & misceri ac
temperari debeant, quo tempore tempestiuè &
opportunè ad operandum adhiberi oporteat,
notissimum est Dæmonibus; quas etiam unde-
cumque & quocumque voluerint, maxima fa-
cilitate, celeritateque, clam homines transferre
possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor
ob causas sunt hominibus admodum mirabi-
les. Primo, quia sunt noui, & inusitati. Secun-
do, quia modus quo Dæmon illos molitur, est
occultus & inuisibilis. Tertio quia sicut homi-
nes variè temperando & accommodando res
naturales possunt aliquos effectus producere,
quos nonnunquam per se causæ naturales pro-
duxissent, sicut patet in arborum insitionibus,
in distillationibus aquarum, ciborum & con-
dimentorum confectionibus, & in medicamen-
torum

torum compositionibus: sic Dæmones, effectus
aliquos singulares, per causas naturales possunt
producere, quos ipsæ per se nunquam produ-
xissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib.
aduersus Gentes, c. 103. & primâ parte, quæst.
110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dæmones adhi-
bent causas naturales ad effectus aliquos pro-
creandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, nō
secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandū,
ex instrumento autem procedit effectus, non tã-
tum virtuti eius respondens, sed etiam ea supe-
rior, & præstantior, nempe respondens uirtuti
principalis agentis à quo mouetur ad operan-
dum illud instrumentum, quemadmodum secu-
ris non solum secat, sed etiam facit lectum vel
mensam, uel hominis statuam, ut est instrumē-
tum hominis ex arte operantis: & calor natura-
lis qui est in semine, uel in animali, non solum
calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam gene-
rat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ
uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam
causæ naturales interdum produciunt effectus
præstantiores suis, ipsarum uirtutibus, ex eo
quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmo-
nū à quibus mouentur, & reguntur. Posset igitur
Dæmo plurimos morbos arte medicinæ quā ho-
mines callent incurabiles, magna celeritate ac
facilitate sanare: tum quia nouit optimè om-
nes morborum etiam abstrusorum causas, & af-
fectiones, tum quia scit omnia genera remedio-
rum, & idoneam eorum applicationem; sed nō
omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi ali-
qui simpliciter incurabiles.

DE MAGIA
CAPVT VII.

*QVÆS RES DÆMON NEC
per Magos, nec per seipsum possit
efficere.*

PER motum locale, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem nō habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terre.* Nec possunt pervertere ordinē vniuersi, cum auctore Aristotele, bonū vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alium transferre, Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cōiunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ providentiæ ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij ve-

rō minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distā a corpore, illud mouere secundum locum, quia motus & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcūq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoq; sunt, quæ per alterā actionem Dæmonum quam mediatam diximus, eiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediate producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediate alterare materiā corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nō potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualē Deus solus habet, tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quauis instrumenta, quodcūq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmo-

nes nec Angelos esse creatores rerū, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluuere vitulos, non est putandū sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nonno, nec potest animal producere subito secundum perfectam magnitudinem & virtutē eius: deniq; quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest pervertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos, ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari possit

posset hoc loco an vlla res naturalis habere posset vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobie, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpecuum, & de melodia Davidis qua expellebatur spiritus malus à Saul. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatus quest. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputat ionem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam questionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT
vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solū Ethnici, sed et nostri Theologi inter dum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel estimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia

7. lia eorum quæ faciunt sancti inamq; Magi Pharaonis similiter ut Moses, & virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam raurum vim subito produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit ut Magorū opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declaranda probandaq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tamquam veris diuinæ potentie sigillis obsignatur, & quasi quibuldam fulcris quodammodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco; cur eiusmodi. Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit
miraculum.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nepe cōparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum plane est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potetie & sapietie cōparatione, miraculum dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, q̃ eius & facultatē & intelligentiā excedit; Deus autē nihil est qđ admirari possit, quippe cum & causas omnium quæ sunt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi.

Prout. 8. oia. Nā qui per ludū & iocum (ut est in Proverbijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculū esse queat? cum ut est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientie, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis

orbis apud ipsum sit tanquam gutta roris antelucani, & quasi pulvis, & tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsi inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maxime admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Archite, & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod sit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & sic permeent, vel ut corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod sit, sed in eo vel ex quo vel in quo res sit potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco; & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod sit, nec in eo ex quo aut in quo sit, sed vel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud sit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verum non subito, nec absque medicina: potest

Tres gradus
vero
miraculorum.

Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentem, verum non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obscure dicta sint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis,

Quinque differētia verorum miraculorum à falsis & simulatis.
à seruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo facienti, & Fine cuius gratia sunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creata vim exuperent, solius Dei potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquam instrumenta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute quorundam rerum naturalium quibus vtuntur occulte, vel opera Dæmonum, qui clam Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, raro tamen, nec nisi ad confirmationem veritatis, & diuinæ virtutis declarationem: ferè autem magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perniciofa, vel inutilia: vera autè miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & non nisi magna aliqua necessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faciunt vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præsti-

gijs,

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitiosis cæremonijs, miscentq. sacra profanis: namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitiosis foedant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filiis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent vanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lavare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoque libamina quædam consecrant, nomina quorundam dæmonum vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus sacrificant, nomen & fidē Christi abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel vt veritatem perueriant & falsita-

D 5 rem

tem hominibus persuadeat, vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & divitias contemnant, & honores fugiant, sed ut Deum honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuvent. Qui igitur sanæ mentis est, & illudiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficile vera miracula a falsis discernere: qui autem flagitiose vivit, & Christi doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula querit, is iusto Dei iudicio permittitur, ut quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumveniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thessal. c. 1. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, ut salui fierent, his enim mittet Deus operationem erroris ut credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed cõsenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QUOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandam execrandamque existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, vel tantum indicare convenit. Ac primo, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusque; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbra, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsque sacris ceremonijs, bonos ac beneficos demones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum eleferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cõsultat, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio demonum, scilicet beneficorum ad aliquod bonum

Varia species Magicæ

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prediſtiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; ſic enim dicta eſt à planctu qui ſit circa ſepulchrū, Pharmacia verò ſit, cum aliquid porrigitur alicui ſumendum ore, quod mortem ei ſitallaturum; vel vehemens aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo ſit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ ſpecies hæc ratione & ordine diſtingui poſſe videntur. Magia, alia eſt Naturalis, quæ per res naturales ſingulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera eſt non naturalis, quæ Demonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam ſi quæ ſunt aliæ, ad hæc ſpecies commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim eſt phyſica, cuius nomine medicinæ et cōplectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, verſatur; partim eſt Mathematica; cuius excellenti peritia, quam mira fecerint Architas & Archimedes, ſupra commemorauimus. Rurſus Magia tam naturalis, quam non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hæc veros & naturales effectus altera ſimulatos tantū, nec tales reuera quales videntur: hæc vno vocabulo Præſtigiariæ appellamus, ſuis enim præſtigijs adeo præſtringit & eludit ſenſus humanos, vt faciat videre quod non ſunt, & non videre quæ ſunt idque vel interuen-

teruentu & adminiculo Demonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam ſpuere: qui vinum bibit, per frontem aut ingulum id reiſcere; videtur gladij vorari, ingens vis enomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri ſunt artiſices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibile agilitate, & motione, deſixum in res obcurum ſpectantium fruſtratur, hæc collyrijs, ſuſſumigationibus, alligationibus, potionibusque ſenſus interiores & exteriores ita perturbat, vt ſecus quam reuera eſt, iudicent de ſenſibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, ſpeculis vario ſitu varioque modo poſitis & tranſpoſitis.

MAGIAE porro Naturali, quidam duas alias ſpecies adiungunt, alteram vocant Aſtronomicam, alteram Cabaliſticam, quæ an ſint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid ſolidi habeant & præſtent, nunc paucis diiudicandum eſt. Aſtronomicam appellat, quæ certas quaſdam imagines & figuras, annullos, ſigilla, ſtatuas & alia quædam horum ſimilia fabricatur, in quibus, eius cultores & de ſenſores affirmant, cœleſtium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præſtare. Sed hæc vana ſunt, nec modo a chriſtiana veritate & pietate, ſed etiam à philoſophica ratione & diſciplina longè remota. Virtus enim cœleſtis per ſe vniuerſalis eſt & indeterminata

*Contra
Magiam
Aſtrono-
micam.*

nata ad hunc vel alium quemlibet effectum produ-
cendum, determinatur autem per causas natu-
rales particulares: Illæ autem imagines & fi-
guræ astronomicæ, non sunt causæ naturales,
nec habent vim, aut efficiendi quippiâ, aut præ-
parandi materiam ad hunc vel illum effectum
recipiendum. Deinde cælum naturaliter ope-
ratur, illæ autem imagines sunt ingenio & arti-
ficio hominû inuētæ, & pro eorum arbitrio ad-
hibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis mo-
dificari aut determinari potest. Postea, lignum
quocunque modo figuretur, non potest in se re-
cipere immediatè formam equi vel leonis: nec
nitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur
minus huiusmodi materiæ, propterea quod
ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ
habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes
siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles ef-
fectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis
conuenientia illarum Astronomicarum imagi-
num cum cœlo? neque enim est vel secundum
figuram, vel secundum naturam, vel motum
vel qualitates; quomodo igitur res naturales si-
ne ipsis figuris nō sunt idoneæ ad diuinos illos
siderum influxus accipiendos, signatæ autem &
adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ?
His accedit, quod insignia uisus effectusq; sidera,
si Mathematicis demonstrationibus credimus,
ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo
igitur influxus illorum ad unam imagunculam
astronomicam restringitur, ut non etiam per
alias res quamplurimas tali figura carentes dis-
fundatur? Nullus igitur nouus effectus ab hu-
iusmodi

iusmodi Magia astronomica proficitur; & si
quis fortè cernitur aliquando, is non earû ima-
ginum aut siderum potentia, sed occulta demo-
num opera, quò eiusmodi fraudibus mortales
circumueniant, proficitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam Philoso-
phi quidam Iudæorum, & de nostris nonnul-
li vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res
curiosas atque inauditas quàm veras & solidas
discendi audiores, affirmant scientiâ esse Mosi
primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde
non quidem literarum monumentis, sed orete-
nus à prioribus, per quandam veluti manuum
traditionem & receptionem, posteris traditam;
adhuc fuisse conseruatam: ideoq; dictam esse
cabala, quod verbû Hebraicè idem sonat quod
Latine recipio; nimirum eam doctrinam posse
riores à prioribus ore tenus auditione accipie-
bant, & animo memoriaq; custodiebant; qua
etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Py-
thagoricam multis sæculis esse conseruatam.
Complectitur autem hæc Magia Cabalistica v-
niuersam Philosophiâ, diuinam & humanam,
necnon & naturalem: omniumq; rerum do-
ctrinam mysticè ac symbolicè cōtinet, nō eam,
more aliarum humanarum disciplinarum; ra-
tionibus & argumentis disputationibusq; tra-
ctans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in
ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, &
pices,

Exo. 4. &
seq.

Gen. 2.

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hæc Mosen prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hæc Iosue, Eliam, Eliseū, Isaiam, Danielem, Samuelem tot tantaque fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adam cunctis rebus secundum suas cuiusque rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimentur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentiarum expertus non fuit VViclef, qui ut memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentiarum Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusque omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum VValdensem.

Refellitur Cabalistica ars.

VERVM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, ut nihil equè mirum sit quam vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstra quædam, & portenta e quibus eiusmodi

eiusmodi opinionum cōmenta & deliramenta proficiuntur. Principio, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera alia, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinam illam vim quæ lateat in vocibus Hebræis sentire, eaque sic affici & permoueri, ut homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuo moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declaras, num eo nomine appellatus ab illo, cogeretur eius imperio obsequi, & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalisticæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraque non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim voci bus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babyloniam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Cerium, inquit, est, Eldram post captam Hierosolymam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vimur, cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates expriment, nec in declarandis rebus vberior est aut significatio hebræa lingua quam græca vel latina: nec ullum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quam specificas atque individuales aperiat; nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiora latent mysteria, quam vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cum dixisset: *Sol contra Gabaon ne moueatis, & Luna contra vallē Aialon. Stetitq; Sol in medio Celi, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediēte Dño voci hominis et pugnāte pro Israel.* Narrantur et Samuelis, Eliæ, Elifæi & Danielis miracula, nec tamen vsquā de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum sit, si tanta est Cabalistica Magiæ vis & potestas, vt coelis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq; naturā commutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabaliste, eius artis peritissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nūc patrare possunt? Certē Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, uti debuissent.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia non nihil dicamus, ut qualis quantauē sit eius vis, vel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex istis que cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiose uixerunt, aut violenta morte de uita decubati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multa que manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinētia animalium, nam cum de prauis, & fallacibus demonibus dixisset, mox subdit hæc de animalibus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uicij oppressæ à corpore migrarunt; consistantur enim etiam tunc, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ demonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentiæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum inuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus suum uolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ubique moras trahit. Unde nonnunquam uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepulcris, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas a positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

Porphyrius de re uocationis animarū ex inferis.

finuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiētes, veluti ceruorum vel talpæ, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythonis fam repræsentatus est Sauli.

MAGIAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseq; vt Sauli de euentu impendentis belli consuleretur, quæ mox ei euentura erant prænunderet. Et quidem Beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie, & figura Samuelis, propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem, & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie, & auctoritate repræsentaret. Non enim raro tum in cõmuni hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerū imagines, & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ulla traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ scripturæ, capite secundo, & in libro Quæstionum veteris, & noui Testamenti quæst. 27. qui libri nomine Beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

Tertullianus in libro De Anima, non solū hoc probat, sed contrariam sententiam omnino improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanæ transfigeretur. *Cor.* in angelum lucis, nedum in hominem lucis; & Deum se asseueraturus, signaq; portentosiora edicturus, ad euertendos, si heri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsq; proximè consequentibus, aperte docet non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secunda quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 3. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyranus & Tostatus, & non fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidē Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina cum sententia percussuram: vt impius rex, quæ post mortē supplicia suæ im-

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu praevaleret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonij vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitae suae, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro. illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundae, non obscure significant, si liber Ecclesiastici, cuius sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendù esse, verù Samuelè apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent, sed quia nec Hebraei eum recipiunt & reponunt inter libros Canonicos, & quidam Catholicorù olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiae, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis; cū certum sit diuer-*

Lucia 16. tas esse sedes post mortem, bonorum & impiorù, & in Euangelio legatur Abrahā dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quaestionem Simplicianis, non ad aequalitatem foelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent;

debent: vt sic sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet sedibus distincti, detinebuntur.

SEDE redeo ad Necromantiā, quae olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolecentibus nobis, inquit, visus Appion gramae artis, prodidit Cynocephaliā herbam, quae in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse ymbbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus gentis esset. Cicero Asculanus in commentarijs quos in Sphaerā edidit, nominat librū qui olim extabat, & inscribatur SCRIPTURA CHAM, opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiae. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione disserit: Publica, inquit, iam literatura est, quae animas etiam iusta aetate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiae vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 1.

*Antiquus
Necromā
tia vsus.*

Odyssæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, ut Thyresiam de reliquo itinere suo confuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Thesprotiû in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo Manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos.

*Si potuit Manes accersere cōiugis Orpheus,
Tresjiciæ fretus cythara fidibusque canoris.*

Apud Lucanû Eriçtone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsaliæ pugne denunciat. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse; & ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt; Lemures autem aut laruas, si mali, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terricu lamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuique sortitio obuenerit, utrum lar sit an larua, Manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur, ut oracula reddant, ut in Boeotia Amphiaræus, in Africa Mopsus, in Aegypto Osiris, alius alibi gentium, Aesculapius vbique. Hec ex Apuleio; quem ibi Aug. verè grauiterq. refellit. Et apud Tertullianû in lib. De Anima sic habes: Nosomanas propria oracula, apud parentum se pulchra mansuetando captare, Braclides scribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse comper tum est. Si quæ aut reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viujs, sed ipsos Dæmones tales se ostēdisse Necromantis, vel eos consentientibus, tales inquam habitu, specie, ætate, voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cū inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem ut proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experientis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem detrusæ, ut æternas scelerum suorum penas luât,

E 5 nulla

Confutatur Necromantia.

Argumentatio B. Thomæ contra Necromantiam.

nulla inde vi possunt efferi, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deum id concessurum Necromantis, per quos Dæmon fatagit mortales decipere, & a veri dei cultu auertere: sic enim Deus artem Necromanticam & per se infamē, & toties a se in sacris literis reprobata, extremo que mortis supplicio condemnata, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abrahā, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuīs: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere interrat hominibus eorum auxilium implorantibus, opem, & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quæ ciuibz suis Nolanis, cum à Barbaris opugnarentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuīs, nō id facere sua voluntate & arbitrato, nec naturali potestate, multoque minus vi & potētia ar-

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis narrantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicauimus: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vſitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuvandis Martyres adfunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

SEd audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarū euocatione agit, hanc nostrā sententiam grauissimis disertissimique uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idoloratria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid nī? cum & dii mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delirescentes (nī fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdū Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum

Augusti-
ni obser-
uanda sen-
tentia.

Notabilis
Tertullia-
ni senten-
tia.

dum gladiatorem vel bestiariam, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicii & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur. Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiore mentis aciem excacare, per facile est. Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscantis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatores dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moyse, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non ideo communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poetarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora animas repræsentat, solida & contræstabilis & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Cur Dæmones si mulent.

Genti-

Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & a quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quam Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni penas, sicut homines putant. Adhuc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse quælibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium supersticiosè diligant, & colant, uel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

HVG O Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalice, c. 5. numerosus, & enucleatus eade qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor primus

animas demortuorum.

Varia species Magiæ secundum Hægonem.

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum; quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiū Noe, sed nomine mutato, hūc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis, & vices centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliavit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiæ magistra, de vero mertiens, & veraciter ledens animos, seducta a religione diuina, culturam Dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Mantice, quod sonat diuinationem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, quæ interpretatur Diuination in mortuis. ^{verpo} ~~verpo~~ enim Græcè, id est, mortuus Latine: & ^{verpo} ~~verpo~~ cadauer dicitur, unde est diuination quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dæmones siciunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuination in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuination in aqua. Quarta, est Aerimantia, id est, Diuination in aere. Quinta, est Diuination in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diui-

natio

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspici nam, in Augurium, in Horoscopica, Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspiciū aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspiciū, quasi auspiciū, quia in motu & volatu auium attenditur; aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garricus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominū quæruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quæruntur. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remedium genera, cooperatione Dæmonum atq; instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationē sensibus humanis arte dæmoniacā illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aerimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspiciū, Horoscopia. Postea tres alie, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius

curius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspicianam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum a Persis venit. Haecenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri possit ab Alchimistis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimistis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de praecipuis Magiae partibus censenda est: nimirum tale opus Magiae, tum propter vim & potentiam artis maxime admirandum esset: tum propter magnitudinem utilitatis; optatissimum atque gratissimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ex de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hic infima & nostras, sanè & foeda & sordida cum cantuunculis, cadaueribus, & fimbriis suspensioforum: quae si quis atrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluuius impostorum. At Magus apud Persas, nihil aliud quam sapientem sonat: sed propter Smerdis' prodicionem & perfidiam, nomen Magorum infensum diu fuit. Haec Magia Dominum Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis regionibus profecti sunt. E Syrorum libris haec descripsimus. Aiunt Magiae & transmutatoriae artis

Scaliger
contra Car-
danū ex-
ercitat.
327.

Smerdis
Magus i-
uasit re-
gina Per-
siarum.
Herodo-
tus lib. 3.
& Iusti-
nus lib. 3.
Anti. 2.

tis vires, vias, & fines esse perquam similes. Opus & finem Chymistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiae, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quae naturae ordine fieri videntur, exercent. Chymista suum opus nominant fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, vtrum non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atque ordine tantum modoque naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chymistae, perfectum utqueque aurum, & tale omnino, quale est naturale, possit effici.

DU PLEX circa hanc quaestionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam vero aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similis vero iudicemus, breuissime indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA
eorum qui uogant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdam suis commentarijs in libros Meteororum, ut refert Aggri-
dus in 3. Quodlibeto, quae est. 8. de Alchimia, co auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiae, species metallorum mutari non posse, quamuis

F familia

similia illis fieri possint & quamuis Alchimis-
tæ tingere ipsum æs colore quo volūt, do-
nec sit multū simile auro, & abstergere immu-
dicias plumbis, ita ut uideatur argentum, sem-
per tamen secundum substantiam manebit æs
& plumbum.

Auerroes

AVERROES in Paraphrasi super primū
librū de Generatione animalium, explanando
primum caput, in eandem sententiam hæc scri-
bit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale
valde simile naturali, tanta poterit esse similitu-
do, quod existimabitur esse idē specie, & si ars
Alchimie habet esse, hoc est, quod potest fieri
in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent
mures ex putri materia ad mures ex semine, in-
ter eos enim est tanta similitudo, ut quamuis re
uera invicem differant species, tamen vulgo pu-
tentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum al-
chimisticum se habere ad verum & naturale
aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba pau-
lō infra memorabuntur initio capitis proxime
sequentis.

B. Thom.

S. Thomas in secunda secundæ conditiona-
liter loquens de auro alchimico quæst. 77. art.
2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchi-
mistis, non sit verum & tale, quale sit à natura,
eius venditionem pro vero fraudulentam &
iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab
Alchimisistis, id licite pro vero auro vendi pos-
se, nihil enim prohibere, artem utendo causis
naturalibus naturales & ueros effectus produ-
cere. Sed quid ipse simpliciter & absolute senti-
ret de auro alchimico, satis perspicue declara-
uit

bit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. artic. 1. ad quintum,
ita scribens: Potest quidē ars p. virtutes natura-
lium agentium aliquas formas substantiales in-
ducere in materiam; sunt tamen quædam for-
mæ quas nullo modo ars potest efficere, quod
propria actiua & passiva earum non potest in-
venire atque adhibere, sed benè aliquid simile
illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid si-
mile auro quantum ad accidentia exteriora, sed
tamen non faciunt verum aurum, quod forma
substantialis auri non est per calorem ignis quo
utuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in lo-
co determinato, ubi viget virtus mineralis, &
ideo tale aurum non habet operationem conse-
quentem speciem, & similiter in alijs, quæ eo-
rum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tercio Quodlibeto quæst. *Ægidius*
8. affirmat Alchimistas posse quidē facere me-
tallum aliquod quod tantum constet ex per-
mixtione aliorum simplicium metallorum, cu-
iusmodi est electrum, quod dicitur constare ex
tribus partibus auri & vna argenti; & quia sepe
in venis metallicis vnum metallum confundi-
tur & permiscetur cum alio, Alchimista per ac-
tionem ignis segregando & separando aurum,
quod erat permixtum cum alio metallo, vide-
bitur de nouo facere aurum, tantum autem ab-
est, ut possit verum aurum facere, ut ne simile
quidem vero auro ita effici queat, ut non possit
aliquo modo dignosci & discerni. Porro existi-
mat Ægidius aurum alchimisticum non posse
sine peccato vendi pro auro naturali; non so-
lum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum Alchimislicum propter diuersam rationem constitutionis, nimium laederet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum asferret. Quod autē verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq; genere entium, quādam illius generis esse perfectā, alia verō imperfectā; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actuum, & secundum materiam, quā secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimē. Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis; idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementalis, nec generari, nec conservari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concavo Lunæ, ergo similiter etiam eveniet in metallis, quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorū, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset asferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricē, multo

Aegidius negat aurum chymicum licite vendi posse & vera.

magis

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerint arte magica producti à Magis Pharaonis, ut legimus in Exo. 7. *Exod. 7.* do, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantum secundum quid Hæc ex Aegidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutationē in accidentibus, non autē in substantia; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait: Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, ut v.g. Alchimia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quā artis humanæ sapientia. Non enim inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, ut agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si apparet videretur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

Conciliator.

F 3 fortandi

fortandi cor, sicut habet aurum a natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVI DAM rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimie, nullū esse: ex quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Et enim Alchimistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentū viuum, quam obrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui-inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo

*Non esse
materiā
omnium
metallo-
rum sul-
phur &
argentum
uiuum.*

sane vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurū & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui, similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti, sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & cōsiderandis venis, locisq; metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt, quare falsā est opinio Alchimistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurū: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis, licet similitimum videatur uero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari

dicari potest, nempe vel ex pondere: vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo quia inietum in vinam, amittit colorem suum: vel quia non est ductile in tenuissimas laminas, vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum sphaeram exiguā ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resilliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis intertinguere, cælare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimie vide apud eundem in 10 lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas facit, aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet, vt sciatur quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilior est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vsum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vsum tincturæ, colores, materię vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel vt fiat, quod maximum est; vel vt purgentur; vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub-

Cardanus.

Inuenta & opera artis chimicæ.

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertium, ferme inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quatuor tamen prestat magnas utilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum auri, & aes auro & argento, idque clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quae superflua sunt, vt sua absumendo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum, ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quae aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus utiles & lucrosas ijs quae ab Alchymistis tam anxie queruntur & ambitiose promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur cum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

DECLARATIO OPINIO EORUM

qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimiae questionem pertractans, primum exponit sententiam Auicennae, quae fuit hæc: sciunt (inquit Auicenna) artifices alchimie species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica ali-

quo

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Haslem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quae sequuntur: Oportet nos dicere, Alchymicos peritos, non aliter operari quam peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducunt: quæ sanitas est effectus & nature & artis, sed illius effectiue & principaliter, huius autem organice & instrumentaliter: sic Alchymistæ primo bene purgantes materiam argenti viui & sulphuris insteam omnibus metallis, confortant, deinde deducunt virtutes elementares, & coelestes tali materiae inhaerentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organice iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & coelestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasis naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

Sententia
Alberti
Magni.

F 5 man-

inante[m] quæ est in metallis: huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuamē. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpēs vnum, à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorū, quæ in materia insunt, alterius speciei inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquā sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

*Quinq[ue]
rationes p[er]
Alchimi-
stas.*

Q V I D A M Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurū, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ere, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possunt, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumque causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab iisdē omnia fiant. Supponit autem omnia metalla consistere sulphure & argento uiuo; quæcumque uero similia sunt, facillè inuicem transmutantur, eoq; magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea, si ars auctore Arist. in. 1. Phys. & 4. Meteororū est imitatrix nature, cum natura concoquendo purgandoq; ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiā idem simili ratione operans ars possit efficere? Ad hæc, ea dici debent secundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut foetus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

flinctas, sed quas illud habet, vtpote liquefcere, duci, graue esse, niteri, ignibus resistere; easdem habent hæc, sed vitiatas & imminutas, nō enim ita splendent, non sunt adeo grauias, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducere queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri possit. Postremo, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non solum partium simularum compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Aucennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatam seminiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuenculo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Afinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, quæ quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aer concussus inter duriora corpora, repente transit in ignem, fumus metallorum, præcipue plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atque adeo quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, posse ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille disputat pro Alchimiſtis.

Antonius
Mirandulanus.

ANTONIUS Mirandulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod

quæ scripsit de Euerſione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimiſtis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimiſtarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: sicut non solum à natura sed etiam ab arte animalia, vt scorpiones generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillime impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem dando opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit vtilius eam omittere quam exercere: & multi quidem discipuli ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam affecti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certe raro, & parum, ita ut sumptus longe sit maior luero, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quam huic quæ rarissime propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATUR BREUITER
opinio auctoris.

NOBIS autem propositam quæſtionem philosophice considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hæc de re valde probabilia dici, & firmari posse, unum est, nulla esse ratio-

Smia auctoris de auro alchimiſti-
co.

rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstratur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibile. Cur enim putetur impossibile? An quia nihil eorum, quæ sunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut volebat Aegidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solum ab agente suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum; cum autem nullam huius rei probationem asserat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris coelestis, aurum uero chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem coelestem & igneum specie inuicem distingui; cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cum se inuicem intendunt atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, ut ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quod calor coelestis propter ordinatum,

coeli

coeli motum, est valde temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum: sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, ut in animalibus contingit, vel ab arte, ut fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur, profectò ut calor igneus talis propemodum euadat, qualis est coelestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore coelesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchre describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum sumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere: subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Quorum multas centurias in fornici superiore planitie disponunt: statim diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt sine fundo: quem ut implerent, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

*Atalage
nerari
posse solo
calore i-
gnis, ar-
gumentis
Iulij Sc-
ligeri.*

Ex auri-
pigneto,
teste Pli-
nio, fieri
verum
aurum.

negat. Hæc Scaliger. Cæterum posse ex alijs me-
tallis verè aurum effici, probari argumento & ex-
perimento posset auripigneti, ex quo perfectum
aurum posse fieri, testis est Plinius, qui re non pri-
scis temporibus sed sua ætate facta testatamque
cõmemorat, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum fa-
ciendi est etiã una ratio ex auripigneto quod
in Syria foditur pictoribus, in summa tellure,
auri colore, sed fragili lapidum specularium mo-
do. Inuitaueratque ipse Caium principem audis-
simum auri; quamobrem iussit excoqui magnum
pondus; & plane fecit aurum excellens, sed ira
parui ponderis, ut detrimentum sentiret; illud
propter auariciam expertus, quanquam auripi-
gmenti libræ 100, permutarentur, nec postea ten-
tatum ab ullo est. sic Plinius.

ALTERNVM verò, quod eadẽ de re proba-
bilissime potest asseri, illud est, chemicam ra-
tionem efficiendi verum aurum non quidem
physicè, sed moraliter ut aiunt, loquendo, vel
impossibilem, vel propemodum impossibilem
videri, non propter ullam rationem philosophi-
cã quæ adhuc ab ullo sit allata, sicut ostensum
est, sed propter ipsam experienciã quæ in rebus
naturalibus atque artificialibus, sum-
mi argumenti firmissimæque rationis vim debet
obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ faculta-
tis tractatione & exercitatione diu multumque
laborauerint, & in veri auri effectiõnem aceri-
mis studijs atque incredibili cupiditate incubue-
rint, nemo tamen adhuc fuit præter unum aut
alterum probatis proditum historijs, quem si-
quid constet verum aurum & omni ex parte
proba-

Cur non
videatur
esse vera
ars Al-
chimia.

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effe-
ctio auri per artem chemicam est possibilis, cur
ea cum tam diu & tam multum optata, quæ sita,
& procurata fuerit, nondum tamen reperta &
visitata fuit? nam quia possibilis est generatio a-
nimalium, medicamento rum, aliarumque mul-
tarum rerum non solum per naturam, sed etiã
per solertiam & industriam humanam, iam pri-
dem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res &
verè & faciliè possunt perficere; cur igitur idem
non contingit in auro chmico? nisi quia vel
talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est
impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen
is est humano ingenio, & fortasse non potest ef-
fe, exploratè perfectèque cognitus. Atque hoc ar-
gumentum ab experientia ductum, non solum
apud Philosophum naturalem, qui nunquam à
rebus sensatis experientiaque comprobatis, vel
transuersum (ut aiunt) digitum discedit, sed et
apud quemcumque hominem sanæ mentis re-
ctiq. iudicii plurimum valere debet. Quod si
habent isti, ut iactant, veram certamque artem fa-
ciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tan-
tum auri, ut nulli in segeant, sed bonis omnibus
que parari auro possunt, abundent? At enim
videre licet istos, semper egentes & mendicos,
quique per vana promissa, alienis opib. exha-
rigendis, suam quoquomodo egestatem subleua-
re, suamque famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabili-
ter dici, sed etiam pro vero certoque confirmari
potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit uti-
lis in distillationibus & alijs reb. quas superius

Non esse
permittere
d: in Re-
publica
sum Al-
chimia.

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectum veri auri quam illa proficitur atque in primis pollicetur, vanam esse, noxiam, ac perniciosam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rarissime præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, ut multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidam ait, Alchymistas non efficere aurum, sed absumere; non implere crumenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurum falsumque; monetamque, falsas gemmas pro veris passim distrahant, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumque societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non raro adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor: aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non vtiq. habeat eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutare humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter posse disputari.

CAPVT XII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET
iis qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quæ diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro De specialibus legibus

cenlet

cenlet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, nata esse fallacem, & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata, & deprauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque studia, mulierum, mancipiorumque nequissimorum expiationes, & lustrationes profectum, mutationesque amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passionum amatorias, & incantamenta idonea atque his dolis circumueniunt homines, & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatibus, regnis, & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosaicâ, grauissimis propositis poenis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorū probata consensu, principem huius Magiæ doctorem, & quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persam, ut Plinius, & Diogenes Laertius vocant vel Bactrianum, ut Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit: sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & vices centum milia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scri-

Philo de
origine
Magia.

Zoroa-
stres Ma-
giæ parēs.

Plin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliū eodem quo natus est die risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, ut impositam repelleret manū, futuræ præfagia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caſeo vixisse ita temperato, ut uetustatem non sentiret. Instinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemq; sentit B. Augustinus lib. 2. 1. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis uitæ vanam felicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt; a Nino quippe Aſſyriorum rege, cum eſſet ipſe rex Baſtrianorum, bello ſuperatus eſt. Suidas etiam ait, Magiam inuentum eſſe Perſarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auſtor Hiſtoriæ Scholaſticæ enarrans hiſtoriam libri Geneſeos, cap. 3. 9. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc vivebat, & regnabat in Baſtria, ſeu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaſter inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & ſeptem liberales artes in quatuordecim columnis ſcripſit: ſeptem æneis, & ſeptem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterū per ignem. Ninus verò libros eius combuſſit. hinc etiam orta ſunt idola. Hæc ille. Verūm de antiquitate Zoroaſtris non conuenit inter ſcriptores; nam Eudoxus, & Ariſtoteles, ut ex Plinio reuolimus, uolunt eum antiquiorem fuiſſe Platone ſex millibus annorum, Hermip-

*Chā idē
qui Zoroaſter.*

Hermippus autem vel (ut citat Laërtius) Hermodorus Platoniciſ libro De diſciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano uetultiorem; à contrario autem Xantus Lydius, ut reſert Laërtius, multo recentiorem eum facit, hoc eſt, ſexcentis duntaxat annis ante Xerxis tranſitum in Græciam. Sed illi nimum multos computant annos, hic nimium paucos. Conſtat enim Zoroaſtre fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnante natus eſt Abraam: ab ortu autem Abrahæ, uſque ad primā Olympiadem fluxerunt anni mille centum ſeptingenti, & paulò amplius ſexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Aſſyriorum & Medorum uſque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos ſexaginta, huic trecentos quinquaginta aſſignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquageſimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxiſſimam cōputationem, à Nino & Zoroaſtre uſque ad primā Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellū porrò Troianum ſeptem & quadringentis annis præceſſit Olympiades: Xerxis tranſitus in Græciam, in 75. exceſſus Platonis in 108. Olympiadem in currit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Ariſtoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroaſtris, vel eſſe fabuloſam, vel annos illos nō quales noſtri ſunt, ſed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc eſt, trimetres, eſſe cēſendos. Nec diſſimile fuit eodē in loco Plinij quippe qui ait Moylem multis annorum millibus poſtioriorem fuiſſe Zoro-

*Laërtius
initio Ope
ris.*

Cassiani
de origi-
ne Ma-
gia epinio
Gen. 6.

96

DE MAGIA

altre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulo amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

APVD Cassianum Sereus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluvium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permitti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum coelestium & sublanarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque praestigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuium non perierit, in causa fuit Cham; vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cum in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus in gressurus erat, inferre non auderet, diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperebuntur iniuria, & durissimis lapidibus, qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuium peractis, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitia seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

LIBER PRIMVS.

97

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hæc nus Abbas Sereus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, a quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sane primum Magiæ vsum & effectum memoria repertentibus, haud improbabilius videri potest, Magiæ vsum vnâ cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra ilibataq; hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem. Eum alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vitum pomum maximo sui suæq; totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolus Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, vt apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dæmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima or-
do Magi-
carum ar-
tiu à Dæ-
mone.

La Zan-
tiur.

G 4 ean-

*Præclara
Cypriani
Sententia.*

eandem sententiam eo loco Lactantius com-
morat. Sed nemo grauius & elegantius omnes
Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmo-
ne profectas esse ostendit quam Cyprianus in
libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit,
spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis
delitescunt: hi afflatu suo vatium pectora inspi-
rant, extorum fibras animant, auium volatus gu-
bernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa
veris semper inuoluunt: nam & falluntur &
fallunt, vitam turbant. Somnos inquietant, irre-
pune in corpora, mentes terrent, membra distor-
quent, valetudinem frangunt, morbos laceſſiunt;
vt ad culum sui cogant, vt nidore altarium &
rogis pecorum saginati, remissis quæ constrin-
xerant, curasse videantur. Hæc est de illis mede-
la, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis stu-
dium est à Deo homines auocare, & ad supersti-
tionem sui, ab intellectu veræ religionis auer-
tere: cum sint ipsi pœnales, quærent sibi ad pœ-
nam comites, quos ad crimen suum fecerint er-
rore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnũ
à nobis, statim cedunt, & fatentur, & de obses-
sis corporibus exire coguntur. Videas illos no-
stra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne
torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniat,
aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant
audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel
evanescent gradatim, putæ fides patiētis adiuvat,
aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odiũ
nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiāt ho-
mines antequam nosse, ne cognitos aut imitari
possint, aut damnare nō possint. Hęc Cyprianus.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat
hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Phi-
losophos Græcorum, & quidem nobilissimos.
Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt
Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aeg-
yptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta
illos esse principia, bonum Dæmonem, & ma-
lum: alterum ex his Iouem & Onomastem, alte-
rum Plutonem & Arimanium dici: quod Her-
mippus quoque in primo de Magis ait, atque
Eudoxus & Theopompus, qui & reuicatos ho-
mines, iuxta Magorum sententias dicit, immor-
talesque futuros: & vniuersa illorũ myſteria &
effectus precationibus quibusdam constare. Ista
Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laër-
tius. Verum nihil luculentius testimonio Por-
phyrij: quod libro 5. de præparatione Euange-
lica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ
artis dij Gentilium & inuectores & doctores
fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus
Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis
Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id
à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur,
qui in libro De responsis sic ait: Non solum se-
licem conuersationem suam, verum etiam qui-
bus rebus gaudeant & quibus alligetur, Dij ho-
minibus significarunt. Ad hæc quibus rebus co-
gantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vi-
tare oporteat, figuras quoque ipsas simula-
chorum quales esse debeant, & in quibus locis
ipsi versentur, & omnino nihil est, quod ab ipsis
dij homines non didicerint. Atque hæc Por-
phyrius ex varijs Proserpinæ responsis demon-

*Porphyrius
lib. 1.*

G s strat

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certe nos supra à Mundi vsque primordijs, Magicæ originem repetiimus, & liber Exodi factis clare ostendit, iam tēpore Moysi, hoc est, plus quam trecentis annis ante bellū Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosque magnā apud eam gentem, & sapientia & diuinā cuiusdam virtutis auctoritate, & exultatione floruisse, vtpote qui se Moysi opponere ausi fuerint, similiter illi infra quādam

Exod. 7. operantes: Nec Deus per Moysē tam graues pœnas aduersus Magos constituit, nec tam seuerē eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exiōsa erat, sic nota & celebris fuisset. Porro circa belli Troiani tempora claram fuisse Magicæ famam, non obscure indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus, adeo vt totum opus non aliunde constet. Siquidem Protea & Syrenum tantus apud eum, non aliter intelligi volunt: Circe vtiq; & inferorum, euocatione hoc solā agi. Deinde apud Thēssalas vrbes diu Magicæ magnā celebritate viguit. Orpheus quoque magnā ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthānes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosa sparsit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maxime ad rabiem, non audacitatem modo sententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit,

fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & post eū Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quā peregrinationibus susceptis, hanc reuerſi prædicauerē, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentessimū, eam illustrauit. Multis post hos seculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Tespion Magicæ exultatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simō Magus.* propter hanc artem multum clariſſe, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritanos modo, sed apud Romanorum quoque principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinis obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles progenerata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionē & disciplinam christianā apud ignaros, infamem & odiosā fecit. Verū omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longē superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penē orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebatur. Is Magicæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaq; sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapientiæ operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus quasi

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiū aliosq; Pythagoricæ ac Platonice sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissime, & pugnantissime defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamque, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sæculis valuit? Huic questioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, res alias imperiosissimas humane mentis complexa, in vnam se redegit. Natā primum è Medicina, nemo dubitat ac specie salutari irrepsisse, velut altiore sanctioremq; quàm medicinarum blandissimis desideratissimisque promissis, addidisse vires religionis, ad quas maxime etiam nunc caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non audio futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissime petere credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum falligium adoleuit, ut hodieq; etiam in magna parte gentium prævaleat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio &
disciplina
Christi te
nebras
Magia &
veterum
malefica

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Evangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicata & rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationum ceterarumque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, evanuit. Post Evangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut Incantatores, aut Cōsectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens ubi literator ubi conquistor huius æui? Nonne insatnavit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cernimus evenisset, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem cap. 1. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Evangelica, c. 2.) recepta Christi fide mundus profecerit, ipsi oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eū secuti sunt, matres suas nefandis nuptiis cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsos liberos ingulant: nō Massagetae ac Derbices propinquos atq; affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: nō Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci autem gni, nō Caspii canibus proijcere solent: quæ quæ antea religiosissime faciebant: nunc verò euange-

ritarum
mundo dā
sensu.

Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, feda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinâ Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspicitur, aut mortuorum umbras, aut etiam animalium vel abiectissima, & nocentissima, quibus tamē rebus uniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant Christo, cum alia gentes, tum in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruiebat erroribus: & magnam sibi uidebatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid viqua fuerat vanis erroribus institutum, vnde quanto est per Diabolum tenacius illigata, tanto fuit per Christum mirabilius absoluta.

*AN MAGIAE STUDIVM ET
vsus sit licitus.*

DUPPLICEM supra Magiā fecimus, vnā naturalem, alterā non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortasse autem eius studium & tractatio publica merito prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitumq; aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamen alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus: & abusus manifestior est, quā vt omnino celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilius. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quod est occultior in operando, eo magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò nō naturalis, præsertim quæ *De studio
Magia.* commercio & fœdere inito cum Dæmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, uel noscēdi tantum causa, vel etiam vtendi & exercēdi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis

nis enim cognitio veri bonum quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli, prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasque superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare; nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, Christi miracula multum differre ac præstare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Christum, eiusque seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & consilio nonnullis magiæ studere concessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, saluæ pariter, animæque vulttricem. Itaque mihi quidem videtur recte dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quod quis est magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studiis vtilioribus, & tantum propter inanē quoddam

dam curiositatem illud capessat; vel siud male agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Merito igitur id studij publice Christianis vetitum est, nec vlli nisi permisso rectorum Ecclesiæ conceditur.

V S V S autem huius Magiæ in totum dāna *De usu*
tus est & vetitus, non solū lege diuina & Eccle- *Magia.*
siastica, sed etiam civili, nec Christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem usus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatū inobedienciæ; quia tam Magnus quam qui opera Magi vitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autē huius prohibitionis triplex est. Primo, quia is peccat in seipsum, coniiciens se in maganum descimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui est omnino præcisus ab ecclesia ei. Quidam aduersarius. Postremo grauissimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi non sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens Deus Christianorum. Quam grauib. *Magia*
bus autem, & minacibus uerbis Deus & vsum *vetita di*
& studij huius Magiæ prohibeat, ex varijs scripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici *nis legi*
sic habes: *bus.*
Nō augurabimini, nec obseruabitis
somnia.

somnia. Nō declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et cap. sequenti 20. *Aia* quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponā faciē meā cōtra eam, & interficiā illā de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero. Nō inueniatur in te qui sciscite tur ariolos, et obseruet somnia et auguria; nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cōsulat, aut quęrat à mortuis veritatē. Oīa .n. hęc abominatur Dñs; & pp istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Israel qui miserat nunciū ad consulendū Beelzebub Deū Accaron de agitudine sua: Elias hęc renunciari iussit: Nūquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendū Beelzebub Deū Accaron? Quamobrē hęc dicit Dominus; De lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Paralipom. cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hęc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artib. inserviebat, habebat secū magos & incantatores; multaq; mala operatus est corā Dñō, vt irritaret eū. Cuius seuerissimi pręcepti hęc rōnē reddit.

Egregia Philonis sententia. Philo in lib. De specialib. legibus: Non finit noster legislator procrastinari veneficorū supplicia, sed absq; mora vult exigi: qđ dilatio, noxijs opportunitatē peccandi prębat, ceteris meriti afferat, existimantib. q. quid illorū vitę accedit suę securitati decedere, Idcirco sicut viperas, scorp-

scorpios, aliaq; venenosas bestias, priusquā mordeant aut sauciant, aut etiam se commoueat, sine mora ad primum aspectum occidimus, pręcauendo naturalem eorum maliciam priusquam noceant, eodem modo, eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solū errore implicāt, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quā essent autem hę artes magicę, & Apostolis, & nascentis Ecclesię Christianis abominabiles, & exosę, uel vnus locus, qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissime declarat, ubi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & cōbusserunt coram oībus.* Vt autē, & multitudinē, & pretiū librorū inteligeremus, subditur eos quinquaginta denariorū millibus fuisse aestimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius aliq; de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moyssi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS.

Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonē aduersus Moysen iussisse accessiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quędā similia fecerūt, tribus prioribus pdigijs à Mose factis: sapientes uocat, uel Astrologos, uel Philosophos, præsertim Magiæ natura-

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant ex estimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophiste, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, ideo vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia non idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *κρυφαί*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

*QUI FVERVNT ILLI MAGI
qui restiterunt Moyfi coram Pharaone.*

SCRIPTURA neminem eorum nominatum appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina coperta habuisse ex antiqua certaque Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulum transcripsisse illorum magorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 31. in Matthæum, ubi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli rejicere ausi sunt, tanquam apocryphis utentem testimonijs: cum tamen, inquit, Origenes, nemo adhuc ausus sit rejicere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poeta. Hactenus ex Origene, a quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moylen operabatur æmulatione comēticia resistere posse putabant.

Exod. 8.

Sed cum Moyſi uirtus operibus creſceret, hu-
miles facti, cum dolore vulnerum ſateri coacti
ſunt Deum in Moyſe operari. Gelafius Papa Di-
ſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librum
Iannes & Mambres inter apocryphos numeras
reprobat. Horum etiam Magorum meminit
Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape,
faſſo dicens eos fuiſſe Iudeos: ſed in eo prae-
rea fallitur, quod illos multis annorum milli-
bus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem; cum Iuſtini
libro primo conſtet Zoroaſtrem fuiſſe tempo-
re Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnan-
te natus eſt Abraa, a cuius ortu vique ad tem-
pus iſtorum prodigiorum, non niſi quingenti-
quinque anni fluxerunt, quin ab ipſo diluui-
o non amplius ſeptingentis nonagintaſeptem pre-
terierunt. De his quoque Numenius Pythago-
ricus in 3. lib. De bono, ita ſcribit: Iannes & Ma-
bres, Aegyptij erant, magicis artibus adeo prae-
potentes, vt Muſeo Iudeorum duci viro Deo co-
iunctiſſimo, ſoli reſiſtere poſſe a cunctis Aegy-
ptijs iudicati ſint: multas enim calamitates quas
Muſeus Aegypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hac
reſert Euſebius lib. 9. De preparatione Evan-
gelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe,
& Ambroſius loco ſupradicto affirmat, & ex
narratione B. Macharij Palladius commemo-
rat. Sed quia in Macharij & Palladij mentio-
nem incidimus, non alienum fuerit hoc loco quae
narrat Palladius, vitam Macharij ſcribens de mi-
rabili horum Magorum ſepulchro ab ipſo Ma-
chario viſa & comperta, & deinde narrata Pal-
ladio, hic adſcribere. Dicebat Machari⁹ Iane, &

Memora-
bi lis hiſto-
ria,

Mam-

Mambrem fuiſſe fratres, propter magicæ artis
excellentiam, maximam apud Pharaonem &
Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatē
atque poteſtatem: qui dū viui eſſent, intra quan-
dam Aegypti ſolitudinem, in horis quibuldam
ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus
quatuor pedum magnitudine, multumque auri
illuc condiderunt, & omnis generis arbores plā-
tauerunt, & maximum aquae puteum foderunt,
ſperantes fore vt poſt ſuum obitum in illo pa-
ra-diſo delicijs fruenterentur. Hic autem locus, vt
communi illius regionis fama ferebatur, a Dae-
monibus tenebatur atque cuſtodiebatur. Inceſ-
ſe Macharium cupido viſendi locum profe-
ctusque; cum iam propē acceſſiſſet, obuiam illi
occurrerunt ad ſeptuaginta Dæmones varijs
formis, alij clamantes, alij exiliētes, alij magno
cum fremitu in eū ſtridentes dentibus, alij ſig-
nata cornuorum in eum innolantium, quibus eua-
neſcentibus, ingredienti iam in paradifum, oc-
curnt Diabolus cum diſtincta romphæa ei mi-
nitanſque ſacro crucis ſigno repellens, ingreſ-
ſus eſt locum; omniaque contemplatus, reperit
eadem aeneum carena ferrea pendentem ex pu-
teo, iam tempore conſumptum, & fructum ma-
lorum punitorum, quae nihil intus habebant,
fuerant enim areſcēta ſole; & plurima aurea do-
naria. Hac Palladius de ſepulchro horum Ma-
gorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVÆE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum
simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum
sententijs in vtramque partem agitata,
an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura
narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptia
cis incantationibus atque arcanis cōuerfas, siue
rint veri & naturales serpentes, non minus quā
is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius
fuerint simulachra quædam tātum & imagines
serpentum quā à Dæmonibus, serpentum modo
moueantur. Quod autem de serpentibus Ma-
gorum diximus, de aqua mutata in sanguinem,
& ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7.
c. 8.

Prima opi-
nio, fuisse
veros ser-
pentes.

MULTI & graues scriptores existimarunt
serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet
Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodū,
quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Au-
gustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib.
octogintatrium quæstionum, quæst. 79. quem in
hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. San-
ctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Com-
mentarijs super 24. c. Euangelij secundum Mat-
thæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandē
inclinat sententiam Beatus Bonauentura 2. Sen-
tentiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo
clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium
minimè veri possit, hoc etiam sentiunt Lyr-
nus, Tostatus, & Paulus Burgenfis, & confirmari

potest

potest argumētis B. Thomæ desumptis ex prima
parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures & anti-
quiores, nec minus doctrina & antiquitate præ-
stantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros
& naturales effectus, sed tantum simulatos, & ap-
parentes, & artificio quodam magico ac diabo-
lico spectantium oculis imponētes, & senserūt,
& scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib.
2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum,
specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse
præstigias, veritatis specie hominibus non ad-
modum cautis imponentes. Simile quippiam in-
nuit Philo lib. primo De vita Moylis hoc factū
Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro
Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum,
in responsione ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à
Moysè facta sunt miracula, quia diuina virtute
sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ,
in naturam eius quod efficiebatur, quæ à Ma-
gis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium
oculis præstigias offundebant, vt qui serpens nō
esset, eum viderent quasi serpentem, & non san-
guinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ra-
nas. Tertullianus in libro De anima: Possunt,
inquit, & solent Dæmones phantasmata præsta-
re, & corpora fingere, quibus exteriores oculos
circumueniant. Corpora enim videbantur Pha-
raoni & Aegyptijs magicarum virgarum draco-
nes: sed Moylis veritas, mendacium eorum de-
uorauit. Gregorius Nislenus: Qui ex virga Moy-
sis, inquit, factus est serpens, verè animatus, Mago-
rum virgas reuera ligna, visus autē deceptione

Altera
opinio, nō
fuisse ve-
ros serpen-
tes.

H 5 ser-

serpentes, facile deuorauit. Græcus interpres, quem citat Carena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, commetitia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

*Auctoris
sententia
fuisse ve-
ros illos
Magorum
serpentes.*

NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. iisdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron veriam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens, pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse, producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QUOMODO MAGI FECERINT
illos serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas, duobus vel tribus in specie tantum & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentum, quæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia & imaginatrice facultate, Dæmones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere ut illæ species resuerent ad sensum commune vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis ita ut uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 115. artic. 3. & 4. idemque in alijs fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, resurgentibus speciebus rerum sensibilium ad primum sensum, dormientes videntur sibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, ut Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita infeceret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu; dulces cibos iudicat amarus. Tercio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuitum oculis subicerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuitum, sed extra quoque erant serpentes; nõ enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caie-

Caetanus, & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Iyrano, nec Tostato, nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere serpentes, sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita, & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiæ preparationes, & quod formæ sunt nobiliores, eo plures, & operosiores præparationes deposcunt: maior nam præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an Dæmones produxerint illos serpentes immediatè ex uirgis: at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex uirga producos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quid cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales uirgis Magorum, non enim uisum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales uirgis.

CAIETANVS vt uim harum rationum ab ipso

ipso, ut arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit, dum Pharaon uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones ultimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum projectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subito producere serpentem, tamen ut est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumē cœli multa produciunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum ultima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu ut alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quam ex semine. Secundū effugium nihil ualet: nam licet agēs naturale ut est instrumentum uel hominis, uel Angeli, possit uel citius uel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea uerus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RESTA igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihiq; sit uerisimilior: nam secundum eum modum defendimus fuisse ueros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintū modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex uirgis, ne uirgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Unus tantum scrupulus hæret, quomodo si nō fuerint serpentes producti ex uirgis, dicantur uirgæ conuersæ in serpentes: sed respondendum est, scripturam id dixisse, non quod ita fuerit secundū ueritatem, sed quia ita uidebatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuisse ueros serpentes, & Caietanum qui uult illas uirgas habuisse ultimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse ueræ uirgæ, ut ostendimus, sed secundum speciem tantum, quare secundū eū, nec magi proiecerunt ueras uirgas, nec ueræ uirgæ sunt conuersæ in serpentes.

SE D. dicit aliquis, cur permisit Deus ut magi contradicebant Moysi prodigia facerent, cum ea res & diuinā uirtutē q̄ p. Moysen operabatur, obsecrare uideretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobediētia obfirmatū & destinātū redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita respondet: Permisit Deus magis aliquid aduersus Moysen, ne magus putaret esse Moysen: permisit illos docere omnes quātū magia imponat sensibus; ultra autē nō deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non possit in q̄, sine certamine clara esse uictoria, & quō po-

*Auctoris
fuit, quod
falsa sit
à Magis
illa uir-
garum in
serpentes
mutatio.*

*Cur De-
us p̄pos-
uit illa p̄
securare
uideretur,
& magis
a magis*

tentior est hostis, eò illustriorē reddit eius gloriam a quo se victū esse ipse confiteretur sicut Mariam a quo se victū esse ipse confiteretur sicut Magi victos se a Moyse cōfessi clariore eius gloria effecerunt. Theod. in Quest. suis in Exod. q. 18. Ne q. 5, inquit, suspicaretur Moysem arte magica mira illa fecisse, p̄misit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantū inter diuinā virtutem & magicas operati ones interesset, tum euidētia rerū, tum ēt Magorū confessione, clarissimē innotesceret. Mutat Aaron virgā in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron prau lens, Magorū serpētes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nō rursus possunt sanguinem mutare in aquā, sicut fecit Moyse: pducūt ranas, sed eas auferre sicut Moyse nō possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nō potuerūt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerū dolorē quo vehemēter afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrē Moysem lōgē superiōrē q̄ ipsi essent, & diuinā virtutē quā operabatur, artib. suis magicis prāstatiorem cōfessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Exodi 8.

Verū nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliōrū sententiarum, firmitiorumq; rationum; sic breuitate/quā magna est legendi discendi; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quā ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI

PERERII,

LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE
Somniorum.

NON vnum est genus nec vna somniorū ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oīa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia deident iacta literæ; alia etiā damnant: quædam verō cōmendant ac venerantur. Sunt n̄ plerāq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia. Demonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Dili-gens porro somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cōplices locos illustrandos valet plurimum: regendæ verō ac moderandę hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordia) qui nimis curiosē &

I anxie

124 LIBER SECVNDVS
anxi ac superstitiosè obseruāt somnia, perma-
gno est adiumento. His ego rebus adductus, de
somnia natura, varietate ac veritate nōnul-
las quæstiones scitu maximè dignas atque viles
hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVÆSTIONVM
libri Secundi qui est de Somnijs.

PRIMA.

- Q**uestio. An somnijs habenda sit fides.
II. De causis verorum somniorum.
III. Quibus signis cognosci queant somnia diuina
à non diuinis.
IIII. Cur Deus in somno arcana homines doceat.
V. Cur à Deo somnia dentur indolis hominib
sepius quàm sapientibus.
VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura
& perplexa.
VII. An licitum sit homini christiano obseruare
somnia.
VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
IX. An in somno usus rationis & voluntatis liber
esse queat.
X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientia
à Deo promissum ei & tributum est.

QVÆSTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS
habenda sit fides.

N diuersa, vulgi ac sapientū super hæ-
re distrahuntur sententiæ: quamquam
vno verbo ea quæstio posset expediri
facta somniorum distinctione: nōnul-
lis enim somnijs sine dubitatione fides habenda
est: plerisque tamen penitus deroganda. Ni-
mirum, aut omnibus, aut nullis credere som-
nijs, par est vecordia, & videtur extrema utru-
que vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profe-
cto, & scitum, & verum est illud Ciceronis di-
ctum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab
aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse
potest magis αλογον & ἀδύνατον, quàm omnia
somnia vera, & credenda esse arbitrari? Ecce ti-
bi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorū phi-
losophorum senatu, omnibus somnijs fidem ar-
rogat, magna auctoritate decernens, veritatem
& falsitatem nō ipsa natura rerum, sed sola exi-
stimatione hominum constare: hominem esse
mensuram omnium, & tale unumquodque es-
se, quale uidetur homini, siue sobrio, siue ino-
lento, siue sano, siue insano, siue vigilanti, siue
dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoi-
ci, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici phi-
losophi: quia nulla reijciunt somnia, in omni-
bus esse rati uim significandi, ac denotandi ali-
quid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia
mania, & falsa, q̄ sint admodū tenuiter ex p̄ssa,

Cic. in 2.
de Diui-
natione.
Omnia
somnia es-
se vera,
Protha-
gora, &
Stoicorū
opinio.

ob idq; obscura, & ad intelligendum difficilia:
& quia propter ambiguitatem, varias ad res vi-
dentur posse applicari, propterea nihil certum
ex eorum obseruatione nobis constare: præfer-
tim verò, quòd ad eorum somniorum vim di-
spiciendam, par hominum solertia, & sagacitas
non facile inueniatur. Ex aduerso, his contraria
sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa
veterustate memorabilis Philosophus (nascentis
enim in Græcia philosophiæ propemodum æ-
qualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ di-
sciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem
& auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vl-
lis credendum somnijs, sic illi argumentaban-
tur. Vna vis est, eademq; natura omnium som-
niorum: par igitur credendi aut omnibus, aut
nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somnijs nõ
esse credendum, confessio est omnium: nihil er-
go causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquibus præ-
cipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quæ-
dam somnia vera, & certa sunt, aliquas esse cer-
tas ipsorū effectrices causas necesse est. At quas?
naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidẽ
amica est ordinis, & constantiæ; in somnijs nul-
lus ordo inest, sed plena temeritatis inconstan-
tia. Dei autem maiestatis alienum, & indignum
viderur, obire Deum lectos dormientium, con-
cursare grabatos, & stertentibus iniicere som-
nia, quæ illi expergiscences, uel non recorden-
tur, uel non intelligant, uel etiam contemnunt,
uel si curanda sibi putent, stulta impleri super-
stitione, dies noctesq; animi pendeat, aut inani
impendentium malorum metu perterriti, aut
fallaci

*Xenophanes
et Epicuri
opinio om-
nia som-
nia esse
vana.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 117
fallaci futurorum expectatione bonorum elati.
At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præ-
stantia dignius, atque utilitati hominis consul-
tus fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis
hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nõ
dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis
ad intelligendū idoneis: nec per circuitiõnem,
& anfractus, atque ænigmata, sed propriè aper-
tè, & explicatè significare Deum, quod ab ho-
mine uellet intelligi.

HÆC isti de somnijs balbutiunt, in totum
ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet *Vera sen-*
per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera *tentia de*
sententia, quasi media insitens uia uaria facit so- *somnijs.*
mniorum genera; quorum plurima tanquam
inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide
digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce *Pleraque*
olis clarius sit, superuacaneum est argumenta *somnia es-*
ri. Id enim quotidiana docet experientia, totas *se vana.*
quotidie noctes somniamus, quotum igitur
quotq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit
quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia
id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil
asserri potest, cur non casu & temerè accidisse
credatur. Idem quoque ratio ipsa sateri cogit.
Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa
nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim au-
tem phantasia, cuius est fingere somnia, deser- *Causa so-*
uentes, in qui bus insident atq; inhaerent, rerum *niorum.*
in uigilia perceptarū reliquæ, ac uestigia, quas
in scholis appellamus species, eiusmodi inquā
spiritus, in somno vaporib; cibi potusq; caput
subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatū
eorum spiritum iactationem, valde incompō-
sita, sapē etiam turbulenta & distorta, denique
talia, vt nullam vim significandi aliquid habere
queant. Sic profectō sunt somnia, vt quæ in nu-
bibus variē figurantur, vel animantium, uel a-
liarum rerum similitudines & imagines, quas
cernimus brevissimo tempore in alias, atque
alias commutari, & mox dissolui omnes, ac pe-
nitius euanescere. Has imagines, qui certam vl-
lius rei significationem facere putaret, obusus
& excors haberetur, at non minoris videtur in-
scitiæ, certas significandarum rerum notas, & si-
gna eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum,
phreneticorum, & insanorum visa negligimus,
& pro nihilo ducimus, æquē profectō ridenda,
& contemnenda sunt somnia, quin eō magis,
quod plerūque magis ipsa sunt inordinata, cō-
fusa, & monitrosa, Facere quidam, sed verē ta-
men dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea
dormiente agerent, quæ somniant, fore omni-
no necessarium, ut alligarentur omnes, qui cu-
bitum irent, quippe magis ridicula & absurda,
magisq; incredibilia, quā vlli faciant infanti,
facturos esse somniantes. Hanc quoque senten-
tiam confirmat diuina scriptura, deridens leui-
tatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est,

*Testimo-
nia diui-
na scriptu-
ra de va-
nitate so-
niorum.*

rebus futilissimis ac mendacissimis credendo,
dignos se præbent, qui omnium irrisione ludan-
tur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est:
*Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanita-
tes, & innumeri sermones. In lib. i. c. Ecclesiastæ.*

capite

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt impru-
dentes, quasi qui apprehendit vmbra, & perse-
quitur vëtum, sic & qui attendit ad insomnia,
multos errare fecerunt somnia, & ex ciderunt
sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult
significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fal-
lax, somniorum comparatione, ac similitudine
persæpe declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse ve-
ritatem, fidemque, non est negandum, ita quæ-
dam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nā *se vera.*
si nullis insomnia, quidquam veri & certi esset,
inscienter profectō, ac supersticiosē clarissimi
medicorum, somnia, quæ frequenter ægris con-
tingunt, ad eorum morbos dijudicandos cura-
dosque tā subtiliter & curiosē obseruaret. Scul-
to item labore physiologi se fatigarent, somnio-
rum causa, vires, ac significationes tāto studio,
& diligentia venando ac speculando. Mendaces
præterea essent tot superiorum temporum hi-
storiæ, clarissimis testatæ consignatæque monu-
mentis, refertæque exemplis verorum somnio-
rum, quæ ad verbum cum rerum euentis miri-
ficē conuenerunt. Quid in sacris literis quos
memorantur somnia, non vera & certa modō,
sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima,
reperat memoria lector somnia Abræ, Abime-
lech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomo-
nis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardo-
chæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamen-
to, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pila-
ti, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

130 LIBER SECVNDVS
16. li. b. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt fere solet, Virgilius lib. 6. Aeneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

*Sunt geminae somni portae, quartum altera feret
Cornea, qua ueris facilis dat exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad coelum mittunt insomnia nantes.*

Cur autem poeta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnijs Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.

DE CAUSIS VERORVM

Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplantur, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & apertiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & pròditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat diuinum

*Varia de
somniorum
causis au-
thorum se-
ntentia.
Hippocra-
tes.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 131
uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lætitiā & tristitiā, vel ad foelicitatem & miseriam, siue priuatam, siue publicam, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumque diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit ad cuius pedes dormiens, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex causis fere intra corpus dormientis latetibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cōtra inopiam atque inanitatem, vel aliquorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatam. Horum verò somniorum obseruationem & coniectationem spectare ad medicos, eamque ad dirigenda ordinandasque curationes permagni referre arbitrat. Plato in conuiuijs, somnia vera & præiuntia futurorum, à demonibus proficisci existimat: demones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales, qui peccant sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus Deū nāque censet Plato non immisce- re se rebus humanis, nec proximè cū homini-

*Somnia
Cyri.*

Plato.

*Demonis
naturalis
magnus se-
cundum
Platonem.*

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed comertia & colloquia inter Deum hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per demones agitari & confici. Nimirum, demonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines; per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisque diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit, itaque demones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominum vero esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & ut fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atque hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagore fuit sententia; de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei, cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèque disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, a somno excitati ad bene agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & providentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

quæ

quæ sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum; quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & jâb omni actione vacatibus, ipseque negotijs curisque omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habiliior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita deculit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad demones: ad bonos quidem bona: & veracia; ad malos autem, praua, scæda, & fallacia. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculū animæ, eo namque medio, seu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum poenæ persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porro spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt, eruntque simulachra imprimuntur, & in eo lucet

tanquam

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Synesius mira sed falsa tradit de spiritu phantastico.

Aristoteles.

Stoici.

tanquam in speculo, presentium quidem rerum, clariora, prateritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima uero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt unquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout uaria est illius phantastici spiritus temperies & ratio similiter ut in speculo, pro uarietate eorum materiarum aut figurarum, uariè ac dissimiles redduntur imagines, Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietem & ueraciam in somno uisum percipiendam, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe uictu honestis studiis, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras, certè iturus cubicum, cantu & sono lyra somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipiendam se ipse comparabat, ob eandemque causam, esu fabarum suis interdicebat: quod haberet is cibum inflationem magnam, tranquillitatis uera quærens contrariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Sinesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, uel ipsis poetarum fabulis inania ueritatibus, atque incredibilia.

SED, ut aliquid et ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

Mos Pythagora.

Aut enim, inquit, ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusionem demonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul, & reuelatione Dei. Easde sex causas somniorum, cum idem Gregorius commemorasset in lib. 8. Moraliu, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ locis, & exemplis illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimèto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones uana, uel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus uerbis, cuius sint detestatio nis, ostèditur, quæ augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul, & illusionem procederet, Salomò minimè dixisset Ecclesia. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios trigésimo primo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Maria sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione

D. Grego.
sex causas
niorum tra
dit.

Mat. 2.
Dan. 2.

Aut

pro-

procederent, nequaquā Daniel visionē Nabuchodonosor edisserēs, a radice cogitationis inchoasset, dicēs: Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo qd esset futurū post hac. Hæc ibi Grego. De causis igit somniorū, sic ab alijs proditū est.

Quatuor cause ve-
rorū som-
niorum. EGO cās sōniorū, q̄ ad faciendū aliqd valēt, & dignæ sūt obseruatione, diligēter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse aiaduerti.

Prima cā
aliquarū
poris affe-
ctio, PRIMA cā continet aliquā corporis affectiōnē, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, ut si flaua, vel atra bilis, pituitosusve humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptū immoderatē iactetur in corpore. Galenus in libr. de Præfagijs, quæ ducūtur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterū crus factum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illū ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui inltate crisi sudaturi sunt, sæpē somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacu ve natare. Illud quoque nonnūquā vsu venit, ut quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniemus, ut qui in somno sudant, aut febris corripiuntur, itidem se affici somniēt. Proditum est à Plinio in libro 7. capite 50. P. Cornelii Ruffinū dormientē amisisse visum, idq; cum sibi accideret, etiā ipsum somniasse.

Secunda
animi ve-
hemētis per-
turbatio. ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem uehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico, spem, metumque, & odium. Nam qui ardēter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus, & terrificis in somno visis sæpē turban-

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vice, quā agimus, exercitatio. Piscator enim ferē somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces; venator, nemora, saltus, montes, ferasq; miles tubarum sonitus, fragores armorū, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidē quidam apud Theocritum piscator, omnis, inquit, canis panes somniat, & ego pisces. Continet eadem cā antecedentes vigilantia curas, & sollicitudines, & quæcunque nos uehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sepius in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, c. 7. scriptū est Multas curas sequuntur somnia. In hoc genere somniorum, equidem reponere somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis, Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis omniq; cupiditate perdēdī funditus imperiū Romanum flagrabat; quod autem facilius id persiceret, bellū ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romani, petiturus: Cum igitur varijs super eare cogitationibus ac deliberationib; æstuaret, visum habuit in somno, mirē proposito suo, votoq; respōdens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum duccem ei ad inuadendā Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrō & a tergō fieret. Pavidus primō Annibal, nō est ausus oculos ab illo quouam desletere. Sed, prout est humanū ingenium ad vetita prouum, diu temperare oculis nō quīuit, respiciensq; vidit, horrendum nō visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & immanem, multis circumplicatam serpentib; qua-

Somnium
Anniba-
lis Italia
vastitate
gaudente.

quacunq; incedebat, omnia proterentem, atque peruerentem: cœlum item nigerrimis undequaque occretatum nubibus, densosq; ac fulguribus mixto: precipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italia; , pergeret ipse porro ire, quod parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretq; in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressi in vigilia Annibalis cogitationibus & curis exiit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobavit plus enim mali Annibal Italiae attulit, quam illo fuerat viso præmonstratum.

*Tertia de
monij cal-
liditas.*

*Qualitas
somnij
a dæmo-
ni.*

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosæ ac maliciosæ, quo videlicet quacunq; possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, liquet, quod ex sacris literis planè intelligitur, observationem somniorum adeo exotam esse Deo, ut ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerumque se somnij immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantum variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonem genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam ut apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum aduentibus, qui varijs morborum generibus afflictabant, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consuevisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderūt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnerere moreretur, assidens ei Alexander, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commonstrantem, quod illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæ sita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sūt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinet ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quacunq; ipsemet postea facturus est, potest tã præsentia, quam præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cœcitantium perturbationes animi, agitatæ turbatisq; qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

*Somnium
Alexand.
Magni.*

*Duo gene-
ra somnio-
rum dæ-
monis.*

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quo in
terrosci
possint so
mnia de
monii ab
alijs som
nijs.*

DVPLICITER porro, & quidē satis p-
babiliter, coniectari potest, quæ somnia missa
sint à dæmone: primo quidē, si frequenter acci-
dant somnia significantia res futuras, aut occul-
tas, quarū cognitio nō ad utilitatem, vel ipsius,
vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ or-
stentationem, vel etiam ad aliquid mali facien-
dum conferat: eorum somniorum auctorem
esse dæmonem, non temerē crederetur: quippe
qui ea ratione tentet animos hominum vana im-
buere superstitione, quin etiam crimine impie-
tatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & re-
ligiosis viris, tetra, obscena, plenāq; crudelita-
tis, & impietatis somnia sæpenuerō conti-
gāt, ea proficisci à Dæmone, nō immeritō exi-
stimabitur. Dæmon. n. conatur impuris somnijs
polluere ac fœdare dormientium corpora, ut
eius fœditatis, etiam animos expergiscuntium,
quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc
quidem assequi potest, illud saltē curat, ut pios
homines talibus visis contristando, perturban-
do, & affligendo, ad orationem, ad charitatis of-
ficia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
nem, legiores, frigidoresq; reddat. Cuius dia-
bolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimum
in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassia-
nus narrat exemplum. Verum hæc de re Iusti-
nus Martyr, in responsione ad quæstionem vige-
simam primam Orthodoxorum; disertē doctē-
que sententiam suam exposuit. Nam cum hæc

sibi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 141
sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæ-
stionem ita respondet, ut nos hic diximus. Re-
stat quarta, & vltima somniorum causa, quam
diuinam rite nominare possumus: cuius potissi-
mum gratia omnis hæc nostra instituta est di-
sputatio, huic enim: uel declaranda, uel illustra-
da, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum au-
tem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in
diuinis libris sunt obuiatos supra ex sacris li-
bris multa protulimus, pluraq; possent asferri,
si quis omnia vellet colligere. Ceterū ut uis, &
natura diuinorum somniorum plenius planius
que cognoscatur, quæstiones aliquot more scho-
lastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiter-
que perstringam, multa etiam, breuitati ser-
uiens, lectoris cogitationibus integra illibataq;
referuabo.

*Quarta
causa so-
niorum
diuina.*

QVAESTIO III.

**QUIBUS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo
missum, necne.**

DVPLICITER, prout nunc mihi suc-
currit, deprehendi potest, quod nā à Deo
sit missum somnium. Primo quidem, ex præstā-
tia rerum, quæ per somnium significantur: nimi-
rum, si ea per somnium innotescat homini, quo-
rum certa cognitio, solius Dei concessu ac mu-
nere potest homini cōtingere, huiusmodi sunt,
quæ uocantur in scholis Theologorum, futura
contingentia, arcana item cordium, quæq; inti-
mis animorum inclusa recessibus, ab omni pe-
nitens mortalium intelligentia obliuescunt, deni-
que

*Duplex
rō cogno-
cendi di-
uina som-
nia.*

142 LIBER SECVNDVS

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinū esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interio-
ri quadam animorum illuminatione atq; commo-
tione, qua Deus sic mentem illustrat, sic vo-
luntatem afficit, sic hominem de fide, & auctori-
tate eius somnij certiore facit, ut Deum esse
ipsius auctorem, ita perspicue agnoscat, & liqui-
dò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere,
& velit, & debeat. Huc spectat memorabilis il-
la in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. snia:

Memoria
bilis snia
D. Grego-
rij.

Sancti viri, ait Gregorius, inter illusiones, atq;
revelationes, ipsas visionum voces, & imagi-
nes, quondam intimo sapore discernunt, ut
sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid
ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mēs ho-
minis cauta nō esset, per deceptorē spiritum,
multis se vanitatibus immergeret, qui nonnū-
quam solet multa vera prædicere, vt ad ex-
tremum valeat animam ex vna aliqua falsita-
te laqueare. Hactenus Greg. apud quē hāc ipsā
sniam, sed plenius ac luculētiū tractatā, in lib.
8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemad-
modū igitur naturale mentis nostræ lumē facit
nos euidenter cernere veritatē primorū princi-
piorū, eamq; statim, citra vllā argumentationē,
assensu nostro cōplecti: sic in somnijs à Deo da-
tis, lumē diuinū aīs nostris affulgens, pficit, ut
ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,
cer-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 143
tercoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in
libro Ecclesiast. cap. 34. Nisi à Domino missa
fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.
ex quo significatur, nonnulla somnia dari homi-
nib; à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HAB C autem Dei per somnia visitatio, sicut
ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis
fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per som-
nia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abi-
melech, & Laban narratur in libro Geneseos;
Terrebis me, inquit Iob 47 per somnia, & per
visiones, horrore concuties me. Aliquando in
somnō hortatur & incitat hominem Deus ad
magnum quidpiam & arduum subeundū, certā
spem prosperi exitus præsignificando: uelut in
Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Se-
pè monet & docet, quid hominem agere, aut
fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Mago-
rū somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in
c. 33. libri Iob. Quando homines dormiunt in
lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens
eos, instruit disciplina. Quin etiā solebat olim
Deus spiritū prophetiæ nonnullis in somno lar-
giri: nā in lib. Numerorū, c. 12. ait Deus, Si quis
fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo
illi in uisione, aut per somniū loquar ad illum.
Et apud Ioelem in c. 2. inter alia Spiritus sancti
dona, numerantur somnia. Legimus et in 3. Reg. 3. Reg. 3.
Salomoni fuisse à Deo promissum in somno
prudētiæ & sapientiæ donum, Interdum quo-
que futura alicuius viri excellētia, dignitatis &
gloriz,

Varij mo-
dis Deus
afficit ho-
mines per
somnia.
Gen. 30.
& 31.

Iud. 7.

2. Mach.

11.

Matth. 2.

3. Reg. 3.

Genes. 37.
Eph. 11.

Genes. 28.
Daniel.
7.

Varis mo-
dis diui-
na contin-
gent som-
nia.

Daniel. 2.

Genes. 15.

Genes. 41.

Genes. 37.

Matthai.

1. & 2.

Altor.

16.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Genes. 40.

gloria, praemonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam praeterea in somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi, Denique praesignificauit aliquando Deus, & praedocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuerunt somnia Abrae, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abrae, & Nabuchodonosor. Nonnunquam datum est alicui somnium, sed non eius somnii intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamen ceterisque prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas praesignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuque rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia; ut fuerunt somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt involuta, & obicura, per varias similitudines re & aliquid insinuantia, huiusmodi fuerunt somnia Pharaonis de septem ipicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec non & pincerna, acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhaec inter-

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, ut in somnio Iacob, & Salomo, vel angelus, ut in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, ut in somnio D. Pauli. Praeterea sepe Deus ultro mittit somnia, nonnunquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem somnii, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilas intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebraeos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maxime dubijs atque grauissimis, consulendi Deum, ut quod verum esset, aut quod factum esset opus, per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremo quaedam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, a Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Diuus Matthaeus, atque illud Annibal supra memoratum, illud quoque Scipionis Aemiliani, a Cicerone, vel acute confictum, vel disertissime narratum.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANATA
sua hominibus reseret.

CVM animus hominis in somno, minime docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sane videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suorum

*Quinque
causae cur
dormiēti-
bus mul-
ta diuina
sua reue-
lentur.*

*Habilior
animus
nostrum in
somno ad
percipien-
das diui-
nas reue-
lationes.*

providentia, & mysteria rerum coelestium non raro docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tãgit Hippocrates in principio libri de Insomnijs, animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauib. distineri negotijs, curisq; distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multipliciq; rerum humanarum streptu interpellari, & a sui, rerumq; coelestium cōsideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuari, qui non sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnib. interpellationib. & impedimētis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibiq; attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & cōiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissime ac facillime capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, a nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior priorq; ad visis diuinitus datis credendum, atq;

ob-

obsequendum. Constat autem inter omnes quid de reb. diuinis scripserunt, ad eas res non tantū intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuq; percipiendas, satius esse agi & regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & existimatorē, denique simpliciter credere potius, quā causas credendi disquirere & expendere. Tertia cā ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ sit ex somnijs, desumpta est: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormiētis extrinsecus pulsatur & ciatur, quāuis leuem & exiguum, magnam tamē habere vim commouendi animum, vehementerque in ipsum imprimi, atque aliud in eo inherere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietē, atq; omnium, quæ animi intentionem remittere solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis, languenteque corpore, quæ extra sunt nequaquam sentiuntur.* Quapropter opportunissime Deus eo tpe docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorū hominum observatione, denique sine vllius rei interpellatione, præsertim autē, quia quod magis animus noster a sensu cōsociatione, & corporis cōtagione abstrahitur, tãtò vř effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autē, qui est imago quædā & representatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari a consortio corporis, eiusque vinculis, si non omnino, certè

K 5 aliqua-

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, ut ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quam sit alius quivis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, & altissimè dormientem, atque somniantem. Quo Jaro declaratur se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, morem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrores quidē super libello Aristotelis de Divinatione per somnia, in commentario suo, non audent inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per revelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculativas posse ulli contingere. Una, inquit, est natura hominis: unus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internūtijs sensibus. varijs item præceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si præter eam, & usitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel revelationem, cum is multo sit facilius, atque præstantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset supernacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, &

Contra
Auerro-
nem.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 149
deus, quæ possunt fieri, quod melius & præstabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per revelationem, aut esse homini naturalem, aut esse frequentem, & usitatum. Verum hæc Auerrois commenta, ut alia eiusdem, de scientia, potentia, & providentia Dei, & humani animi natura, ex inficitæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sine inerudita, obtusa, falsa; satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque prophetarum, quibus multarum rerum scientia subito data est a Deo: quin et Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodus profectus est, subito diuinitus edoctos, Moysæ cum tabernaculo, simul cum omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte perficisse.

Cen. 2.
1. Reg. 1.
Exod. 31.

Q V A E S T I O V.
CVR A DEO SOMNIA DENTVR
obscuris & indoctis hominibus, non
autem sapientibus.

VEL hac una ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. Nā si quæ somnia, inquit, darentur hominibus a Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque præstatis dari, par erat. In quo fefellit eos quod diuinatione diuinorum somniorum, eorum dico quæ vere

Error A-
ristotelis.
& Cice-
ronis.

*Cur dæ-
mones sō-
nia olim
dara soli-
ti fuerint
non dō-
diti &
prudenti-
bus, sed
imperitis,
& contē-
ptissimis
hominib.*

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen
falsò putantur, plane ignorauerunt. enim vero
Dij Gentilium, quos fuisse dæmones nobis
Christianis nequaquam dubium est, quemad-
modum futuros rerum humanarum casus &
euentus certò providere, ac scire non poterant,
id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut ver-
bis, aut signis prædicere, ac præmonstrare pote-
rant: Quapropter somnia, quibus præsignifica-
bantur futura, non dabant viris doctis & prudē-
tibus, videlicet ne illi eorum somniorum vani-
tatem, ac falsitatem deprehenderent, auctorita-
tem ipsorum Deorum apud alios contererent,
eorumq; oracula tanquā diuinitatis vacua, &
inania veritatis, in publicū etiā vulgi ludibrio
& contemptui exponerent: dabant igitur ea sō-
nia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperi-
tis, maximè vero supersticiosi, ob idq; ad credē-
dum qui dūis, satis per se paratis atque propen-
sis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt,
ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sa-
pientia eximijs, vt Abraz, Iacob, Salomoni, &
Danieli. Data sunt tamen etiā nonnulla viris nō
admodum doctis, sed pietatis tamen, ac inno-
centiæ præstantia clarissimis: excellens autem
virtus & pietas, dociliorem reddit hominis ani-
mum, aptioremq; ad rerum diuinarum perce-
ptionem, quā humana vel prudentia, vel sa-
pientia. Qui enim mundana excellunt poten-
tia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut su-
perbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res
ecclesiis doctrinis, diuinisq; illustrationibus,
aditum ad animos hominum, penitus occludūt.

Nec

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. Iſt
Nec me fugit, etiā quibusdam sceleratis atque
impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodo-
nosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed
hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neq; cū
intelligentia eorū somniorū data sunt: quo sci-
licet illi, eorū interpretationē, cū apud suos sa-
pientes inuenire nō possent, à veri Dei cultori-
bus eā petere cogerentur, atque ea ratione ue-
rū Deum agnoscerent, ac venerarentur. eiusq;
seruos in admiratione, & honore haberent: id
quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor
à Iosepho, & Daniele interpretata, manifestè
declarant.

*Cur qua-
dam som-
nia et im-
pijs homi-
nibus à
Deo sint
data.*

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA
nonnunquam sint obscura, &
perplexa.

SED cur diuina somnia non sp. sint clara, &
aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum
rerū imaginibus, ac similitudinibus inumbrata,
& obscurata, nec alijs tm occulta, sed et ijs, qui-
bus dantur, minimè conspicua, cās rimemur, &
aperiamus. Dij gentiliū, hoc est dæmones, quia
certā futurorū euentuū scientiā hñe nō pote-
rāt, ad significāda futura, dabāt illi quidem non
rarò somnia, sed obscura tm, & ambigua, quæq;
ad diuersos, etiā cōtrarios euentus faciliè detor-
queri, & applicari possent, ut ad quodcunq; ce-
cidisset, somniū quadrare videretur. Quod si sō-
nia euentis minimè rñderent, ad non falsitati sō-
niorum, sed interpretum inſcitia, qui somnia

*Aſutia
demon. &
dādis sō-
nijs futu-
ra signifi-
cātib.*

pro-

propter obscuritatem, & ambiguitatem non recte essent interpretati, adscriberetur. At verò somnia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognovimus, sapenumero distincte, & explicite tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data recte, & obscure, sed hominibus gentilibus, ad eum nempe finem, ut intelligerent eorum somniorum, cum non ab alijs, quam à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei servos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac veneratione prosequeretur. Si quæ verò somnia etiam servis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, ut eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorum haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somnijs, obcuritas. Adde quòd per imagines, & similitudines, brevissime plura, & sublimiora mysteria significantur, quam si aperte, & proprijs fuissent expressa vocabulis. Nam quæ multa, quam varia, quam profunda mysteria, una illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adubrauit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique vult Deus nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad mirum, ipso euentu, rerumque successuum veritas agnoscat, & comprobetur: quod in duobus

*Quatuor
causæ sunt
interdum
diuina so-
nia sine
ualde ob-
scura.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 153
duobus illis Iosephi somnijs, promotione eius ad summam potentiam & dignitatem præsignatibus, liquido cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM CHRISTIANO
homini, observare somnia.

DVAB tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiose somnia observare: ad quam facilis est, & in præptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est observare: quædam verò minime. Principio, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quam corporis significant, utiliter a medicis tam animi, quam corporis observantur & expendantur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, terriant, conturbant, & vexant, animadvertere quibus ex causis accidunt, ut vel non effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & a sanctis viris sæpè usurparum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione: veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligenter esse versatos. Postea observare somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad sciencias speculativas, vel ad res gerendas conferens, nec ut superstitiosum, nec ut vanum damnari debet. Deniq; somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia,

*Quatuor
genera so-
mniorum, si-
ne vitio
possunt
observari
& curari.*

gitia, considerare num à dæmone nobis subij-
ciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouoca-
mur & instigamur, veluti ad calibatum, largi-
tionem eleemosynarum, & ingressum in reli-
gionem, ea ponderare num à Deo nobis missa
sint, nō est superstitiosi animi, sed religiosi, pru-
dencis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

A T verò, cuiuscunque somnij, quoquomo-
do nobis contingat, etiam si raro, si temere, si
fortuito eueniat, putare habendam esse rationē,
curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne
dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā
patrem somniorum nihil veri, & certi habere,
sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam.
Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis
aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existi-
mabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium,
& in extis animantium, atque ex illis prenoscere,
ac diuinare velle futura, non modò non est lici-
tum, sed est in scriptura grauissimè reprehen-
sum, damnatum, & interdictum, non minus sa-
nè quàm magorum, & incantatorum maleficia,
quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33.
posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacro-
rum voluminū locis perspicue intelligitur. Et
verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius
potestate posuit, arrogas & impia est curiositas.
Putare autem certa futurorum signa contineri
in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris con-
nexionem & conuenientiam habent, fatuum
est: parum dixi, planè impium, & stultum est,
hoc enim arguit eiusmodi somniorum obser-
uatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus
esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti pu-
tāt res omnes futuras, ex naturalibus causis pen-
dere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet
somnia significari posse, quod planè stultū est:
vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæ-
mone, quod est perquam impium, vel denique
à Deo promiscue, atque indiscretè per quolibet
somnia, & quibuslibet hominibus, præmon-
strari futura, quod esse absurdum, nemo nō ui-
det. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque
adeo pendere ex illis, ut ad eorum quasi normā
dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respe-
ctu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel
suscipiat, uel omittat, non modo præstantia ho-
minis indignum est, sed olet etiam fatale illam
Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & a
melioribus philosophis explosam reiectamq;
necessitatem. Quòd si merito vituperantur, & a
sapientibus redarguuntur astrologi, qui res hu-
manas ex astris, quasi suspensas & religatas om-
nino pendere arbitrantur; eo magis profectò, somnia,
reprehendendi sunt superstitioni somniorum
obseruatores, quò magis alta dignitate natura
& quælibet motus, constantia ordinis, ampli-
tudine potestatis, & præstantia efficacitatis, so-
mnijs antecellunt.

Maiores
vanitas
est obser-
uantium
somnia,
quam a-
stra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE

interpretari somnia.

A D posteriorem quæstionē, qua quæritur,
cuius hominis sit bene interpretari som-
nia,

L nia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusvis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturaliū somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiū & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, bene componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisve, anequi, an aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & in geniorum item studiorum, morum, & passionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiâ sit adeptus, quasi venas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatū & eruditū. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt, nisi*

nisi spiritus Dei. Præsertim vero cum diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum, & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Daniel, *Mysteriu, qd rex interrogat, magi, Dani. 2. aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.*

IAMBLICVS existimat diuina somnia Iamblici fere non contingere hominibus: nisi aut primo, opinio, de aut extremo somni tempore, videlicet, quia tunc temp. ra animus hominis, aut nondum est cibi potusque quo diuina saporibus occupatus, & oppressus: aut iam ena na somnia continens, vaporibus occupatus, & discussa caligine, ex illis sordibus emerfus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati non esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari crelitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè ita expurgiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi, & interpretanda suspiciebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij Verumtamen Iamblici documenta ex superstitionis

Aegyptiorum sacerdotum obseruationibus, vel
ut dicam verius, figmentis, quorum fuit ille stu-
diosissimus, ex prompta sunt. Deus nempe, istius
modi temporum legibus non est alligatus, nec
opportunitate temporum eget ad operandum,
vbiq; n. vult, quandoq; , & quibuscunq;
vult, sua inspirat somnia: potest. n. quouis tem-
pore, imò etiam sine tempore, sedare subito agi-
tationem humorum, tranquillare spirituum ani-
malium iactationem, purgare phantasiam, men-
tem illustrare, animumq; ad percipienda diui-
na somnia idoneè comparare.

QV AESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS
rationis, & voluntatis esse queat.

*Sapd in
somnia li-
ber est ra-
tionis v-
sus.*

SAEPE NUMERO in somnijs, praesertim
quae doctis, prudentibus, & sanctis viris co-
tingunt, aius hois, quod pertinet ad vsum ratio-
nis, & agitationem mètis, solutus, expeditus, ac
liber est. Etenim nonnunquã ratio dormientis pla-
nè cognoscit res simplices, easq; vel cõponit in
uicem, vel disrumpit. rõcinatur, iudicat, miratur,
noua quædã inuenit: quin et ad se ipse aius cõ-
uertitur, & ad suas actiones cõsideradas, & diju-
dicandas aciem suam, vniq; reflectit, cûctatur,
hæret, dubitat, secû ipse disceptat, an tunc hõ
dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tûc ra-
tionis vsum, manifestè demonstrant. Non ppea
tamen existimandum est, quia in somno inter-
dum soluta est vis rationis, esse itidem perfectũ
liberi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 159
liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfe-
ctum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta ho-
minis libertatè, hoc est, solutione omnium sen-
suum, & potentiarum, ita vt sic ipse homo, qui
tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui,
atque suarum omnium actionum, & in potesta-
te eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut
etiam nihil agere: id quod in somno nequaquã
euenit.

QV AESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN
quo donum sapientiæ à Deo promissum
ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficulta-
tis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3.
Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq;
vtp eteret ab ipso quodcumque omnium ma-
ximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam,
& prudentiam benè regendi populum, cui præ-
erat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamè
principibus huius mundi, super omnia, concu-
piscenda, & expetenda videntur: eam porro pe-
titionè vsq; adeo placuisse Deo, vt summam ei
se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ po-
stulasset bona, cumulatifsimè largiturum pollice-
retur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis
intelligi videtur, Salomonem in illo somnio so-
lutè ac libere, non tantum ratione, sed etiam vo-
luntate esse vsum: neque enim illa eius petitio
facta in somno, tatopere Deo placere, tantum

que sapientiæ munus pro mereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hec difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno exitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donū sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cupiam videbitur nonnihil dura, & cōtorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sepe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est ut solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrii, ita ut liberè peteret à Deo Salomō quod vellent, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc respōsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrii usus esse queat: tantum dico, huic responso minime suffragari diuinam scripturā, quippe, supra dicto loco narratura visionem illā Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnū, & narrata iā visione, subiungit, igitur

enigi-

enigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illā visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnū, scilicet à Deo ad erudiendū docendumque Salomonem datū. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1.2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similis & proprius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnū, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullū item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, ut intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona experenda & postulanda. Deinde ut manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, celestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somnium illud datum fuerit Salomoni.

Ad extremū, vt exemplo Salomonis appareret
& extaret, quanta sit Dei benignitas & munifi-
centia erga seruos suos, quorum optata & po-
stulata non solum impleat, sed etiam longe su-
peret, & abundanter excedat. Ecce Salomon so-
lam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæ-
teris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & ca-
rissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sa-
pientiam supra ipsius votum, & reliqua bona,
præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum
hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat
terminum: vereor enim ne si longius producta
sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quæ-
admodum enim somnus, quoad quietus & pla-
cidus est, mēbra dulcissimè refouet ac recreat,
viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo ni-
mis longa nimisq; seria, & graua, contingat so-
moia, corpus pariter atque animum languefa-
cit, & debilitat: sic omnino cauendum nobis
fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præ-
ter modum longa, gratiam perderet legentium,
& quam ex ipsa fortasse voluptatem coeperant,
in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI

PERERII,

LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
logica.

ANTA est Astrologorum (qui
vulgo Iudiciarij appellantur) vel
impudentia, vel amentia, vt etiā
sibi diuinam scripturam suffraga-
ri, suæque Altromantiæ fidem &
auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa
quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sint* *Genes. 1.*
in signa, & tempora, & c. ad suam referunt di-
uinationem astrologicam, per quam ipsi profi-
tentur ex obseruatione siderum futura rerum
euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius &
Ambrosius aliq; permulti Patres in explanatio-
ne eorum verborum, benè longam & accura-
tam in refellendis istiusmodi Astrologorū præ-
dictionibus orationem posuerunt. Quorū nos
Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei
sententijs contra Astrologos multifariam in di-
uina scriptura proditijs permoti, quin etiam iu-
stissimo aduersus Astrologos odio, ppter frau-
dulenta

dulenta, & pernicioſa eorum ſigmenta, incenſi-
librum hunc ad confutandas eorum prædictio-
nes à nobis ſcriptum, gratum multis atque vi-
lem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Astro-
logos copioſe quidem & eruditè Io. Picus Mi-
randulanus; ſed multos ab eius lectione deter-
ret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuici ar-
guberi verſemur argumento; ſeo tamē breues eri-
mus, quod non omnia quæ diſputari poſſent,
ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioræque tracta-
bimus. Quinque autem erunt huius libri & di-
ſputationis aduerſus Astrologos capita: Primū
enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticæ doctri-
næ diuinationem Astrologicam eſſe cōtrariam:
Tum oſtendemus, Astrologos eſſe rerum cele-
ſtium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam ar-
tem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari de-
monſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtrā nō ſo-
lum non eſſe cauſas efficiētes rerum futurarū,
verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras præ-
notent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nō-
nulla Astrologorum prædicta ſint vera, cauſas
exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM
Qua ſingulis in prædictis capitibus
explicantur.

C A P. I.

1. Sententijs diuina ſcripturæ; antiquis item Ec-
cleſie inſtitutis & exemplis, rationibus etiā
theologicis reſoluntur Astrologi.
2. De vanitate oraculorum Appollinis.

3. Cur Dæmones prædicendo futura ſapē fallant.
4. Non poſſe veritatem Chriſtiana religionis cohæ-
re cum veritate astrologiæ iudiciaria.
5. Quam ſeuere olim Eccleſia in iſtiusmodi Astro-
logi animaduertit.
6. De multis perſpicuè falſis & impijs Astrologorū
ſententijs.

C A P V T II.

7. Astrologos iudiciarios eſſe rerum cœleſtium im-
peritos.
8. Aduerſus ſicilitiam antiquitatem obſervationum
quam iactant Astrologi.
9. De noua ſtella qua ſuperioribus annis vifa eſt.
10. Quam ſit difficile aſpectum ſiderum in ortu cuius-
que hominis exactè annotare.

C A P V T III.

11. Probatur oſto rationibus, non poſſe Astrologos ex
arte & ſcientia ſua prænoſſe ac prædicere futu-
ra contingentia.
12. Præter cauſas cœleſtes, neceſſariam eſſe notitiam
cauſarum particularium ad prænoſcendos ea-
rum effectus.
13. De ſimili ortu & diſſimilibus euentis Geminorū.
14. Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus
Astrologos.
15. Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir
bonus, an vir improbus.
16. Quam ſit vana ac ſutilis prædictio Astrologorum
de aliquo, quod ſi futurus ſummus Pontifex.
17. Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius
Astrologiæ.
18. Vanitatis & falſitatis multarum præditionū Astro-
logicarum.

166 LIBER TERTIVS

19. *Erroris Astrologorum in Chronologia.*
20. *Astrologiam iudicariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*
21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologicae, quas S. Ambrrosius comparat telis aranearum.*
22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologia iudicaria.*
23. *Utrum astra natalitia cuiusque, possint esse certa causa omnium quae ei euentura sunt.*
24. *Utrum sit plus momenti in conceptu, an in oritu hominis ad diuinandum.*
25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam ex gententium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cui Astrologi non, ut de hominibus, sic etiam de stirpibus & a his animantibus ex observatione astrorum vaticinantur.*
27. *De antiquitate istius Astrologiae apud Aegyptios & Chaldaeos.*

CAPVT IIII.

28. *Utrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Utrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & varietate signorum.*
31. *An cometa signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul & necessarii inducant & astruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quatuor causis propter quas enemur ut nonnam quam Astrologi vera prædicant.*
34. *Infirmis Daemonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 167

35. *Quot modis Daemon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*
36. *Quod modis, & quam grauiter peccent, qui Daemonum vel istorum Astrologorum opera utuntur ad diuinandum.*
37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*
38. *De usu sortium apud Antiquos ad diuinandum futurum.*
39. *Permissu Dei, nimis cupidus sciri futura, laqueis Daemonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*
40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, q̃ ex arte Astrologica.*
41. *Nimiam credulitatem ac lenitatem consulenti um Astrologos, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.*

D I V I N A T I O N E M

Astrologicam diuinæ Scripturæ, discipline Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

- S. 1. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis ite Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

I. A M A T multis in locis diuinæ Scripturæ certâ futurarum rerum præsciētiam, & prædictionem, & non esse hominum sed ne Daemonum quidem, verum votus Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, Annunciat & quæ

ventura sunt in futurum, & scimus quia di-
estis vos: & cap. 44. Ego sum Dñs irrita faciens
signa diuinorum, & bariolos in furorem ver-
tens, conuertens sapientes retrorsum, & scien-
tiam eorum stultam faciens: cap. aut. 47. deri-
dēs Deus Babylonios, & Chaldeos syderalibus
suis obseruationibus præsidentes, Sta, inquit, cū
incantatoribus tuis, & cum multitudine male-
ficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adole-
scentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possit
fieri fortior. Descisti in multitudine consilio-
rum tuorum, sicut, & saluent te Augures cœ-
li, qui cōtemplabantur sydera, & supputabāt
menses, ut ex eis annuntiarent vêtura tibi. Et
pauld ante dixerat: Sapientia tua, & scientia
tua, hæc decepit te. Hieremias quoq; c. 10. mo-
net Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro
nihilō ducant, nihil n. sibi à stellis vel sperandū
vel timendum esse, sic aut. ait: Iuxta vias gen-
tium nolite discere; et à signis cœli nolite me-
tuere, quæ timent gentes, quia leges populorū
vane sunt. Salomō aut. Eccl. c. 10. scientiā futu-
rarū rerū denegat homini, Ignorat hō, ait ipse,
quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit
q; poterit indicare: idem c. 8. eiusdem lib. Ho-
mo, inquit, ignorat præterita, et futura nullo
scire potest nuncio. Liqueat igitur diuinationē
astrologicam in sacris literis contemni, deride-
ri, ac reprobari.

Cum

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iu-
diciū Ecclesiæ, vt par erat, mire congruit. Sem-
per enim Ecclesiā inde vsque à primordiis suis,
Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Ex-
tat aduersus ipsos plurima & seuerissima de-
creta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte
Decretorum cap. 26. per primas quinque qua-
stiones, & in Cōcilio Bracaren. l. cap. 9. & 10.
& in Toletano l. in assertione Fidei contra Pri-
scillianistas. Fertur Alexander Papa huius no-
minis l. l. quendā presbyterū qui semel dun-
taxat consuluerat Astrologum de quodam fur-
to in Ecclesiā sua facto, in vno annū priuasse
altaris ministerio. Crebras item reperimus in
scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrolo-
gos, quos illi nunc Chaldeos vel Genethliacos,
aliās Mathematicos aut Planetarios appellant,
disputationes, ex quibus apparet quam fuerit
matorib. nostris genus hoc hominum exosum
& abominatum. Multa contra illos disputat Ba-
siliius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gre-
gorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæte-
ros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam
cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap.
21. & aliquot proximè sequentibus capitibus,
subtiliter tamen & copiose primis aliquot capi-
tibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ
contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib.
6. cap. 9. de Preparatione Evangelica argumen-
tatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius auiens Iulianus A-
postata, q. in libris quos aduersus Chritianos
effudit, p. bare voluit, ex his quæ scripta sunt calūnia.

Decret.
Ecclesiæ
contra A-
strologos
Iudicia-
rios.

Alexan.
Papa.

Basiliius.
Chrysost.
Greg. Ma-
g. 10.
sup. Euan-
g. 1. Augu-
stin. 21.
lib. 5. de
ciuitate
Dei.

Iulian. A-
postata.

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologia quidem eius significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi, Suscipe celum et numera stellas si potes: Sic erit semen tuum.* Aruspicinae verò scientiâ eius, illis et verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & utraque partes contra se altrinfecus posuit: aues autem non diuisit. Descenderunt*

Julia. A-
postata ea
lumnia à
Cirillo re-
pulsa.

Matt. 2.
Chrys. ho-
mil. 6. in
Matt. 2.
Greg. ho-
mi. 10. in
Euang.
Argumē-
tis ex sa-
era Theo-
logia di-
ctis, astro-
logica di-
uinatione
refelli-
tur.

que volucres super cadauera, & abigebat eas Abraam. Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregie confutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huius vanissimæ astrologiæ asserere & altruiere conantur ex illa stella que nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuque, ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euangelium scripseris, redarguunt & conuincunt.

Ceterum, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principio, Nemo, ut ait Pau. 1. Cor. 13. 2. *Novit que sunt hominis, nisi spiritus hominis, sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam ut inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. Ne gloriaris in*

crassi-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 171
crassimum, ignorans quid superuentura pariat dies: &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namque non modò quorūlibet hominū, sed et Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore facturus sit, quanto minus id scire poterit Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si, n. futura omnia demon sciret, nunquā profecto impulisset Iudeos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe previdisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus evertendum. nec sanè demon tentaret & infestaret servos Dei a quibus in tétatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & invidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant demones, cuiusmodi erant responsa & oracula Apollinis Delphici, quodā apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad divinationem astrologicā pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 1.) ubi tradit, quæcumque dii cœli factis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare, id quod maxime Apollo multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis & divinationibus, sæpè mentitur

Porphy-
rius.

M esse

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex-
quisitum enim futurorum cognitionem ait nō
hominibus modo, sed multis etiam deorum in-
comprehensibilem esse. unde interrogati men-
tiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent e-
nim praevenire, sed tunc vera respondere non
posse, homines tamen ex amentia perseverant
urgere & cogere eos ut respondeant Apollo igitur
Delphicus, cum eiusmodi esset coeli & cōi-
nentis affectio ut verum praevidere non pos-
set, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & po-
tentia verba hae ne proferas, falsa enim dicam,
si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit
Apollo, stellarum mihi via dicendum praestat.
Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestū
iam fecimus unde falsitas ad deorum oracula
subrepat. Hae ex libro Porphyrii de Oraculis,
in libro sexto de Preparatione Evangelica. cap.
4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim qui-
dam Oenomaus, vir apud Graecos tam philoso-
phia quam eloquentia nobilis, qui responsis del-
phici Apollinis sepe delusus atque deceptus, di-
ligenter & curiose collegit quamplurima eius
oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cōfuta-
uit, ut refert Eusebius lib. 3. de Preparatione E-
uangelica, cap. 10.

Oenoma-
us vehe-
menter &
disertus
oraculo.
rū Apol-
linis con-
futator.

§. 3. Cur Dæmones predicando futura sepe
fallant.

Q V A T V O R porro ob causas vsu uenit in
prænuntiando futura falli dæmonem. Primò,
quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent
ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admo-
dum

dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè li-
berum, nonnunquam extraordinaria quadam
ratione operatur. Deinde, quod nos sæpe dinini-
tus incitari, & adiuti Dei gratia, contra facimus
quàm antea facere cogitabamus, & quàm no-
stro ingenio nostrosq; arbitrati facturi eramus.
Fit et interdū, ut quod dæmon agere constitue-
rat, & prædixerat, prohibente impediēteque
Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus so-
let aliquando præter cōmunem ordinem natu-
ræ, præterque gñalem suam & ordinariā pro-
videntiam agere. Atque his rebus crebro dæmō
in errorem inducitur. Quis ergo credet Astro-
logos prædicendis futuris rebus veraces esse, cū
in eo uel dæmones falli sæpe contingat? Sed qd
ego de dæmonibus loquor? Theologi docent,
ne ipsos quidem spiritus celestes ac beatas men-
tes, q̄ liquidò cernūt, & clarissimè vident Deū,
tenentq; perfectissimā cognitionē celorū cuncta
rūq; rerū naturalium, certò scire futura, quæ ni-
mirum pendent ex libero arbitrio, nisi earū re-
rū Deus singularem ipsis notitia impertiat. Cu-
ius aut amentia est, Astrologis tribuere, quod
nec Angelis nec beatis menibus concessum est?

§. 4. Non posse veritatem Christianæ religio-
nis coherere cum veritate Astrologia lu-
dicariæ.

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si
Christianæ religio, & disciplina vera est, ut est
profectò verissima, non potest esse vera, nec
Christianis probari potest illa opinio Astrolo-
gorum.

Egregia
ratio ad-
uersus A-
strologiam.

gorum, ut quā illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persapē damnavit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferē orbem complexa sit, omnesq; propemodum gētes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingētos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quae apud homines sunt ex cēlo proveniunt ac pendēt, necesse est tātam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & praeputi constellatione provenire: quare cēlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectō esset falsa, & derestabilis, quam alia quālibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus divinis, quae si falsa sunt, nefariam sanē superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. Ac verō, cum vita, quae ad normam fidei Christianae agitur, sit optima, & inculpara, nec laude tantum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariō efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidē, propter falsitatem doctrinae Christianae: bonum autem, propter vitam, quae ad eius doctrinae regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque praestantiam.

*Præclara
argumenta
ratio.*

Ad hanc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostrae, & clarissimum divinae providentiae argumentum illud est, quaecumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam evenerunt, ea multis ante saeculis fuisse per Prophetas, ad unū oīa propriē, distinctē, explicatēq; predicta: si autem eiusmodi predictio per Astrologiam

fieri

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrae religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrinā veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planē pervertit qui enim certum habet omnia pendere ē cōelo, ob idq; cuncta hominum opera facta, casus, & eventa ex cōeli observatione praesentiri, & predicti posse, huic quoque necessariō persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullūq; esse liberum arbitrium, nec talem esse providentiam Dei qualem Fides nostra praedicat: mysteria item Christianae religionis pendere ē cōelo, cunctaque miracula tam in veteri quā in novo Testamento edita, licet dicantur, ut re vera sunt, supernaturalia, ad coelestes nihilo minus causas, & virtutes reuocari. Huic quoque opinionationi cōsequens est, neglectio & praetermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque divinarum legum. Caietanus in summa ubi agit de astrorum observatione, simillima docens eorum quae diximus, verē magis & doctē quā eleganter & ornate ita scribit, Astrorū observatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quae fidei Christianae mysteria sunt, tanquam subsint coelestibus causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quaerantur vel habeantur ut certa ex coelestibus causis, tertio, si electiones suas quis subijciat coele-

*Caietanus
brevis,
sed vera
& memorabilis
adversus praedictiones
astrologorum sententia.*

176 LIBER TERTIUS

stibus causis tanquam legi illarum ita ut vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super cœlos est; immutare ponten setiam ipsos cœlorum curius iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super cœlum & terram: & hoc ex perientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberiarum bitrij; quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ; legis diuinæ, ac humanæ mentis, qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut errāremus sub iſciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris; ita quod haberemus impetus passionum, p. leger ita vilificamus nos, si inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectari, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiā professum, postea poenitentem professionis suæ cupientemq; reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni poenitentia præmissa, non recepit, verum sententiam Augustini, quod ea

maxi-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 177

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publice petens coram filteretur, hæc dixit Augustinus: Ille ex Christiano, & fidei poenitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset, fidelis dñi Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens; illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deū qui dedit hominibus potestatem faciendi; quod bonum est, & nō faciendi quod malum est. Ille dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nō faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quam multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quam multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum visque quo graui corde, ut quid diligentis vanitatem, & queritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando a diabolo sensisse illeſtum, conuertitur ad Deum poenitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perditionis, id est, calum artium homines, & doctrinarum nefariorum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem estimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc utique propter gloriam Dei, ne tales et perditionis desperarent ab illo qui nouit querere

Notabilis
ordo quam
habuit
August. &
reconcili-
atione
cuiusdam
Mathem-
atici cum
Ecclesia.

Psal. 4.

quod perierat Perierat ergo iste, nūc quæstus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem in illis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim cepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta est et de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquādo tamē admissus est ne periculosius tēteretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.

B Epiphanius.

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi Astrologia non secus quam ars magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè causam fuisse à patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum observationibus exterisque diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Preparatione Evangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsit illum ait: Non solum Geniles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quoniam vim Fatum appellant, verum etiā multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quoniam stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

ri aut vituperari iure posse. ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quod plura ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, coelestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumque fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel et malorum auctor sit Deus: nullusque hominum propter bene vel male facta præmio aut poena dignus censeretur, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinqueretur. Sic Origenes.

Erat igitur nūc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfractæque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiā (si Deo placeat) cū Theologia consociare atque coniugare: scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noeticum, & ortū Christi Domini, aliaque summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum observatione prænotici ac prædici potuisse.

Animaduersione in Petri de Aliaco.

§. 6. De multis perspicue falsis, & impijs

Astrologorum sententijs.

SED quo manifestius appareat quam sit impietas, & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdam eorum sententias, & decreta, ex quibus iudicium fiet de illius artis impieitate. Quidam istorum, ex Marte in nona coeli regione feliciter constituto, tantum prestare nobis carent, ut ab oblectis corporibus sola praesentia demonum expellamus. Alij iactant se hac arte, de eis qui nascitur conscientiae arcanis, & secretis sine errore iudicatos. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores felicitatis humanae, Venerem quidem praesentis, Iovē autem post hanc vitam futuram. Maternus porro eius modi figmentorum, & mendaciorum studiosissimus, & curiosissimus, cum multa memoret quae a Saturno constituto in Leone accidunt hominibus, subdit, eiusmodi homines longaevo fore, & post mortem animas eorum in celum dijs applicatas eupulaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone positus auras eorum, qui sic se habuerint in terra, innumeris angustijs liberatas, ad celum, & originis suae primordia reducet. Denique Albumazar scribit, qui Luna Iovē coniuncta in capite Draconis, Deo supplicaverit, eum quicquid petierit a Deo, certissime impetraturum: id quod Petrus Apponensis expertum se esse confirmat, nam cum vigente illa conjunctione, scientiam rerum a Deo postulasset, ait se post ea diem, magnam sibi factam esse scientiae accessionem, sensisse. Haec autem, & alia eorum

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponensis.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 181
eorum similia, quam sint nefaria, detestanda, & Christianae religioni exitialia; quantumque valeant ad eleuandam, uel potius delendam fidem eorum quae diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis autem haec plenius atque subtilius scire auct, legat quae in hac sententia cum alibi, cum lib. 2. c. 5. & in lib. 1. cap. 1. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A

Philosophia redargui & convinci primo

quidem ea ratione, quod istiusmodi

Astrologi caelestium rerum sint,

imperitissimi.

CAPUT II.

DIVINATIONEM Astrologicam futuram esse nulloque nixam fundamento. Philosophus quidem ad hunc modum argumentabitur, Astrologi nec certo sciunt omnes astrologorum vires, defluxus, & effectus; nec si eas res scirent, scirent id foret ad certam rerum futurarum praesensionem; ergo praedictiones astrologicae inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatius a nobis tractanda & confirmanda, alterum est imperitos esse Astrologos rerum coelestium, alterum vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum, non propterea tamen posse eos futura omnia praenoscere, de priori autem dicamus prius.

Multiplex & praeualida contra Astrologos ex Philosophia argumentatio.

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum celestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subiiciuntur. Principio, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cælo videntur minus difficilia magisque nobis obuia, perfecte cognoscere: veluti quæ de cæli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, iugenter fatetur se multarum rerum coelestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantum notitiam tenere: Et quia manifestis certisque rationibus destruitur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cælo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis crederet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos, esse maximis illis philosophis, quod est in cælo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pico rerum omnium futurarum, esse liquido cognitam exploratæque perceptam? Deinde rogemus istos Astrologos, ut faciliores quasdam quaestiones de cælo nobis enodent: per cuncte-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 183
cunctemur ex ipsis, an cælum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, verum talis sit materia cæli qualis est rerum omnium sublunarium, an omnino diuersa; sicne cælum animatum an inanimatum; num sua vi, & a se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cælis æstimari & iudicari debeant dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbis vno motu circûagantur, sed alij vno, alij pluribus, alij vero paucioribus: aperiant nobis quæ habebant propriam vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes. Qui sit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea doceant nos isti de fluxu, & effectu, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & disticas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænuñtiantibus, quis enim nescit procliuus, & propensius esse præsentia nosse quam futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quam intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc. n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis puestigari, & explo-

explorari possunt: planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum cœlestium maximi laboris, & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cœlū, nec alio quam unico oculorū sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem mediij aut visus, vel propter vitium astro labij, tabularum, & instrumentorum astronomicorū. Atque hoc etiã apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiz testatur legimus: *Corpus*, inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitãt. Et difficile estimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit sensum aut tuū quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctū tuū de altissimis. Extremum autem huius sciẽt, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euẽta quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur. §. 8. *Aduersus fictitiã antiquitatẽ obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euẽtis comprobatas, è quibus ars ipsorū collecta, & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis;

sis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque norando: quare Chaldaeos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verum, hoc quàm sit commentitium & improbabile, uel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, nò dico millies ut ipsi iactant, sed ne ter quidem bis colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium signorum cœlestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nò nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommensurabiles, ob idque eandem cœli faciem, eundemque stellarū positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phavorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certe luculentius & elegantius tractat his uerbis, Si Chaldaeorum isto modo cœpia fieri obseruatio est, ut animaduertetur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte uita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam uitæ spectaretur: eaque omnia, ut uisū venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsa illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem ceteris quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari coeptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id p. cto potest procedere, dicant epim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiverit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum, fatales dicerentur, infinito prope & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi, vt neque illas obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phanorinus Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet atri separatim, tamē quā vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vna cœeunt & permiscuntur, vt in cœlo vel in aere vel in terra vel etiam cum causis sublunariis earumque actionibus: ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commitione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuū heri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuat de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexit, aut mutet, aut imminuat, aut mixtura quædam

Origenes.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inipiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quā veritatem consequi. Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldeorū qui maxime ista profitentur ait, *Ad sint & salua te faciant Astrologi, cœli Augures annuncient tibi quid euenturū sit.* His enim uerbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldeos, non posse prædicere quæ velit vnique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes.

Esai. 47.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clare cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas; permultas vero necdum exploratas facientur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi forte astrorū quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurde mentiantur. Certe constat inter Astrologos numerari in octauo cœlo mille præterq; viginti duas stellas, quarum cum qualibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel per exiguā noticiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria fere cōstet ex planetarum obseruationibus, in quibus rēā propemodum

N

ver-

versetur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat per spicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæstionum, cap. 3. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incuriat peritis natalium, quàm quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumque nostri sunt. Hæc Seneca.

§. 9. De noua stella, quæ superioribus annis visa est.

SVPERIORIBVS annis vidimus stellam nouam ante illud tēpus nunquā in cælo visam, & iudicio Astrologorum in eodē loco vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euauit. hæc stellam necesse est vel in cælo esse generatā & postea corruptam, idemque in alijs sæpius euenire, longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stella inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere. de quo addubitassem olim, Hipparchū nobilissimum in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hipparchus,

Hipparchus.

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu quæ die fulsit, ad dubitationē est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouereturque, & ex quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre. centent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauū alterū noni cæli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cælū omni stella luceque careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octauū cæli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodū isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam ut annorū eius tēporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarū non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, illi doctrinæ Astrologicæ opus est.

Duplex Zodiacus apud Astrologos.

10. Quam difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget annotare.

IAM verò vix potest sine errore vllō notari, & cognosci positus astrorū, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Et enim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiā oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderū omnium, qui tunc uiget, obseruare: sæpe namque cæli, & stellarum aspectum, nubila & crassiorum vaporū interpositus, vel adimunt nobis,

N 2 vel

190 LIBER TERTIVS

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit ut constellatio prius transuolet, quam à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè ita nimirum ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam ut dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris ultimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus alio matris fufus, & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittam verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attingimus, latius ab eo explicatur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuētores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam surgere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differentie sit inter natiuitatē, & natiuitatem. Ut is quidem qui hoc in momento

genitus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 191
genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo, rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigator, ex ostijs ostia permutans quotidiani consequendi causa victus, quæ obrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatium partem Sol eius globi transeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas, duodecim partes fecerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pulsio est, mas an fenella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijisse, minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldeo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclau mulierum Chaldeus ille præsens, sed in cœdium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; repones. Et cum eum qui difiniturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat iumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritq; examen? Compertam enim

-1166

N 3 eam

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quam iuxta duodecimae portionem partis, in quotoque minuto sexagesimae eorum, in qua subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, ut qualem ad coelo adfixas stellas ipsae dispositionem habitudinemue haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quae cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissime quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis sit ut tota via penitus aberratur, deridendi profecto non medio critere esse videntur, tam si qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquam esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendente intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quae ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quae Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SYMMAM
rerum caelestium cognitionem tenerent,
non posse tamen eos futurum diuina-
re, probatur octo rationib.

CAP V T III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso
& impudenter sibi arrogant, perfectam vi-
deli-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 193
delicet astrorum & caeli scientiam: hanc ipsam
nunc contendo non posse certam futurarum re-
rum praenotionem & diuinationem efficere;
idque multis & validis rationibus confirmo.

1. Octo rationes, quibus probatur ex cogni-
tione astrorum etiam perfecta, non posse di-
uinari omnia qua futura sunt.

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scho-
lis illa Philolophorum sententia, Sicut res se ha-
bet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem,
hoc est, propter quas causas quaeque res sit & est
per eas cognosci debet, si quidem perfectam e-
ius rei scientiam adipisci volumus: ad genera-
tionem autem futurorum effectuum particula-
rium, non modo concurret calum sed etiam
causa particularis, & enim coelum causa vniuer-
salis, quo sit ut eius vis & efficientia sit etiam v-
niuersalis & indeterminata ad producendum
quoslibet effectus particulares: determinatur
autem vis coeli per causas particulares, quam-
obrem verissimum est illud quod dixit Aristo-
teles, Sol & homo generant hominem, quin esse
ctus particulares, licet quod attinet ad eorum
effectum & conseruationem, maxime pen-
deant ex causis vniuersalibus, tamen quod per-
tinet ad propriam cuiusque eorum naturam &
ad naturales proprietates, tam specificas quam
individuales, magis particularem causam
quam vniuersalem emulantur,
atque imitantur.

prima ra-
tio.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænotandos earum effectus.*

Sicut ad generatio- nem rerū futurarū nō tantū concurrūt cœlū sed etiā cau- se particu- lares, ita ad certā earūdam rerū præ- notationē, non solum cœli noti- tia satis esse posse.
B. Augu.

CVM igitur præter causas cœlestes, ad pro- ducendos effectus futuros opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idonee præpa- rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul- lus futurus est effectus, ex his necessario con- cluditur, ad prænotationem futurorum effectuum, cœlestium causarum notitiam non esse satis. At- que hoc etiam quotidianis & manifestis experi- mentis constat. cernimus enim agricolas eodem tempore & sub eodem syderum aspectu varia seminum genera in terram iacere, ex quibus ta- men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nō ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantum spe- cies & vires seminum referri potest, Ad hanc eandem sententiam, in libro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum generum, vel ani- mantium, vel herbarum & arborum, vno si- mul puncto temporis seminantur, vnoque pun- cto temporis innumerabiliter multa nascantur, non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, ut verè isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid autem intulit & hebetius, quam cum istis re- bus coniungatur, dicere ad solos homines sibi subiiciendos fatalem stellarum pertinere ratio- nem? sic Augustinus: cuius eximium dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

capite

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 195
capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarum omnium tem- pus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas fo- ret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisque ani- manibus dicerent? an ista quoque iisdem, qui- bus homines legibus nascerentur, iisdemquæ ite- dem extinguerentur? ut aut ramunculis quoque & colicibus nascendi fata sint de cœlestium sy- derum moribus attributa, aut si id non puta- rent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, simili- mos omnino fore: quod falsum esse, satis per- spicuum est: nam ut exteram eorum dissimili- tudinem taceam, euenit nonnunquam ut alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euri- sthenem reges Lacedæmoniorum fratresque ge- minos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum di- spar fuit: Verum, in sacris literis luculentissi- mum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cœcubitu, ut inquit Paul. Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis ta- men ingenijs, studijs, moribus, & euentis fue- runt. Nec verò firmum est illud presidium in

Secunda ratio.

N 5 quod

*Similitu-
do Nigi-
dij Figuli*

*B. Grego.
homil. 10.
super E.
uangel.*

Augusti.

quod refugium Astrologi, cum hoc argumēto
virgentur, videlicet brevissimam illam moram
quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ex
nobis perexigua videatur, in coelo tamen, ob e-
ius vilitatem & rapidissimam conversionem,
esse admodum insignem magnamque facere va-
riationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat
exemplo rotæ, quam incitatissimè conuertam,
cum his eodem loco signare atramento vel per-
cutere summa celeritate conatus esset, cessante
ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa
loca ab ipso percussa vel signata, hand paruo in-
ter se intervallo disiuncta. Hoc, inquam, præ-
sidium & refugium infimum est, parumque
tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Gemi-
norum aliqua fuerit mora, in eorum tamen con-
ceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam brevi
variatur ratio constellationis sub qua quisque
nascitur, erit profecto proprium tempus ortus
cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. De-
nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos ar-
gumentatio, illa Beati Gregorij: Si propterea Ia-
cob & Esau non censentur nati sub eadem con-
stellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus
post alterum; ob eandem profecto causam iu-
dicandum erit, nullum hominum sub eadem co-
stellatione totum nasci, non enim totus simul
ex vtero procedit, sed particulatim & membra-
tim: primo enim esset caput, tum collum, de-
inde pectus, postremo pedes. Iacob enim
proximè natus est post Esau manu plantam po-
dis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Au-
gustinus libro secundo de Genesi ad litteram, ca-
pice

pice 17. vnus infans instar daorum vel duplo
longior nasceretur.

Verum, hanc rationem admodum disertè Phauro-
rinus aduersus Chaldaeos disputans, exe-
quutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt re-
spondeat, si tam paruum atque rapidum est mo-
mentum temporis in quo homo nascens fatum
accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circu-
lo coeli, plures simul ad eandem competentiam
nasci non queant, & si idcirco Gemini quoque
non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eo-
dem temporis puncto editi sunt: peto, inquit,
respondeant, cursum illum temporis transuola-
tis qui vix cogitatione animi comprehendi po-
test quoniam pacto aut consulto assequi que-
ant, aut ipsi perspicere & deprehendere: cum in
tam præcipiti dierum noctiumque vertigine, mi-
nima momenta ingentes facere dicant mutatio-
nes? Sic Phaurorinus. Ipsum hoc argumentum
de Geminis diligenter & subtiliter pertractat
Augustinus lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capi-
tibus, atque in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22.
& vero maximum facessit negotium Astrologis
si enim tam breui temporis momento mutantur
omnia, vt non diuersa modo, sed et aduersa plerū-
que eueniant, quis de nato puero possit quic-
quā certi prædicere, cum illud ipis punctū quo
vel cōceptus vel natus est ita vti est, nemini pos-
sit esse cognitū? Itaque, vt magna in homines vi
& potestate pollerent astræ, quid ea tamen in
singulorum hominum generatione & ortu effice-
rent, in compertum esset nobis: quippe cum a-
spectus coeli & positus astrorum qui est tempo-
re quo

*Phauro-
rinus apud
Augusti-
num lib.
14. cap. 1.*

*Augusti-
nus.*

198 LIBER TERTIUS

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim coeli & aliorum motus, tarditatem nostrae considerationis & observationis praeuolat & anteuerit.

Tertia TERTIA Ratio. Mislos nunc facio. Geminos, quorum interruptus partus aliquam prae-buit latebram Astrologis, consideremus in praesentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque siderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione siderum, non eadem euenta praenunciare: cum simul concepti & nati fuerint, & ubi eadem constellatione. At longe secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingenio, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitae ac mortis euentorum dissimilitudo. Omnia Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi caesi sunt ab Annibale, idem fuit vitae exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabilis immortalitatem victoria, a Christiana classe profligati, & intereptione deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque

alios

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 199

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quam multi homines vtriusque sexus, omnium aetatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longe distatibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque iclu temporis intererunt? Quod si nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quaedam in hominum morte atque uita et diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut existant per huiusmodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pariter, quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldaei probet uti quae uult aduersus hominum imparis ortus, interitus pares. Haec Phauorinus.

14. Pulcherrima disputatio Barthesanis aduersus Astrologos.

QUARTA RATIO. Barthesanes Syrus in doctrina rerum caelestium excellentior versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldaeos conscripsit, futilissimas esse

Phauori-
nus apud
Autum
Gellium
lib. 14. c. 11
p. 11.

Quarta
ratio.

esse Astrologorum observationes, & raro non
 eminentiores eorum predictiones, ad hunc ferè
 modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præpa-
 ratione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud
 Seras lex est prohibens occidere, fornicari, &
 adorare simulachra: vnde in illa regione nullū
 templum conspicitur, nulla mulier meretrix,
 nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec
 voluntatem alicuius illorum ardentissima stel-
 la Martis in medio cœli constituta ad eadem
 hominis cœgit; nec Venus Marti coniuncta vt
 alienam quispian sollicitaret vxorem potuit ef-
 ficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in
 medium cœli Martem peruenire necesse est, &
 in tanta regione singulis horis nasci homines
 non est negandum. Apud Indos autem, & Ba-
 ctros, multa millia hominum sunt, qui Brach-
 manes appellantur: hi tam traditione Patrū q̄
 legibus nec simulachra colunt, nec animatum
 aliquid comedunt, vinum aut ceruissam nun-
 quam bibunt, ab omni denuum malignitate ab-
 sunt, soli Deo attendentes. At verò, ceteri om-
 nes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cœde,
 remulencia, simulachrorum cultu inuoluuntur:
 inueniunturq̄ ibi nonnulli, immò verò gens
 quædam Indorū est in eodem climate habitas,
 quæ homines venantes atque sacrificantes deuo-
 rant: nec ulli planetarum quos felices ac bo-
 nos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos
 prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad
 malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex e-
 rat, filias, sorores, matres quoque ipsas in ma-
 trimonium ducere, nec in Perside solum, ver-

rumetiam quicumque Persarum ad alia climata
 orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligen-
 ter matrimonia celebrarunt: quos, alia gentes
 hoc scelus abominata, Magusseos appellant.
 Snnq̄, vsque ad hodiernum diem in media Aeg-
 ypto, Phrygia, Galatiaq̄ plurimi Magussei suc-
 cessione patrum, eisdem sceleribus contaminati.
 Nec dicere possumus in terminis & domo
 Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus om-
 nium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Ama-
 zones viros non habent, sed tempore veris fi-
 nes suos egredientes cum vicinis conueniunt.
 Vnde omnes naturali lege eodem tempore pa-
 riunt, masculisq̄ interfectis solas feminas alit,
 bellicoseque omnes similiter sunt, magnam
 exercitationis bellicæ curam gerentes. Scutum
 autem est opinari, omnes istiusmodi feminas
 prorsus ijsdem natalitijs astris esse genitas. Fit
 hoc confirmariis argumento exemploque Iu-
 deorum, qui vbicumque terrarum & gentium
 sint nati aut versentur, inuolabili observatio-
 ne & infantes suos octauo die circūcidit, & om-
 nem diem sabbathi feriatum festamque reli-
 giosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi om-
 nes sub eadem cōstellatione procreati, nec eos
 à patrijs legibus & institutis vlla vis & potètia
 cœlestium corporū abstrahere potest. Sed quid
 dicemus de Christianis? qui innumerabiles to-
 to orbe sparsim eadem vitæ genus atque doctrinæ
 custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus
 Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis
 aut supplicijs vel latum vnguem amoueri pos-
 sunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem
 astro

102 / 202 LIBER TERTIVS
astro esse natos : Sed illud maximum est argu-
mentum, qui ante susceptam Christi discipli-
nam patrias leges & instituta studiosissime acer-
rimeque tenebant, eos postea factos Christia-
nos, illi. desertis abiectisq; longè diuersam vi-
tam agere, diuersos mores induere, & diuersis-
simam religionem & doctrinam colere. Itaque
nec multas Parthi Christiani ducunt uxores,
nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi
mortuos suos cremant, nec Persæ cum sorori-
bas aut cum filiabus nefario matrimonio mi-
scuntur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hir-
cum, aut fœlem colunt; sed ubicumque sunt,
eisdem legibus, moribus & institutis viuunt.
Quid plura? singulis horis apud omnes gentes
homines nascuntur: ubique autem leges atque
mores propter liberam hominis potestatem
prævalere videmus. Nec natalicia lydera no-
lentes Seras ad homicidium, compellunt, aut
Brachmanas ad esum carniū, nec Persas a sco-
leratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent
vita defunctos canibus exponere, nec Parthos
multas ducere uxores. Singulæ namque gentes,
vt volunt & quando volunt, libertate sua vtun-
tur, legibus, moribusq; obediētes. Hactenus
sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus
Astrologos commemoranda hoc loco censu-
mus.

Quinta
ratio.

QVINTA RATIO. Stante libero arbi-
trio hominis & immortalitate animi nostri, ars
istā nullo modo stare potest: Si autē ea stet, illa
funditus corruere necesse est. quo intelligere li-
cet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ
nisi

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 203
nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum
animorum libertate atque immortalitate, nihil
progredi, nec vllō modo cōsistere queat. Quod
autem, si animus noster immortalis & in agen-
do liber sit, diuinitio astrologica nulla esse pos-
sit, his argumentis concluditur. Primò, Astro-
logi prouidentur se futuras hominum actiones
euentaque, ex suæ artis obseruationibus præ-
sentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum
est; futura enim quæ ex libera hominis volun-
tate proficisci debent, nullo modo possunt esse
nota Astrologis, nam vel cognoscerent futura
in se ipsis, quod fieri non potest; quippe, quæ
futura sunt, nondum per se acta sunt, quod atti-
tem non est, prout non est, non intelligitur, sed
prout aliquo modo est; nimirum potestatem in
suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipso-
rum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, volun-
tas humana, quæ autem ex Dei proposito, con-
silio & absoluta volūate euentura sunt, ea nul-
li mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacūq; rōne
nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse
pōt. Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sen-
sum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit? &
vt scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētie: Quæ in pro-
spectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in
cælis sunt, quis inuestigabit? sensum autē tuum
quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris
spiritū sanctū tuum de altissimis? Ex cœlo au-
tem futura quæ pendent ex volūate hominis
non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau-
sa vni-

Ro. 11. &
Esa. 40.

sa vniuersalis, quare futuri effectus particula-
res non nisi vniuersaliter & indeterminatè in
cælo contineri & cognosci possunt: tum etiam
quia cælum est causa corporalis & materialis,
quare animus noster qui per se incorporeus &
expers materiæ est liberque in agendo, cæli ef-
ficientiæ ac operationi directè & necessariò mi-
nime subiacebit. Voluntas porro humana quæ
est proxima causa humanarum actionum, re-
spectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debet
per se indifferens & indeterminata est: multa
enim acturi sumus de quibus nihil dum cogita-
uimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur
causa indeterminata & indifferens potest de-
finitam certamque futuri effectus cognitionem
parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones
hominis pendent ex interioribus, ex delibera-
tione dico & electione, non potest igitur futu-
ra hominis actio exterior prænoscisci, nisi cog-
nita sit futura voluntatis electio vnde illa profici-
sci debet: at futura hominis electio non potest
alteri homini esse cognita: si enim propositum
animi & deliberationem quam quis in præsens
habet mente conceptam, nemo alius scire po-
test, quanto minus scire poterit consilium, pro-
positum, & voluntatem alterius hominis, quæ
multos post annos futura est?

15. *Utrum sit facilius, diuinare quid facturus
sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cōsideratur homo vt vinir &
opera-

operatur secundum rationem, aut secundum
sensum, & appetitum: si secundum rationem,
sic homo non pendet à cælo, est enim mens &
ratio expers materiæ, & incorporea: nullum au-
tem corpus per se agere potest in id quod est
incorporeum ratio item libera est, suarumque
actionum domina, & suo arbitratu ac volunta-
te potest ad hoc vel illud agendum se ipsa ap-
plicare, nam quamuis uel à cælo, uel ex natu-
rali constitutione, & tēperatione sui corporis,
uel à diabolo, uel aliunde instigetur ad malè a-
gendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes
instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus
ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin
etiam contra quàm incitatur agere. Hoc mani-
festum sit vel vnius Socratis exemplo, qui ex na-
turali corporis affectione, & comparatione, &
bardus, & mulierosus erat: sed eiusmodi vicio-
sas naturæ propensiones, adeo animi robore, &
diligentiæ magnitudine emendauit, ut omnium
sui temporis prudentissimus, & continentissi-
mus sit habitus. Homo autem viuens secun-
dum sensum, & appetitum carnalem, tam va-
riabilem, & incertam vitam agit, ut qualis futu-
rus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrè
Salomon (quod est in 30. capite libri Prouer-
biorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognita
difficilia illud autem esse prorsus ignotum, qua-
lis sit via adolescentis in adolescentia sua.
Est enim ea ætas ad o lubrica ad quodlibet vi-
tium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes,
adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re
pendere.

*Homine,
ut opera-
tur secun-
dum ratio-
nem à cælo,
nec alia
ex cæ vi-
la præter
Deū, per
se ac ne-
cessariò
pendere.*

*Qua sit
instabilis
vita, & a
liones ho
minis vi
sibus non
secundum
rationem
sed secun
dum sen
sum.*

diu perseverans; ut nulla certa ratione modoq;
regi & duci, sed quocūque impellit cupiditas, il
luc inconsulte, & temere rapi videatur: quo fit,
ut facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit
secundum rationem, & virtutem, quam quid sit
acturus, qui rationis, & virtutem regula, & le
ge polthabita, suas duntaxat cupiditates secta
tur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus
sit Rex, qui secundum rectam rationem iustas
que leges imperat, quam quid facturus sit Ty
rannus, qui omnia pro suo commodo, & libidi
ne administrat. Qua ratione igitur Astrologi
certa scientia consequi possunt ea quæ nihil
ratum, firmum, fixumque, & certum ha
bent?

*Pulchra
dilemma
aduersus
Astrolo
gas.*

Adhæc, aut istud Fatum ecclesie, & potentia
syderum potest ab homine impediri ita ut effe
ctus eius non eueniat, aut nullo modo impedi
ri potest: Si potest impediri, & non euenire,
ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio ei
us certa esse non potest. Si non potest impediri,
ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo
conficitur animum nostrum esse materialem
atque mortalem, utpote syderum potestati ne
cessario subiectum. Nec verò si ita res se habe
ret, quicquam prodesse hominibus prædictio
nes Astrologorum: quid enim iuuaret nosse
tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, &
caueri possent? quin, ut ego censeo, plus mali
quam boni afferrent nobis, quos necesse esset
non solum præsentibus malis torqueri, sed e
tiā tam longinqua, & inenitabili eorum expe
ctatione

*Si Astro
logorum
prædictio
nes veræ,
et certa
essent, pro
fecto inu
tiles, et o
diose esset
hominibus.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 107
statione acerbissime cruciari. Probè hoc intel
lexit Seneca, licet non minorem quam Astro
logi lyderibus in homines vim & potentiam tri
bueret: in libro enim decimo tertio epistolarū,
octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nūc
ad illum qui cælestium noticia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stellareceptet,
Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? ut sollicitus sim, cum
Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum
Mercurius vespertinum faciet occasum viden
te Saturno. Potius hoc dicam, vbi cumque sunt
ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa con
tinuus ordo Fatorum, & inenitabilis cursus.
Per statas vices remeant effectus rerum omniū,
aut mouent sydera, aut notant: sed siue quic
quid euenit faciunt, quid immutabilis rei noti
tia proficiet? siue significant, quid refert provide
re, quod effugere non possis? scias ista, nescias,
sient. Hæc Seneca. Sed vide quā argutè ac phi
losophicè hanc ipsam sententiam breuissimis
verbis coeluit Phauorinus: Aut aduersa inquit,
euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt pro
spera, & fallunt, miser fies frustra ex
pectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur,
miser fies frustra timendo. Si vera respondent,
eque sunt non prospera, iam inde ex animo
miser fies antequam e Fato fias. Si felicia pro
mittunt, eaque, euentura sunt, tum planè duo
erunt incommoda; & expectatio te ipe suspen
sum

*Phauori
nus apud
Aulūm
Gellium,
lib. 14. c.
1.*

208 LIBER TERTIVS
sum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes
tibi iam disflorauerit. Nullo igitur pacto utendū
est istiusmodi hominibus res futuras praesagi-
entibus: Sic Phauorinus.

16. *Quam sit vana ac futilis praedictio Astro-
logorum de aliquo, quod sit futurus sum-
mus Pontifex.*

V V M, illud maximè arguit praedictio-
num astrologicarum vanitatem: etenim audent
etiam Astrologi praedicere & promittere, ali-
quem futurum verbi gratia summum Pontificē:
atqui proelectio alicuius ad summum Pontifica-
tum, non ex ipsis vel alterius vnus hominis vo-
luntate aut potestate pendet, sed ex volunta-
te atque suffragijs plurimorum Cardinalium,
quorum munus est creare summum Pontificē.
Quapropter vt certò praenunciari possit. Pe-
trum, verbi causa, fore Papam, non satis est
nosse compositionem astrorum quae in coelo
fuit nascente Petro, sed simul etiam opus ef-
set, Astrologo perspectos & cognitos esse om-
nes syderum positus & constellationes, sub qui-
bus nati sunt quorumcunque voluntatum &
suffragiorum concursus ad creandum illum Pa-
pam futurus est necessarius. Quare, si verum est
quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium
Figulum eiusmodi astrologia nobilissimum
apud Romanos, accepta hora partus Augusti,
observatisque natalitijs eius altris, exclamasse,
Dominum orbis esse natum; profecto existi-

*Inanis
praedictio
Nigidij
Figuli de
futuro
Augusti
domina-
tu.*

man-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 209
mandum est id eum nec scienter, nec certa ali-
qua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, &
casu factum esse vt ita contigerit sicut ille praedi-
xerat. Promotio namque Augusti per multos
honorum gradus ad summum vsque principa-
tum & Monarchiam, ex multorum hominum
studio, gratia, & opera pendeat, vt ad tantum
Augusti dominatum & imperium certè praeno-
scendum atque praenunciandum, solius Au-
gusti generationis & ortus consideratio satis
esse nequaquam potuerit: neque enim natali-
tia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt
in eos qui fuere Augusti suffragatores adiuto-
resque ad consequendum principatum; scili-
cet multi eorum compluribus annis, vel ante
vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem
istius Astrologiae.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars ver-
tatur in ijs rebus quae aut semper, aut certè fre-
quenter ita contingunt vt ab ea docentur: quae
autem extra haec sunt, & rarissimè accidunt, ea
quia nihil habent fixum & certum, propterea
nullam possunt scientiam vel artem efficere.
Cum igitur praedictiones Astrologorum fere
sint falsae, nec nisi perquam raro veritatem sint,
satis liquet eas non ex arte aliqua & certis ob-
seruationibus proficisci, sed incienter & incon-
sultè ac temerè ab illis essuri. Quamobrem
Phauorinus identidem comonebat, vt caue-

Sexta ra-

*Art et sci-
entia in
his veri-
tatibus, quae
semper aut
plurimè
eveniant,
qualis non
est Astro-
mantia.*

O 4

rent

210 LIBER TERTIVS

rent homines ne quā ipsis Chaldaei ad faciendam fidem irreperent, quōd viderentur quādam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensā, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambigua coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pederentim quasi per tenebras ingredientres eunt: & aut multa tentando incidunt repente imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perveniunt callide ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quā futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut allutè vera dicunt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non sic millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Divinatione scriptū sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit, quotidie refelluntur Chaldaei, quā multa ego Pōpeio, quā multa Crasso, quā multa huic ipsi Cæsari à Chaldeis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: ut mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem, & ut obiter Chaldaeorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc assert, ne co-

M. Tal.
lins.

Seneca.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA, 211
ties videlicet miseri Chaldaei mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus esserunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eā. & quamvis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, deletus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestare non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de providentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

Ambr.

18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.

ALBVMazar princeps huiusce superstitionis, astrologica ex observatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturā non plus annos mille quadringētos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum viginti octo falsam esse illius

O 5

præ-

*Hebraam
Indus.**Petrus de
Aliaco.*

prædictionem aperte demonstrant. Abraam
Iudeus prænuñciauit ex obseruationibus astro
logicis, expectatum à Iudeis Messiam venturum
anno post Domini nostri ortum millesimo qua
dringentesimo sexagesimo quarto; quod nimi
rum tum futura esset eadē ast:orum cōpositio,
quæ fuerat olim cum Moses ex Aegypto popu
lum Hebraum eduxit: cuius prædictionis vanit
tem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scri
ptum reliquit, quo anno generale Concilium
celebratum est Constantiæ ad tollēdum schis
ma quod multos annos afflixerat Ecclesiam,
prædixisse Astrologos eius temporis, nullam
fore in Ecclesia pacem & concordiam; sed ha
bitu cœli & conformatione astrorum præsigni
ficari maximas fore dissensiones ingenti cum
religionis Christianæ detrimento & exitio. At
qui, per illud Concilium Constantiense, diutur
num illud & perniciosum schisma eo anno ex
tinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ red
dita, qui euentus planè contrarius prædictioni
bus Astrologorum, sanè multum mouere de
buerat Petrum Aliacensem, vt is nullam dein
ceps illi astrologiæ fidem haberet: præsertim
verò, cum ipsemet vel suis deceptus obserua
tionibus, vel alienis occupatus & circumuētus
opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue
& odiosum schisma breui Antichristum mun
do pareret.

Albuma. 19. *Errores Astrologorum in Chronologia.**247.*ALBVM A Z A R istorum Astrologum co
ryphæ.

typhæus, nescio: quas Saturni reuolutiones di
laudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas
sui orbis conuersiones perfecit, hoc est exple
tis annis trecentis, semper magnas quasdam res
& admodum insignes euenire. Post Alexandrū
enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelafor
filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post
transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus
magister & dux Christianorum. O turpem
errata cir
ca Chry
nosogiam
Albuma
Zaris.
O incredibilem temporum insci
tia, nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas
fregerit & Afflixerit, & Christus Dominus no
stet non sexcentis annis post Alexandrū vt iste
mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis
post Alexandri mortē natus est. Quamqua quis
miretur in hoc lapsum Albumazarē, cum tam
insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico,
quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib.
qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs im
perarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum
Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano
Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum
Aegypti regum plus centum & sexaginta annis
posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam
fuisse apud homines vilo tempore miratio
nem legum, nullius Prophete nobilis aduen
tum, nullā nouæ religionis introductionem,
nullam magnorum regnorum conuersionem,
denique nullam insignem & memorabilem ca
sum aut euentum, quin magna aliqua con
iunctio syderum; præcipue verò Saturni &
Iouis præcesserit. Hæc, inquit, constellatio
nascenti

nascentem orbem initiauit: illa preparauit diluuium, alia Abraam vel Mosyem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiavit, alia Mahumeti legem antecessit, quæ sunt futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quæ multa peccauerit contra veram Chronographiæ Petrus Aliacensis in suis rationibus Astrologiis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissime credens ac vanissime gaudens, in libro suo de concordia historiarum & astrologiarum, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: a diluuiio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cælo apparuisse. At enim uero, cum perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos preterisse constat ex sacris literis: pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem

bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio aliorum quam aiunt ducentis annis antecessam diluuium, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quædam coniunctionem maximam fuisse annis nonnongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonaginta duobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhuc, notant illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum, nimirum falso: nientur enim supradicta computatione annorum à diluuiio ad Christi aduentum, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis ferme annis post Christi Domini ortum contigisse. Potestremo, quam fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis, & prorsus expertus, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maxime vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecentesium exorta, ante sexcentesium extincta est. Quis igitur tam multas illorum prædictiones nixas mendacissimis Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omnium temporum, & referta uita communis? Equid reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facile reperiri posse innumera eorum prædicta perspicue falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scire dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspice cum vidisset: quora enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid asserri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicebus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos, ut nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus, & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quàm ex uno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verum dicit aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus, prædicunt sane, sed inconsulte, inscièter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni.

Lepidum
Catonis
dicitur ut
refert Cato
lib. 2.
de Diuinatione,
in Astrologos
bellè
compatet.

Notet hoc
Lector.

omnibus, nam qui veritatem illorum oraculorum descendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta Chaldeorum sæpè vera esse videntur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuina *Septima ratio.*
astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vltima pars esset philosophiæ omnium nobilissima & heminibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam tum propter futurarum rerum, potissimè autem vite hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales: at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit, maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse indicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Ensebius lib. 14 de Preparatione Evangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cogitationem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, non esse

218. AD 100. LIBER TERTIUS. *esse hominibus procurandam: neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curiosèq; rimari.* Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldeorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt: diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquā ea vlos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Aristoteles, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quàm cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum facit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque raro vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendì: Versari in rebus humanis casum & fortun-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 219
fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum, causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunā, vim & efficientiam aliorum syderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sensibilibus effectuum, per alias causas aueri & impediri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Endoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasensem, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinx obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poeticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

*Endoxus,
Panætius
Auicenna.*

Ptolomæus.

P super-

220 LIBER TERTIUS

supernis causis directo deriuari necessitate quādam inuolabili, ut nulla alia vis quin ita operentur obistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum ritè preparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scienciam ex inspectione syderum, nō mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij, & operæ posuisset, deprehēdisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tū sermonibus tum scriptis cōsultauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maxime verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyry.

Plotinus.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

Si hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futuro-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 221

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supplicijs addictam eam attem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldaei Roma eiectione sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum ut inanis, & veritatis experta iudicata est, sed etiam ut ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestiles, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam ullo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuilis excellētia, vel eximia morum integritate vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum prædicta nō quasi meras nugas, & quisquillas floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatoriis, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in republica licentiam, turbulenta ac seditiosa,

*Professo-
res diui-
nando fu-
tura ex
astris, pu-
blicis mul-
torum Prin-
cipum de-
cretis esse
ciuitatib.
eictos.*

*Cui gene-
ri hominum
prædictio-
nes Astro-
logorum
arrideant,
& proben-
tur.*

222 LIBER TERTIVS

& sapientia optimatibus semper infensa, rerum que vilium, & alijs notarum fallidiosa, novarum autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilium avidissima: denique quibus nota tam cordi, & curæ est vera nosse, quam videri vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophi antistites nescire se confitentur.

*B. Ambro
sius prædi
cationes. A
strologorum
comparat
sela arane
æ.*
Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius lib. 4. Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldaeorum tela araneæ comparatur, in quam si culex aut musca incidere, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiit, & casses rupit, infirmos arques inanes laqueos dissipavit. Talia sunt retia Chaldaeorum, ut in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cum videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt, quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses invalidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Indiciariæ.

*Oliana
sio.*
OCTAVA RATIO. Fundamenta, & fundamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certe infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & stabili vitur ad divinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctorita-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 223

toritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter. hoc est, si non actu saltem effectui, si non in se habendo eas qualitates, certe habendo facultates earum qualitatibus effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, ut Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum una est eademque lucis origo & ratio, qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristoteles & experientia teste, calidiores exillunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in coelo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multum diversas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt, loquuntur. Novitium sane inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentia in-
uentæ & palam probatæ, ab alijs quoque doce-
ceri & defendi coepit sunt quis ex Lyceò paulo
gravior & probator Philosophus non eas repu-
diauit atque damnavit? Festinè quidam Asylum
ignorantiæ eas appellavit? ad influentias enim
quasi ad unicum perfugium sese recipiunt, &
hanc se in latebram conijciunt quicumque mira-
bilitum effectum proprias & naturales causas,
vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exerci-
tatis occultas, solerter inuestigare ac reperire
non possunt. Et verò, si admittuntur influentia,
vix dici potest quâ opere debilitetur robur Phi-
losophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas
eleuetur, minuatur existimatio, denique studium
eius apud homines cultusque languescat, Quid
enim attinet in occultis rerum causis perqui-
rendis & eruendis prælara ingenia Philosopho-
rum tanto studio & conatu laborare, cum in-
proclivi sit, cuiuslibet effectus ex coelestibus in-
fluentijs rationem petere & asserere? quis enim
effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo
obscurior & abstrusior est, quem non per istius
modi influentias nullo negotio liceat explica-
re? Cur magnæ ferunt ad se rapit? consensim
respondebitur, quia propria eius influentia
coelestis eam illi virtutem indidit. Vnde Re-
mora tantulus piscis vim habet silendi incita-
tissimum nauisgrum in promptu est responsio,
nimirum à coelesti quadam influentia, quæ tan-
ta pisciculum illum vi ac potestate roboravit.
Quid moror? nullum erit problema, nihil in

natura

natura rerum adeo reconditum, & ab intellige-
tia nostra remotum, denique nihil de his quo-
rum peruestigatio summorum Philosophorum
ingenia fatigavit, & torfit, quod non quivis è cir-
culo Astrologorum, & indoctorum hominum
vno verbo, scilicet per istas influentias expedi-
re queat.

Verum labor equidem longius, revertar igitur
ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per
lucem calefacit, quomodo idem per influen-
tiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem
astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, al-
teram frigefaciendi, non diuersas modo sed
etiam aduersas, & contrarias? cernimus ita
esse natura comparatum, ut omnibus in rebus
in quibus duæ insunt differentia, vel propria-
tes (vt more Philosophico loquar) vna genera-
lis, & quæ vni rei communis est cum alijs mul-
tis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmo-
di sunt in homine sentientem esse, & rationale)
vt semper differentia, & proprietates specialis, no-
biliores & perfectiores sit generalis, ut quæ illam co-
trahit, & determinat, nouæ perfectionis gradu
& rationem ipsi adiungens: sicut patet in præ-
dicto exemplo hominis, in quo rationale nobi-
lius est quam sentiens. At contra omnino se ha-
bet res in hac mirabili Astrologorum doctrina.
Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa,
duas esse proprietates seu facultates agendi, v-
nam generalem, & communem ei cum omni-
bus aëtris, quæ est vis illuminandi, & per illumi-
nationem calefaciendi: alteram specialem, &

Argum-
tatio con-
tra influen-
tias.

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs
astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua
alia, vis alicuius influentiæ. Certum autem est,
lucem celestem multo nobiliorem esse quacū-
que alia qualitate celesti, & facultatem calefa-
ciendi præstantiorem esse facultate refrigeran-
di. Præterea, duas esse in re quapiam facultates
& proprietates ei rei naturales, quarum altera,
vt diximus, sic generalis, altera particularis, in-
ter se contrarias, quales sunt in Saturno secun-
dum istos potestas calefaciendi per lucem, &
refrigerandi per influentiam; nec fert natura
rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit.
Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci
vocant Heterogeneum, secundum diuersas par-
tes inesse queant contrariæ qualitates, & facul-
tates, quemadmodum contingit corpori huma-
no in cerebro, & in corde; id tamen conuenire
non potest in astrum Saturni quod est secundū
omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque
vna pars eius habet lucem, altera verò influen-
tiam, sed vt totum est præditum luce, ita conue-
nit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non
enim consentaneum est alieno loco de Influen-
tijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) sa-
tis argumenti est ad tollendas influentias om-
nium quæ in natura rerum efficiuntur, tamen si
noua, singularia, & mirabilia videantur, veras,
naturales, & proprias causas, atque rationes ex
duobus principijs celestibus, q̄ omnibus sunt
conspiciæ, & experimentis quotidianis explo-
rata, motum dico, & lucem, plenè cumulatq̄
ac

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras
porro & effigies stellarum quas designant Astro-
logi in Zodiaco, similitudinem reddentes quo-
rundam animalium vel hominum; magnā vim
habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cū
tamen per se ac natura sua non sint tales, sed so-
la eorum imaginatione consent, ab ipsis eo mo-
do consicte & figuratæ: possent enim fingi etiā
ad similitudinē aliorum animalium, domuum,
turtium, mensarum, aliarumque rerum. quare
valde frivolum & ridiculum est, in eiusmodi fi-
guris quicquam momenti ad diuinandum esse
positum existimare.

23. *Utrum astræ natalitia cuiusquam, possint
esse certæ causæ omnium quæ ei euentura
sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologo. *Alterum*
rum est; natalitia cuiusq; astræ esse obseruanda: *Astronā*
ex his enim omnes vitæ casus & euentus pro- *cia fun-*
uideri & prænotari posse. Sed quis non videt *damentū*
fundamentum hoc esse infirmissimū? cur enim *Quam in*
Astrologi non potius obseruent tempus, & cœ- *ano sit,*
liarque syderum statum quo quisque in vtero *natalitia*
conceptus, formatus, & animatus est: cum in eo *cuiusque*
plus momenti esse videatur ad diuinandum; *hominis*
quippe tunc primum existit homo, & tunc pri- *astræ ob-*
mum vis cœlestis in homine recipitur & impri- *seruare*
mitur: Etenim, ante ortum per nouem menses *ad diui-*
quisque fuit in vtero, potestati & acti omni cœlo- *nandum.*
rum subiectus. Cur item non considerant Astro-
logi alias constellationes & defluxus cœlestes,

qui contingunt homini sapius post ortum? Cū
plerumque vſu veniat vt illæ virtutes cœleſtes
inferiores ſint effectu, & valentiores ad immu-
tandum hominē, quàm quæ tempore ortus eius
fuerunt: effectum enim illum & deſluxum aſtro-
rum naſcenti homini impreſſum, neceſſe eſt va-
riari comunicata ſapius humani corporis tem-
peratione, vel ob alias potentes coſtellationes,
vel ob educationem, vel ob variam viuendi cō-
ſuetudinem & rationē, vel ob leges patrias, ad
quarum normam cogitur quiſque vitam, mō-
res, ſtudia, & actiones conformare. Quid quod
forſaſſe nihil illius materiæ primogeniæ quàm
quiſque in ortu habuit, reliquum ſit in extrema
ætate? hoc enim viſum eſt & multis & magnis
Philophis, nec S. Thomas in 1. par. quaſt. ult.
art. 1. abnuere videtur. Quo conſeſſo, viſ illius
primi deſluxus & effectus cœleſtis in ortu ho-
minis ei indita & impreſſa, neceſſario tandem
evaneſcer tota, niſi fingat quiſpiam eiſmodi
virtutem cœleſtem migrare ex ſubjecto in ſub-
jectum, tanquam ex domo in domum mutando
domicilia: aut cum præſentit interitum ſuum,
aliā pro ſe ſui ſimilem & quaſi vicariam vir-
tutem ſubſtituere.

24. *Verum sit plus momenti in conceptu hominis, quam in eius ortu: ad determinandum.*

Prolema. P L V S autem esse ponderis, aut certe non minus, in conceptu hominis quam in ortu, magister istorum Prolemaeus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum prin-

principium temporale hominis aliquod statuatur, natura quidem & per se illud erit principium cum semen utero genitali admittitur; potentia verò & secundum accideos cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admittis feminis vel casu vel observatione deprehendit illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando que sint eo tempore stellarum configurationes, cum enim semel à principio semen ex ambientis aeris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis temporarietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscure docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse feminis admitionem hominis; conceptum; acque huic principio potissimè insistendum & inhaerendum esse ad prænoscentia hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia bene novit Ptolemæus, punctum illud temporis vel admitti feminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & divinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij feminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de electi onibus, ingenue fateatur, efficaciam decernendi Etatum homi-

230 LIBER TERTIVS

hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus: & exitus est: respondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. De veritate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.

S E D vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium, non hominum modo, facta profitentur hac arte posse prænotari & prænunciari: observata enim astorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusque omnes præspici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma ro-

Tarutius Mathematus, quidam Tarutius Mathematicus ut in Romulo tradit Plutarchus: quam historiæ lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat. Quidam L. Tarutius Firmianus familiaris noster in primis Chaldaeis rationibus eruditus, vrbes etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus: Romanque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris, etiamnè Verbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat: fac in puero referre, ex qua affectione cœli

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 231
cœli primum spiritum duxerit: num hoc in latere aut in cemento ex quibus Vrbs effusa est, potuit valere? Ita Cicero.

26. Cur observatio Astrologica non valeat æque in stirpibus, & animalibus, quam in hominibus.

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-
nauticis, num velint eorum diuinationem etiã in animantibus & stirpibus valere, ut in hominibus si negent, prodent scilicet suam inscitiam: & suæ artis infirmitatem, inanitatem atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? stirpes namque multo magis quam homo, à cœlestium corporum potestate, & efficientiæ naturali necessitate pendent. Et cum minus multa, & varia atque incerta stirpibus quam hominibus soleant accidere, facilius profecto esse deberet eorum diuinatione, quæ stirpibus quam quæ hominibus sunt euentura. Sin vero annuunt, similiter in stirpibus ut in hominibus valere astrologicam diuinationem; amice rogarem ipsos, ut diligentissime observarent statum cœli, & astorum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel cerasus, uel pyrus fereretur, aut cum sementis tritici fieret, & ex illa cœli observatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet ut diuinarent quantâ illæ arbores prunorum, cerasorum, & pyrorum copiam essent laturæ: quantus item ex illa tritici semine spicarum,

carum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus, hæc si negent à se posse prenoscī, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios, & Chaldaeos.

Tertium TERTIVM fundamentum eorundem Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumera-
fundamē bilium seculorum experimentis, & con-
tu Astro- stantissimis obseruationibus esse comprobata, aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldeis, mortaliū omniū antiquissimis. tradit. n. Aristoteles in lib. 2. de Cælo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteororū, Aegyptios omniū hoīum vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omniū hominū vetustissimos Mathematica studia tractare, & colere coepisse. Iactabāt ēt olim Astrologi. Chaldaeos quādringenta, & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq; pueris quicunq; nascerentur, posuisse Verū adeo in aperto, & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut a nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldaæ, hoc est, post euer-
Aristot. sionem turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, non sunt adhuc quatuor milia anno-
rum

rum completa Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12 aduersus Astrologos, testes ad redarguē-
Picus Mi- dam Astrologorum mentiam vetustatem adhi-
randula- bet Hipparchum & Ptolemæum, principes sa-
nus. ne altronomiæ; qui ubi pro dogmate aliquo cō-
stitucndo veterum obseruationes afferunt, nul-
las profecto afferunt vetustiores ijs quæ sub Na-
buchodonosor Chaldaeorum rege apud Aegy-
ptios & Babylonios fuere, ab initio autem im-
perij regis Nabuchodonosor ad præsentem an-
num qui ab ortu Domini nostri agitur millesi-
mus quingentesimus octogesimus octauus, nō
plus his mille ducentos & triginta annos præ-
terijisse constat Porro commentitiam Aegyptia-
carum obseruationum antiquitatem, perbelle
fideri & redarguit Augustinus in cap. 40 lib. 18.
August. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vanissi-
ma præsumptione garrunt quidam dicentes, ex
quò rationem syderum comprehendit Aegy-
ptus, amplius quam centum annorum millia nu-
merari. In quibus enim libris istum numerum
collegerunt, qui non multum ante annorū duo
millia literas magistra Iside didicerunt? non. n.
paruus auctor est in historia Varro qui hoc pro-
didit sic Augustin. Sed huic disputationi in qua
octo rationibus probare volumus diuinationē
astrologicā esse contrariam veræ philosophiæ,
finem hoc loco statuemus.

*M. Var-
ro.*

234 LIBER TERTIVS
NON MODO ASTRA NON
esse causas, sed nec esse signarum
futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Civitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum eventuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa omnium futurorum.

ORIGENES quidem certe in temis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Preparatione Evangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quae sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa* quibus videlicet verbis huius nostrae disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in coelo, ut per varios aspectus & coniunctiones praesignificarent quae consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillarim evenitura essent, non tamen ea efficerent. Itaque coelum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quaecunque in toto mundani aevi decursu, suo quaeque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritate & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu-

Liber, &
inscribitur
Narratio
Ioseph.

citur

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 235
citur filios suos alloquens hunc in modum, Legi inquit, in tabulis coeli quaecunque contingent vobis & filiis vestris. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit, idque docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellae aliquid agant in libro autem de Fato, c. 6. hunc praeterea stellarum usum esse tradit, ut qui illas suspiciant & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literarum novum, futura legant, ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo, vehementer cogitaret, Plotinum hoc coelitus providisse, & à tanto facinore eum prohibuisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, c. 3. minimè damnamendam censet: & quo probabilem esse ostendat, aliquot ex divina Scriptura productis sententijs, eam ornat atque confirmat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat Elias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber coeli*: qua oratione significatur, coelos post diem iudicii convoluendos esse atque complicandos: quasi nunc coeli instar cuiusdam libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 21. *Annuntiabit coeli institutionem eius*, & in Psalmo 18. *Coeli enarrant gloriam Dei*, & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, *Et sunt in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur coeli mirabilia tua Dñe*. Nec verò, inquit Origenes

ab Origene
no citatus.
Plotinus.

Porphyrius.

Iulius Sirenus.

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerum a sanctis Prophetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo. *Plotinus.* Plotinus scientiam astrorum ea ratione verè astra signa sunt hominibus eventuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia.

Julius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidē ab hac opinione abhorruisse putat quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cælestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis, sic in illa perspicuitate ac simplicitate cælestium corporum omnes omnino motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Utrum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Extremus locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non profus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cælestia corpora non intelligere orbes cælestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cælesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuetes, & eosdem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem, & beatam vitam agentes: quæ illi arcana cordium multiplici simulatione callide tegant, & occultent, ideoque saepe alios fallant in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omni que prorsus abest simulatio, fictio atque deceptio. Atque huc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subrexit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet nunc tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur, sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè, & aperte loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cælis vel astris; demiror sane Iulium Sirenum tam incogitantem, & olicitanter legisse huc locum, ut propter eum maxime, Augustino assinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. 5. de Civit. Dei copiosa & gravis confutatio.

30. *De natura, & varietate signorum.*

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum a vera

238 **LIBER TERTIVS**
vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtra-
rium. Ac licet complures earum rationum quas
superiori capite tractauimus, etiam valeant ad
hoc probandum: nouis tamen aliquot argumē-
tis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant,
hoc loco utendum est. Principio, quod est natu-
rale signum alicuius rei, id vel eius rei causam
vel effectum esse, vel utrumque ab eadem supe-
riori, & communi causa proficisci necesse est.
nam quod, præter hæc, quartum membrum fin-
gi posset, videlicet ut illud signum necessariò sit
coniunctum cum causa rei ab illo significata, id
non est diuersum à tertio membro: talis enim
connexio, & coniunctio non aliter esse potest,
quam ut causa illa prius ex se pariat id quod est
signum: deinde id quod est signatum, aut ut idē
quod causam excitat vel admouet ad agendum,
simul etiam adhibeat, & applicet id quod est si-
gnum ad præsignificandum: utrumque autem
horū ad communem causam refertur. Hinc igitur
argumentari licet ad hunc modum: Si cœli
& sydera sunt signa omnium rerum subluna-
rium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc
negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec il-
li dicent, nec ullus hominum sanæ mentis au-
debit dicere: aut, quod tantummodo reliquum
est, tam cœlestia quam sublunaria ab eadem
superiori, & communi causa proueniunt:
quemadmodum Iris signum est serenitatis,
non quia sit eius causa vel effectus, sed quia
eadem est communis utriusque causa. At cau-
sam communem cœlestium corporum, & sub-
luna-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 239
lunarium, necesse est esse vel corporei vel incor-
poream: corpoream quidem nullam, opinor,
ponent isti, nullum enim corpus superius cœ-
lis est: relinquitur igitur ut omnia referant ad
causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel An-
gelos, qui mouent cœlos: ita ut, dum Angeli
cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habi-
tuque, & in syderum positu & conformatione,
quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam no-
tis atque signis inibi descriptis euenta rerum
humanarum prænotent atque præmonstrent.
At enim uero id multis de causis non est credibi-
le. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet
induci homines ab Angelis ad maxima scelera
& execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, necnon &
Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse
actionem quam vocant transeuntem, & quæ
proximè ab ipsis prouenit, aliam quā motum
localem, nec Angelos posse quicquam proximè
agere, præterquam mouere motu locali. Ange-
los verò qui circumuoluunt orbem cœlestes, nō
aliter circa res sublunares operari censent Phi-
losophi & Theologi, quam per motum & lu-
men cœlis nam influentias à lumine omninò di-
uersas paulò superius susulimus. Per motum
autem & lumen cœli, omnes futuros effectus
rerum sublunarium, clare distinctè certoque præ-
monstrari, nemo dicet qui uerisimilia & credi-
bilia loqui uelit. Deinde, cum eiusdem causæ
duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut
ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

la provenire debent: alioquin fieri non potest
ut se invicem certo indicent: Deo autem &
Angelis quæ in corporibus celestibus sunt, ea
necessario & invariabiliter se habent, quæ au-
tem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabi-
liter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta.
Etenim, quomodo astra quæ sunt certo nume-
ro comprehensa, & semper uniusmodi & ne-
cessario ac immutabiliter ita se habent, signa ef-
se possunt omnium rerum futurarum, quæ pro-
pæmodum infinita sunt multitudine ac varie-
tate, & inter se plurimum differentes acque di-
scerpantes: quomodo eadem syderum positura
& conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quæ
plurimi eodem puncto temporis nascuntur po-
tèst esse certum signum propriè & distinctè
præsignificans totamque varios ac dissimiles
casus & euentus qui in illis cernuntur: quare,
si astra sunt signa rerum futurarum, earundem
quoque causas esse fatendum est: quod si causas
esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometa signa sint humanarum
rerum.*

DICES, Cometas qui in sublimi aère ge-
nerantur, signa esse quæ insignes admodum ca-
sus futuros portendant, quorum tamen Come-
te nec causæ sunt nec effectus: quare idem quo-
que astris accidere respectu rerum sublunarium, non
esse incredibile. At ego, Cometas certa signa hu-
mano-

manorum casuum, & euentuum nunquam con-
cedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quæ
est a Sapienibus improbatum. Quod si hoc, cū vul-
go consentiens opinari, dicere Cometas & stel-
lis rerum futurarum effectricibus excitari, ut
eas res antegressi præmōstrent. De stellis autē se-
cus est, his namilla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futu-
rarum, simul etiam necessario inducant
et astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius o-
pinionis Auctores, quanquam id minime ve-
lin, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis
etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sub-
lunarium. Etenim, ut stellæ causæ sint eorum
quæ sunt infra lunam, non ideo tamen Fati ne-
cessitas existit, quod nullarum afflatu defluxu-
que in terris esset efficiendum: id posset vel cō-
trarijs materiæ affectionibus, vel obstantibus
causis particularibus impediri. At si astra natu-
raliter futurarum rerum signa sunt, omnino
euenire necessarium est quod ab illis significa-
tū: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et
cum Deus ea instituisse ad significandum & in
coelo tanquam in quodam volumine ea descri-
psisset veluti notas futurarum rerum indices: si
euentus rerum eum illarum significationibus
non congruerent, vel Deus earum auctor, & in-
stitutor ignorans esset futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciēda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbable est ac figmenti simile: cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quam aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit: aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ sūt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, ut omnia quæ infra Lunam sunt, immutabili necessitate fati nexa vinctaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Iustinus martyr.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cæli sicut libri, complicabuntur*; quod inter cætera Scripturæ testimonia paulo superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, ut nulla interpretatio quæ modo vel probati sit. Auctoris, vel si ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad questionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, quæ quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaiâ, fore ut cælum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cæli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

cum

cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cælum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cælum*, inquit, *cui sumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui extendit*, inquit, *cælum uelut cameram*: Sic è diuerso, cæli dissolutionem per comparisonem conferunt cum alijs rebus, ut apud Esaiam cum lumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101, cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò illis verbis hæc scribit, considerandum, quod non dicat interire cælos, sed replicari sine complicari quasi librum; ut postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant; ut nequam ultra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cæli annunciare iram Dei, reuelare iram eius, & probare attestificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cæli tanquam liber, hoc est, non exercebunt ultra Ethnici astromantiam suam; nec post hæc ex astris diuinare audebunt euentia hominū, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cælorum, sed ianua cælestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Ministerium & usus cælorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicii, postea esse desinet; nam licet non pro-

Psalm. 103.

*Esaiâ 51.
iuxta 70.
Interpre-*

*Esaiâ 40.
iuxta 70.
Interpre-*

*tes.
B. Hieronymus.*

B. Thomas.

*capitulum
ali
iuxta
iuxta*

LIBER TERTIVS
sus interibunt celsitudo tamen statu erunt, & quibus nunc sanguinat ministerijs, & obsequijs hominum: cauta, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchre declaratur ab ista similitudine libri, quæ posteaqua eo usi sumus, nec amplius nobis usui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari, tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur: tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem, tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine metoris atque doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus celestia lumina restringi, stellæ de cælo cadere, motusque earum conturbari, denique cælum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cælum recessit sicut liber unuolutus.*

Sed quo planior sit, & facilius ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri, quæ yllus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quam nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim unum, dumtaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ, telæ radio textorio circumuolutæ. Videbatur autem huiusmodi libri aliam quam

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 245
quam referre cælorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranae circumspira, altera super alteram ambiunt, & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius uniuersæ axem tenet, cælestes orbis alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio istius satis dictum sit, cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrologorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QUA RATIONE NON NULLI
Astrologi multa verapredixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemque perducatur, ut causas aperiamus, cur permulta quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim questionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reieciimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & a nobis supra satis explicatum: quoniam tamen & olim prædictum est a multis, hodieque admodum vulgare est, quin etiam a grauibz viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam

Antiqui
mos He-
braeorum
scribendi.

246 LIBER TERTIVS

quosdam Astrologos quorum plerique omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuque comprobata: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænuiciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgata hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmare, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certo potuerint ab Astrologis futura prænuiciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem assueueranter assimo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis astromanticæ quam nullam esse satis superque ostensum est. sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta astrologorum vera cernunt.

34. Instinctu dæmonum agi nonnumquam homines ad diuinandum.

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnumquam prouenit ex pacto & societate quam inuit Astrologus cum dæmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum insti-

gan-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 247

gantur. Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Nō immerito, inquit, creditur, cū Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est has fallas, & noxias opiniones de astralibus fati, inferere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.

DEEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: uel formatis in aere uocibus præsignificantibus futura, citra ullam corporis speciem, & figuram: vel immixta scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idonea ad representandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod representant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnumquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænuiciare homini futura quæ ipsemet postea factu-

248. **LIBER TERTIUS** **VI**
facturus est: solet ob incomparabile sui motus
celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq;
mundi regionibus geruntur, et ad homines qui
longissime absunt deferre. Potest item demon
ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex si-
gnis quæ in corpore, et exterius quam interior
apparent, occultas hominum cogitationes, & de-
 liberationes tam præsentis quam futuras, so-
 lertissime coniectando, cognituras habere. Idem-
 que coniicit ex præparatione causarum aliaru-
 que rerum, quæ ad gerendum aliquid debent
 concurrere. Denique, ob incredibilem subtili-
 tem, & solertiam mentis, ob tantam tot millia
 annorum experientiam, propter perfectam re-
 rum omnium, naturalium absolutæque scienti-
 am; callidissimus atque sagacissimus est ad
 præsentendum & prænosendum futura.

August.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia eno-
 cleare aperteque, tradit Augustinus, in libro 2. de
 Genesi ad litteram, capite 17. libet verba eius ad-
 scribere, De facis inquit, syderum, qualeslibet
 eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum
 experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant,
 omnino à nostræ fidei sanitate respiciamus.
 Talibus enim disputationibus etiam oradi causas
 nobis auferre conantur, & impia peruersa
 te malis factis, quæ rectissime reprehenduntur,
 ingerunt accusandum potius Deum auctorem
 syderum, quam hominum scelera. Ideoque fat-
 tendum est, quando ab illis vera dicuntur, in illa
 ctu quodam occultissimo dici, quem nescien-
 tes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad
 deci-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 249
decipiendos homines sit, spirituum seductorum
 operatio est: quibus quædam vera de temporali-
 bus rebus nosse permittitur, partim quia tibi-
 lioris sensus acumine, partim quia corporis sub-
 tilioribus vigent, partim experientia validiore
 propter magnam longitudinem vite, partim à
 sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo
 discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui
 merita humana occultissime iustis sinceritate
 distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiri-
 tus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando
 prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue
 Mathematici, siue quilibet impie diuinationum,
 maxime dicentes vera, cauendi sunt, ne confor-
 tio demoniorum animam deceptam, & pacto
 quodam societatis iurectam. Hactenus sunt Au-
 gustini verba.

36. *Quot modis & quæ grauiter peccent, qui
 Dæmonum vel istorum Astrologorum opem
 ra vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauissimo se obstringunt sce-
 lere, quicumque cupidi futura noscendi consu-
 lunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opem
 ra vtentes ad diuinandum. Multis autem mo-
 dis in eo ipso peccari potest: primo si quis con-
 sultat dæmonem de futuris, vel dæmonis disci-
 pulum Astrologum, raptus esse dæmoni futura
 omnia explorare percepta. hoc enim cum vnus
 Dei proprium sit nosse futura, si quis tandem
 cognitionem etiam dæmoni tribueret, impleta-

tis & idololatriæ crimē esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisq; supplicijs mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore uti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate utitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam grauissimē, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.

ISTOS autem veridicos, ut ferunt Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primum, improbitas morum vitæq; impuritas & sordes: cum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, raro versari

in

in publico, ferē in obscuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanē immerito ac temerē, hominum existimatio: Denique multi de iis capti a censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel ultro, vel coacti, habita scilicet quaestione, ad mortisq; cruciatibus, suam cū dæmone societatem & familiaritatem confessi sunt. verum de prima causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, ut in 4. & 7. libro Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, ut nescientes proferant, quæ consultentes vel ex eorum meritis vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire.

August.

38. De usu sortium apud antiquos ad prænoscedenda futura.

HVC referro etiam conuenit sortes antiquis vtitas, quando videlicet versib. alicuius poetæ sortitō acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs mirē congruentia: velut Alexandro seuerō etiamnum adulescenti, nec imperium sperāti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Aeneidos 6. exiēre, qui futurū illi Imperium præsignificabant his verbis.

R

Tu

232 LIBER TERTIVS

*Tu regere imperio populos, Romano memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Nec mirū ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & sortes apte ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui nō solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiā ex ore asinæ quæ ille ariolus vehēbat, verissima futurorū edidit oracula.

39. Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & varijs ac pernitiosis erroribus implicari.

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapiēter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vñ venire, vt dæmones vel per ipsos et homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia pñuatione seducti in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis probantur. Sed præstat hic Augustini verba describere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malaram rerum homines, tradatur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuicatoribus Angelis; quibus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 253

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ providentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt illis supersticiosi, & pernitiosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accedant quā di tunc: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicari curiosiores fiant, & sese magis magisque inferant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nō tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, Sed etiam si dixerint vobis, inquit, & ita euenit credatis eis. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænuñciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua femina verum testimoniū perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius demonij correptione atque exclusionē mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatorix vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosa amicitia constituta, penitus sunt repudianda, & fugiēda Christiano. Sic Augustinus. His causis adiungunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vñque commertas.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quam ex arte Astrologica.

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromantica, quæ nulla est, quam singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq; & exquisita eorum hominum quibus diuinatio sit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temporametis, & affectionibus corporis, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspensio perituro; religionis contemptorem, falsæque doctrinæ proleminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio multatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta impericia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Cos. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit; eam-

Diuinatio
Annibalis

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 255
eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit.

41. Nimiam credulitatem a leuitatem consulentium, Astrologos, interdum conduce re ut eorum prædicta vera cadant.

QUARTA CAUSA. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maxime optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instigare animi consulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum inijcere tristitium & acerborum casuum calamitatisq; ab illis prænunciata. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad efficiendū & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, ut humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines ut ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq; contendant: quo fit, ut ob rem plerumque quod intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, paupor, horrorq; prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter egredi negotia, timide ac negliger persequi, & quocumque obiecto impedito

256 LIBER III. DE DIVINAT. ASTROLOGI-
dimento turpiter & infelicitate deferere, eaq; ra-
tione in prænunciata ipsis mala delabi. Lucu-
lenta eius rei exempla reperimus in Romano
exercitu, cui (ut scribit Lilius) cum auguria &
auspicio secreto inspecta inausum belli exitum
minarentur, auspices & duces ne militem
in arma euntem funesto nuncio consternerent,
versis in contrariam partem auspicijs, omnia
fausta & triumphalia portendi & a Dijs pro-
mitti mentiti sunt quo mendacio vtiliter dece-
pti milites, alacriter prælum inierunt, fortiter
pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore
præmonstrabant, feliciter vicerunt. Contra ve-

Nicias dux clas-
sis Atheniensium, inco-
gnita sibi luna de-
fectione portendi, ratus clas-
sis naufragium, si ea nocte portum egredieretur, cum
stulto metu occupatus oppressusque discessum
differt, a Siracusanis cum tota classe captus est.
Verum ne disceptatio hæc longius quam in-
stitutio promissus, & quam fert instituti nostri
ratio producat, hic finem disputandi de di-
uinatione astrologica faciemus.

F I N I S.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij ad-
uersus fallaces, & superstitiosas artes, &c.
non modo propter breuitatem, perspicuita-
tem, elegantiam, verum etiam propter ortho-
doxam, & accuratam pulcherrimarum, &
vtilissimarum questionum explicationem,
tam luce tum laude dignissimos iudico.

Albertus Hungerus, S. Theologiæ
D. Professor, & Procancellarius,
atque Theologici Collegij pro
tempore Decanus in Catholica
Academia Ingolstadiana.

INDEX RERV M
PRAECIPVARVM
IN TRACTATV
de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera.	fol. 18
Archimedis scientiae potentia.	20
Actio Demonum est duplex.	33
Apollonii fabula leonis.	37
Astronomica Magia quid sit.	55
Aurum Chemicum non potest vendi pro ve- ro.	78
Argentum viuum non est materia omnium metallorum, sicut nec sulphur.	80
Authoris sententia de auro alchimistico.	87
Animalia gñari possunt solo calore ignis.	89
Auripigmentum est species veri auri.	90
Alchimia ars cur non videatur esse uera.	90
Alchimia vsus non est permittendus in Re- publica.	92
An aliquid primogeniae materiae hominis ma- neat per totam vitam.	128
Annibalis somnium de vastatione Italiae.	137
Alexandri Magni somnium.	139
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipiendas reuelationes diuinas.	146
Argumenta S. Scripturae quibus Astrologica diuina-	

INDEX.

diuinitio refellitur.	170
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatio- ne cum Ecclesia cuiusdam Mathematici.	177
Animaduersio in Petrum de Aliaco.	179
Argumentatio valida contra Astrologos.	181
Astrologorum praedictiones si essent verae, es- sent odiosae hominibus.	206
Astrologorum praedictiones cui generi homi- num arideant.	221
Astrologorum fundamenta.	222. 227. 232
Aristotelis sententiae tolluntur medio Astro- mantiam.	218
B. Ambrosius comparat praedictiones astrolo- gorum telae araneae.	231
Astra non esse certa nuda vudij futurarum.	239
Annibalis diuinitio.	254
Auctoris sententia quomodo facta sit à Ma- gis Pharaonis virgarum in serpentes mu- tatio.	121. 116
Amnes retrofluentes.	38
B.	
Boetij opera mira.	20
D. Basilij argumentatio contra Astrologos.	90
C.	
Columba lignea volans.	20
Caput aeneum loquens.	20
Calor celestis & elementaris non differunt spe- cie.	88
Cham fuit idem qui Zoroastres.	94
R S Cassia	

INDEX.

Cassiani opinio de origine Magie.	96
Cause quinque cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.	146
Cause quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura.	152
Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum.	175
Catonis dictum in Astrologos.	216

D

Dæmones cur simulēt animas demortuorum.	70
Dæus cursit passus prodigia fieri à Magis.	121
Dæmonum natura & minus scdm Platonē.	131
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint.	150
Dæmonum astutia in dandis somnijs.	151
Dæus varijs modis afficit homines per somnia.	143. 144

Decreta contra Astrologos iudiciarios.	169
Dilemma aliquod contra Astrologos.	206

E

Epicureorum opinio de somnijs.	126
--------------------------------	-----

G

D. Gregorius sex somniorum causas tradit.	135
Eiusdem memorabilis sententia de somnijs.	142

H

Historia Iannis & Mambris Magorum Pharaonis.	112
Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum.	130

Hebre-

INDEX.

Hebræorum antiquus mos scribendi.	247
-----------------------------------	-----

L

Lamiarum ingenium & libido.	11
Liberi arbitrij usus nunquam est perfectus in somno.	158

Magorum figmenta.	8
-------------------	---

Magorum opera varia.	5
----------------------	---

Magi Persarum quales.	18
-----------------------	----

Magia naturalis.	14
------------------	----

Magia naturalis triplex.	14
--------------------------	----

Magie varie species.	28
----------------------	----

Magi quomodo dæmonibus imperent.	53. 71
----------------------------------	--------

Magie usus.	107
-------------	-----

Magia uetita diuinis legibus.	107
-------------------------------	-----

Magie unde tanta autoritas.	102
-----------------------------	-----

Magie origo prima à Demone.	97
-----------------------------	----

Miraculum quid sit.	48
---------------------	----

Miraculorum uerorum tres gradus.	49
----------------------------------	----

Miraculorum uerorum quinque differentie.	2
--	---

falsis & simulatis.	50
---------------------	----

Mortuos nulla ui magica posse reuiuiscere.	13
--	----

N

Necromantie usus antiquus.	65
----------------------------	----

Necromantie consuetudo.	67
-------------------------	----

Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.	256
--	-----

Opera quæ possunt dæmones facere.	34
-----------------------------------	----

Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis.	114. 115. 116.
--	----------------

Oeno-

I N D E X.

Oenomaus' consulator oraculorum Apol-
linis. 172

Origenis disputatio contra Astrologos. 178

P

Porphyrij dubitationes nonem, quomodo Ma-
gi daemones inuocent. 29

Philonis sententia de origine Magia. 93

Porphyrius quid senserit de veritate somnio-
rum. 133

Pythagoramos & consuetudo. 134

Petrus Aliacus plurimum peccauit contra
chronographiam. 214

Professores diuinandi futura, aliquando suis
se ei ectos è ciuitatibus. 221

R

Remora piscis. 16

Resellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 58

Rationes quinque pro Alchimis. 84

Religio & disciplina Christi tenebras Magi-
carum artium è mundo discussit. 102

Ratio cognoscendi somnia duplex. 141

Ratio quedam contra Astromanciam. 173

S

Salomnis Magia naturalis. 21

Statue per se incedentes. 35

Statue loquentes more humano. 36

Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam
representatus est Sauli. 62

Smerdes Magus inuasit regnum Persarum. 74

Sul-

I N D E X.

Sulphur non est materia metallorum omnium. 80

Somnia omnia esse vera Stoicorum, et Pytha-
gora opinio. 125

Sententia quedam vera de somnijs. 127

Somniorum cause. 127, 136, 138, 141

Sententia varia de causis somniorum. 130

Somnium Cyri. 131

Synesijs mira sed falsa de spiritu phantastico
tradit. 133

Somniorum daemones duo genera. 139

Somnia quedam impijs hominibus data sunt
à Deo. 151

Somniorum quatuor genera sine uitio possunt
observari. 153

Somnium Salomonis cur illi fuerit datum. 161

T.

B. Thomae sententia de operibus Magorum. 11

B. Thomae argumentum contra Necroman-
tiam. 67

Testimonia scripture de somnijs. 128

B. Tertulliani sententia de Necromantia. 69

V.

Voces quomodo possint esse causa efficientes
rerum aliquarum. 25

Vtilitates artis Chimice. 82

Vanitas maior eorum, qui observant somnia
quam astra. 155

Vetus rationis sepe est liber in somno. 158

Vita

INDEX.

Vita hominis est instabilis, qui non secundum
rationem sed sensum vivit. 206

X.

Xenophanis, et Epicuri eorum opinio de som-
niis. 126

Z.

Zoroastres Magia parens. 93

Zodiacus apud Astrologos duplex. 189

